



## รายงานการวิจัย

การศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ  
เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

**The study of medicinal plant and health supplement food products for  
community in NakhonRatchasima province**

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

เกสัชกร ดร. เกรียงศักดิ์ เอี่ยมเก็บ

สาขาวิชา ชีววิทยา

สำนักวิชา วิทยาศาสตร์

ผู้ร่วมวิจัย

นายณัฐวุฒิ จินากุล

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีงบประมาณ 2544

ผลงานวิจัยเป็นความรับผิดชอบของหัวหน้าโครงการวิจัยแต่เพียงผู้เดียว

กันยายน 2546

## กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาด้านภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาในครั้งนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลแก่ทีมงานนักวิจัย ตลอดจนหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ เช่นสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด การค้าภายในจังหวัด พาณิชย์จังหวัด หอการค้าจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เครือข่ายสินค้าชุมชนนครราชสีมา เป็นต้น ที่มีส่วนช่วยในการประสานงานและการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยครั้งนี้

## บทคัดย่อ

การศึกษาศาสนาภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิต สถานภาพของเทคโนโลยีพื้นบ้าน สถานภาพการผลิต ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการผลิต และบทบาทของกฎหมายที่ถูกต้องของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ โดยศึกษากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา แบ่งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรจำนวน 24 กลุ่ม และกลุ่มอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ จำนวน 205 กลุ่ม จากการศึกษาพบว่า

**ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม** การตั้งกลุ่มเริ่มต้นโดยหน่วยงานของรัฐ ก่อตั้งกลุ่มมาแล้วประมาณ 2 ปี สมาชิกในกลุ่มโดยเฉลี่ย 30 คน ประธานของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มประมาณ 40,000 บาท ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือน 20,000 บาท รายได้ของกลุ่มยังไม่สามารถให้ผลตอบแทนแก่สมาชิกส่วนใหญ่ได้ กระบวนการผลิตด้านวัตถุดิบ เงินทุน เทคโนโลยีการผลิต ชาวบ้านยังพึ่งพิงจากภายนอก แรงงานในการผลิต ช่วยกันดีในระดับกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อค่าแรงต่อหัวต่ำ ซึ่งต่ำกว่าแรงงานขั้นต่ำมาก ความต้องการไม่สอดคล้องกับปัญหา แต่ความต้องการก็เป็นที่ไปในทิศทางที่ดีที่เอื้อต่อการทำงานในระดับกลุ่มของชาวบ้าน ระยะเวลาของการก่อตั้งกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของกลุ่ม เงินทุนหมุนเวียน ยอดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับ เงินทุนหมุนเวียน ยอดจำหน่ายสินค้า และรายได้สมาชิก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และมีความสัมพันธ์กับ วัตถุดิบ และอุปกรณ์การผลิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ความรู้ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพอยู่ระดับพอใช้ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอยู่ในระดับพอใช้ การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพอยู่ในขั้นดี ส่วนที่ค่อนข้างมีปัญหาคือพื้นที่การผลิตซึ่งส่วนใหญ่ใช้พื้นที่เดียวกับที่อยู่อาศัย การปรับปรุงด้านสุขาภิบาลยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร

**ผลิตภัณฑ์สมุนไพร** เริ่มต้นโดยหน่วยงานของรัฐ ก่อตั้งมาแล้ว 2.33 ปี สมาชิกในกลุ่มโดยเฉลี่ย 25 คน ประธานของกลุ่มส่วนใหญ่แล้วเป็นเพศหญิง เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มประมาณ 3,000 บาท ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนประมาณ 17,000 บาท รายได้ของสมาชิกเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 872 บาท กระบวนการผลิตส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในชุมชน อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรส่วนใหญ่ซื้อจากภายนอกชุมชน แหล่งเงินทุนหมุนเวียนได้รับจากส่วนราชการ รูปแบบการสนับสนุนคือเป็นแบบให้เปล่า แรงงานประจำที่ใช้ในการผลิตสินค้าต่อกลุ่มคือประมาณ 7 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ค่าแรงที่ได้รับเฉลี่ยต่อคนต่อวัน 56.67 บาท การจำหน่ายโดยการขายปลีก โดยให้สมาชิกรับไปเร่ขายปลีกที่ตลาดนัดหรืองานประเพณีต่างๆ ส่วนรูปแบบการขายส่งคือขายส่งให้พ่อค้าคนกลางในจังหวัด มีปัญหาคือเครื่องจักรที่ใช้ยังไม่ทันสมัยและ เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้อยู่เสียบ่อย ระยะเวลาของการก่อ

ตั้งกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับเงินทุนหมุนเวียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์กับ  
อุปกรณ์การผลิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 การก่อตั้งกลุ่ม จำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสัมพันธ์  
กับยอดจำหน่ายสินค้าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 กลุ่มมีความต้องการ ขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้น ความ  
รู้เกี่ยวกับการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิต  
ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับพอใช้ การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิต  
สมุนไพรให้มีคุณภาพอยู่ในขั้นดี ส่วนที่ค่อนข้างมีปัญหาคือพื้นที่การผลิตซึ่งส่วนใหญ่ใช้พื้นที่เดียวกับที่  
อยู่อาศัย การปรับปรุงด้านสุขาภิบาลยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร

## Abstract

The study of medicinal plant and health supplement food products for community in Nakhon-Ratchasima province is survey research methodology. The purpose of this research is to collect production cluster data, rural technology status, whether they understand the knowledge of production method and law regulation. The target groups located in Nakhon-Ratchasima province. They can divide into two categories ; Firstly, 24 medicinal plant production groups. Secondly, 205 health supplement food production groups. From the data it can be concluded that for health supplement food; the groups establishment have begun 2 years ago by public sector. The majority of groups have 30 members in average. Most of the group leaders are female. Working capital in each group was around 40,000 baht in average. Total products selling income was around 20,000 baht/month. However, this income was not enough to pay for majority of members. They need some help from others such as , raw material production process, capital and production technology. They used their labour for production; therefore, group labour cost was much lower than country minimum labour cost. The group needs were quite different from their problems. The group needs were quite good direction for their working groups. It is fairly certain that the period of group establishment corresponded with number of group members, working capital and total selling products significantly at p level equal to 0.05. Number of members in their groups corresponded with working capital, total selling products and members income significantly at p level equal to 0.05 and corresponded with raw material production equipment significantly at p level equal to 0.01. Knowledge of goods quality of food production process was fair. Knowledge about law that relevant to food production was fair. Product safe practice for quality of food production process was good. In spite of that, the area of production that located in their house was not appropriate. Sanitation adjustment was not done well.

From the medicinal plant product data it can be concluded that the groups establishment have begun 2 years and 4 months ago by public sector. The majority of groups have 25 members in average. Most group leaders are female. The working capital in each group was around 3,000 baht in average. Total product selling income was around 17,000 baht/month. The income of each member was around 872 baht/month in average. Major production process used raw materials getting within community. Most equipment bought

from outside community. The working capital was obtained from public sector without getting it back. Routine labour for good production in each group was around 7 people. Most workers finished their study at elementary grades. Each worker got 56.67 baht/day for labour cost. Most goods were retailed at cultural fair or festival. The wholesale pattern was via merchant in the city. The problems of equipment were behind the times and often damages. The period of group establishment correlated with working capital significantly at p level equal to 0.01 and correlated with production equipment significantly at p level equal to 0.05. Group establishment and members correlated with total products selling significantly at p level equal to 0.01. Groups demand were getting higher goods price. Knowledge of medicinal plant quality control was fair. Knowledge about law that relevant to medicinal plant production was fair. The safety quality control of medicinal plant production process was good. Nevertheless, the place for commodities production that located in their house was not appropriate. Sanitation adjustment was not done well.

## สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ประเภทของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ	7
3.2 ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทขนม	7
3.3 ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทกับข้าว	8
3.4 การตั้งกลุ่มเพื่อผลิตอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ	8
3.5 ลักษณะของการรวมกลุ่ม โดยที่กลุ่มหนึ่งๆ อาจจัดอยู่ในหลายระดับ	9
3.6 แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต	10
3.7 แหล่งอุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต	11
3.8 แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอก	11
3.9 รูปแบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากส่วนราชการ	12
3.10 รูปแบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากเอกชน	12
3.11 ระดับการศึกษาของแรงงานที่ผลิตอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ	13
3.12 การจำหน่ายสินค้า	13
3.13 การขายปลีกโดยกลุ่มหนึ่งอาจขายปลีกได้หลายทาง	14
3.14 การขายส่งโดยกลุ่มหนึ่งอาจขายส่งได้หลายทาง	14
3.15 ปัญหาของกลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่งอาจมีหลายปัญหา	15
3.16 ความต้องการซึ่งกลุ่มหนึ่งอาจมีความต้องการหลายอย่าง	16
3.17 ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ	18
3.18 ความคาดหวังและความต้องการ ด้านกฎหมายและการปฏิบัติในการผลิต ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ	20
3.19 การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ	25
3.20 ประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพร	26
3.21 การตั้งกลุ่มเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร	27
3.22 ลักษณะของการรวมกลุ่ม โดยที่กลุ่มหนึ่งๆ อาจจัดอยู่ในหลายระดับ	28
3.23 แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต	29
3.24 แหล่งอุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต	29
3.25 แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอก	30
3.26 รูปแบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากส่วนราชการ	30
3.27 รูปแบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากเอกชน	30

ตารางที่	หน้า
3.28 ระดับการศึกษาของแรงงานที่ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรของชุมชน	31
3.29 การจำหน่ายสินค้าสมุนไพร	32
3.30 การขายปลีกโดยกลุ่มหนึ่งอาจขายปลีกได้หลายทาง	32
3.31 การขายส่งโดยกลุ่มหนึ่งอาจขายส่งได้หลายทาง	33
3.32 ปัญหาของกลุ่มโดยกลุ่มหนึ่งอาจมีหลายปัญหา	34
3.33 ความต้องการซึ่งกลุ่มหนึ่งอาจมีความต้องการหลายอย่าง	35
3.34 ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ	38
3.35 แสดงความคาดหวังและความต้องการ ด้านกฎหมายและการปฏิบัติในการผลิต อาหารเสริมเพื่อสุขภาพผลิตภัณฑ์	39
3.36 การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ	41



สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ .....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย .....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ .....	ง
สารบัญ .....	ฉ
สารบัญตาราง .....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย .....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย .....	2
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	2
ขอบเขตของการวิจัย .....	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย .....	4
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย	
ระเบียบวิธีวิจัย .....	5
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล .....	5
บทที่ 3 ผลการวิจัย	
อภิปรายผล .....	6
บทที่ 4 บทสรุป	
สรุปผลการวิจัย .....	47
ข้อเสนอแนะ .....	51
บรรณานุกรม .....	52
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก .....	53
ภาคผนวก ข .....	62
ประวัตินักวิจัย .....	87

# บทที่ 1

## บทนำ

### ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ตามที่ประเทศไทยได้ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ หลายหน่วยงานได้พยายามหาแนวทางในการกระตุ้นและฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจ เพื่อสร้างการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่มั่นคงยั่งยืน โดยน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจพอเพียงมาถือปฏิบัติ รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและรวมกลุ่มผลิตสินค้าโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการศึกษาอย่างจริงจังถึงแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน โดยมีการทบทวนถึงทฤษฎีสำนกองค์กรการผลิตที่เกิดขึ้นในรัสเซีย ที่ว่าด้วยหลักการผลิตของเศรษฐกิจชาวบ้านที่มีพื้นฐานจากการใช้แรงงาน จุดมุ่งหมายของการผลิตคือการประกันการบริโภคมิใช่กำไร และทฤษฎีอนาธิปไตย ที่เสนอว่าสังคมชุมชนเล็กๆที่ปราศจากรัฐและการบังคับ จะเป็นสังคมสันติสุข มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นฐาน (ฉัตรทิพย์และคณะ, 2541) จึงมีหลายชุมชนที่ดำเนินการในลักษณะกลุ่ม ชมรม หรือ สหกรณ์ ผลิตผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน อาทิ อาหารแปรรูป อาหารเสริมเพื่อสุขภาพจากผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน สมุนไพร เครื่องสำอาง แชมพูสระผมผสมสมุนไพรธรรมชาติ แต่จากการเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ปรากฏว่าผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐานเป็นจำนวนมากและยังมีบางส่วนของอาจไม่ปลอดภัย อีกทั้งหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนในการผลิตรวมทั้งกลุ่มผู้ผลิตยังไม่ทราบถึงเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รวมถึงกระบวนการในการขออนุญาตผลิต จำหน่าย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผู้บริโภคและผู้รับสินค้ามาจำหน่ายต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพปลอดภัยโดยมีการรับรองและประกันคุณภาพจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ เช่น เครื่องหมาย อย. ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ชุมชนผู้ผลิตจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด ในปีงบประมาณ 2543 มีชุมชนผู้ผลิตเข้าร่วม โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชนทุกจังหวัดทั่วประเทศ จำนวน 693 แห่ง ผลิตอาหาร จำนวน 617 แห่ง ผลิตเครื่องสำอาง จำนวน 92 แห่ง และผลิตยาจากสมุนไพร จำนวน 36 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2544)

จังหวัดนครราชสีมามีองค์กรชุมชนที่ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารกว่า 300 กลุ่ม และมีส่วนอย่างมากในการผลิตอาหารเพื่อการบริโภคในชุมชน ตลอดจนกระแสสังคมที่เน้นการผลิตเองใช้เองในชุมชนและการรณรงค์นิยมสินค้าไทย มีหลายหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนประกอบกับยังไม่มีมีการนำหลัก GMP (Good Manufacturing Practice) หรือหลักอื่นๆเช่นหลักการผลิตให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลอาหาร หลักอาชีวอนามัยและความปลอดภัยต่อสุขภาพ จากตัวอาหารและจากการใช้เครื่องจักรในกระบวนการผลิต เป็นต้น (fda, www, 2001 ) เนื่องจากกระแสสังคมโลก โดยเฉพาะสมาชิกองค์การการค้าโลก หรือ WTO เรียกร้องให้มีการผลิตอาหารเน้นเรื่องความปลอดภัยของอาหารเพื่อลดการกีดกัน

ทางการค้าและความเป็นธรรมระหว่างประเทศสมาชิก และมีการนำเอามาตรฐานด้านความปลอดภัยทางอาหารมาใช้ เช่นหลักของ HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point System) ที่เน้นการวิเคราะห์จุดอันตรายและการควบคุมจุดวิกฤตที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการผลิตอาหาร (Mortimor and Wallace, 1998) ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมการผลิตเพื่อลดอัตราการเจ็บป่วยจากโรคที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหาร ในประเทศไทยปัจจุบันได้มีการรณรงค์และหันมาใช้สมุนไพรกันเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การผลิตที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การปฏิบัติตามทบัญญัติของกฎหมายที่ถูกต้อง ยังไม่มีการรวบรวมอย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดการพัฒนาองค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การวิจัยครั้งนี้เพื่อทราบสถานการณ์การผลิต การปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัยต่อสุขภาพและการใช้เทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มผู้ผลิตให้ทราบถึงหลักการผลิตที่ถูกต้อง ปลอดภัย เข้าใจทบัญญัติตามกฎหมายของคณะกรรมการอาหารและยาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยและพัฒนาขั้นสูงขึ้นไป

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตและผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสถานภาพของเทคโนโลยีพื้นบ้านที่ใช้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง ของกลุ่มผู้ผลิตในจังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อศึกษาความเข้าใจในหลักการผลิตและทบัญญัติของกฎหมาย ที่ถูกต้องของกลุ่มผู้ผลิตอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ในจังหวัดนครราชสีมา

#### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในด้านผลิต ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ มีงานวิจัยหลายชิ้นส่วนใหญ่จะออกมาในแนวของการหาสูตรอาหารที่เหมาะสม จากงานวิจัยของเพลินใจ ดังคณะกุล ( 2541. ) ได้ศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปชนิดโยอาหาร 5 สูตร จากถั่วแดงหลวง ข้าวกล้อง งาขาว ถั่วเขียว ฟักทอง สับปะรด ข้าวโพด กล้วยหอม เป็นต้น พบว่าสูตรที่มีอัตราส่วนน้ำต่อผลิตภัณฑ์ 1 ต่อ 4 ได้รับความนิยมภวีกา ชันทเขตต์ ( 2542 ) ได้ศึกษาภาวะตลาดผลิตภัณฑ์อาหารเสริม พบว่าผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ใช้ลดโคเลสเตอรอลหรือความอ้วนมีตลาดที่ขยายมากขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มผู้หญิง และได้จัดจำพวกอาหารเสริมเพื่อสุขภาพเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อยำรุงสุขภาพทั่วไป

กลุ่มสองเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่หวังผลเฉพาะทาง เช่น กระเทียมบ่มสกัดเพื่อใช้ลดโคเลสเตอรอล กลุ่มสามคือกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อลดความอ้วน และพบว่าผลิตภัณฑ์อาหารส่วนใหญ่มีการเก็บรักษาที่สั้นจะเก็บไว้ได้ไม่นาน จากการวิจัยของสุมาลี ทองแก้ว (2542) ได้ศึกษาสัมแบก พบว่าสารโคโคซานในสัมแบก มีผลต่อการลดไขมันในร่างกายได้โดย โคโคซานซึ่งเป็นสารประกอบ ซึ่งช่วยในการจับสารไขมันที่มีประจุลบ ทำให้ร่างกายดูดซึมไขมันไม่ได้และถูกขับออกจากร่างกาย ทำให้ไขมันสะสมในร่างกายน้อยลง การวิจัยอื่นๆ โดยการศึกษาคหูก พบว่า เมื่อนำคหูกมาทำเป็นแป้ง ซึ่งมีสารไฮโดรคอลลอยด์มีสมบัติเพิ่มความหนืดและการเกิดเจล และอุ้มน้ำได้ดี มีเส้นใยมาก เสถียรภาพดี มีความสามารถในการจับไขมันได้ดี ทำให้ช่วยในการขับถ่าย ลดไขมัน และได้ทดลองนำมาเป็นส่วนประกอบในการผลิตหมุยอ และไก่ยอ ซึ่งใช้ได้ผลดี (อดิศักดิ์, 2542) การวิจัยชิ้นหนึ่งพบว่าในผลิตภัณฑ์คอนยัคก็ก็เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่ทำมาจากคหูก (จุมพต, 2542)

ในด้านสมุนไพรมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ไม่มากนักส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะบทความและการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร และเริ่มมีการศึกษาวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของสารเคมี แต่ในมิติที่ศึกษาคือสมุนไพรในระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีผลกระทบและจะนำไปสู่กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาต่อไป ดังเช่น สุเวทย์ นิงสานนท์ (2543) ได้ศึกษาพืชสมุนไพรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 47 กลุ่มพบว่ามีการใช้พืชสมุนไพร 28 ชนิด วัตถุประสงค์ที่ใช้ทำสมุนไพรประมาณ 1,494 ต้นต่อปี วัตถุประสงค์แห่ง 271 ต้น ต่อปี ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรกว่า 44 ชนิด มีมูลค่าประมาณ 347 ล้านบาทต่อปี คุณภาพของผลิตภัณฑ์พบว่า ร้อยละ 33.6 เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีปัญหาด้านความชื้น และร้อยละ 73.3 มีปัญหาด้านยีสต์และรา สุรพจน์ วงศ์ใหญ่ (2541) ศึกษาการควบคุมคุณภาพยาจากสมุนไพรไทยตามมาตรฐานสากลพบว่า มาตรฐานควบคุมคุณภาพยาประกอบด้วย 4 หลักใหญ่ๆ คือ ตามเกณฑ์ของเภสัชตำรับหรือใกล้เคียง คุณภาพของพืชและสัดส่วนก่อนนำมาปรุงยา สิ่งเตรียมได้จากพืชก่อนนำไปปรุง การควบคุมยาสำเร็จรูปและการคงตัว และประเทศไทยมีมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพยาจากสมุนไพรต่ำกว่ามาตรฐานสากลมาก โดยเฉพาะมาตรฐานที่เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพของตัวยาออกฤทธิ์ โดยควรตรวจเอกลักษณ์ของตัวยา ถ้าไม่สามารถตรวจได้ต้องตรวจเอกลักษณ์ของสารออกฤทธิ์โดยใช้โครมาโท กราฟิค ฟิงเกอร์พริ้น.

#### ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้ศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพชุมชนเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพและผลิตภัณฑ์ที่เป็นสมุนไพรพื้นบ้าน โดยศึกษาเน้นในด้านเทคโนโลยีพื้นบ้านที่ใช้ในกระบวนการผลิต และคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามหลักความปลอดภัยในกระบวนการผลิตและความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์อาหารเมื่อถึงมือผู้บริโภค โดยการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ Key Informant แบบ

เจาะลึก ในกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่ผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

พื้นที่ระดับจังหวัดและอำเภอเลือกแบบเจาะจง คือใช้ตัวแทนทุกอำเภอในจังหวัดนครราชสีมา

พื้นที่ระดับตำบลที่มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่ผลิตอาหาร เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้น คือใช้กลุ่มตัวอย่างในตำบลที่มีกลุ่มหรือองค์กรผลิตอาหาร แล้วสุ่มเลือกทุก 10 ตำบล ตามเลขลำดับตำบลของข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ระดับกลุ่ม โดยสุ่มเลือกตัวอย่างที่ทุกกลุ่มมีโอกาสเป็นตัวแทนมาตำบลละ 1 กลุ่ม จากตำบลที่เลือกได้ในพื้นที่ระดับตำบล และศึกษากลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือก

#### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตและผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยขั้นสูงต่อไป
2. ทราบสถานภาพของเทคโนโลยีพื้นบ้านที่ใช้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยขั้นสูงต่อไป
3. ทราบสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ตามหลักวิชาการที่ถูกต้องของกลุ่มผู้ผลิต ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการหรือไม่เพียงใด เพื่อเป็นแนวทาง ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
4. ได้ทราบความเข้าใจในหลักการผลิตและบทบัญญัติของกฎหมาย ของกลุ่มผู้ผลิตอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่กลุ่มผู้ผลิต และเป็นแนวทางในการทำวิจัยขั้นสูงต่อไป
5. ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและบทบัญญัติของกฎหมาย ในองค์กรชุมชนต่อไป

## บทที่ 2

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังนี้  
การเก็บข้อมูล

- 1) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนที่ผลิตอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ในจังหวัดนครราชสีมา ข้อมูลการส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เช่นจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เครือข่ายสินค้าชุมชน และจากสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น
- 2) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานหรือกิจกรรมของกลุ่ม โดยการสัมภาษณ์ Key Informant ของกลุ่ม เช่นประธาน เลขานุการ หรือผู้ที่รู้เรื่องของกลุ่มดีที่สุด ในจังหวัดนครราชสีมา
- 3) เก็บข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับกลุ่มผลิต โดยการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ดังนี้
  - 3.1 ข้อมูลด้านเทคโนโลยีพื้นบ้านที่ใช้ในการผลิต ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร ในจังหวัดนครราชสีมา
  - 3.2 ข้อมูลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิต ตามเกณฑ์ชี้วัดของคณะกรรมการอาหารและยา
  - 3.3 ข้อมูลความต้องการ ความรู้ และความเข้าใจในบทบาทผู้ผลิตของกฎหมาย และการปฏิบัติในการผลิต ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร

#### วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ดังนี้ ข้อมูลเชิงคุณภาพจัดกลุ่มของข้อมูลและวิเคราะห์ตีความ ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS/W

### บทที่ 3

#### ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแยกพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน ตามลำดับดังนี้

1. ผลិតภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ
  - 1) ข้อมูลทั่วไป
  - 2) ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจ ความต้องการ ความคาดหวังในบทบาทผู้ติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต
  - 3) วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตตามเกณฑ์ชี้วัดของคณะกรรมการอาหารและยา
2. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
  - 1) ข้อมูลทั่วไป
  - 2) ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจ ความต้องการ ความคาดหวังในบทบาทผู้ติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต
  - 3) วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตตามเกณฑ์ชี้วัดของคณะกรรมการอาหารและยา

#### ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ

##### 1) ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพที่ทำการสำรวจจำนวน 205 กลุ่ม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดสามารถแบ่งย่อยได้ 5 กลุ่ม โดยผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทที่พบมากที่สุด คือ ประเภทขนม มีจำนวน 119 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 58.05 รองลงมาคือ ประเภทกับข้าว มีจำนวน 66 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 32.20 รองลงมาคือ ประเภทเครื่องดื่มน้ำผลไม้ มีจำนวน 15 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 7.32 รองลงมาคือ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีจำนวน 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 1.95 และประเภทเครื่องปรุง มีจำนวน 1 กลุ่มคิดเป็นร้อยละ 0.49 ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประเภทของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ

ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภท	จำนวน	ร้อยละ
ขนม	119	58.05
กับข้าว	66	32.20
เครื่องดื่มน้ำผลไม้	15	7.32
เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	4	1.95
เครื่องปรุง	1	0.49
	205	100.00

เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทขนม จำนวน 119 กลุ่ม แยกตามวัตถุดิบพบว่าผลิตจากผลไม้ เช่นกล้วย เป็นต้น มีจำนวน 46 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 38.66 ผลิตจาก เมล็ดข้าว โดยเฉพาะข้าวเหนียว และผักต่างๆ มีจำนวน 34 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 28.57 ผลิตจากแป้ง โดยเฉพาะแป้งข้าวเหนียว และแป้งข้าวเจ้า มีจำนวน 32 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 26.89 ผลิตโดยมีส่วนผสมของพืชสมุนไพร มีจำนวน 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 3.36 และผลิตจากเนื้อสัตว์มีจำนวน 3 กลุ่มคิดเป็นร้อยละ 2.52 ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทขนม

ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทขนมผลิตจาก	จำนวน	ร้อยละ
ผลไม้	46	38.66
เมล็ดข้าว ผักต่างๆ	34	28.57
แป้ง	32	26.89
มีส่วนผสมพืชสมุนไพร	4	3.36
เนื้อสัตว์	3	2.52
	119	100.00

เมื่อพิจารณาถึงผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทกับข้าว จำนวน 66 กลุ่ม แยกตามวัตถุดิบ พบว่าผลิตจากพริก ประเภทน้ำพริกต่างๆ มีจำนวน 22 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 33.33 ผลิตจากเนื้อปลา มีจำนวน 13 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 19.70 ผลิตจากเนื้อหมู เนื้อไก่ มีจำนวน 12 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 18.18 ผลิตจาก



แป้ง และพืชผักต่างๆ มีจำนวน 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.12 ผลิตจากไข่ มีจำนวน 7 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 10.61 และผลิตโดยมีส่วนผสมของพืชสมุนไพร มีจำนวน 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 6.06 ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทกับข้าว

ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทกับข้าวผลิตจาก	จำนวน	ร้อยละ
พริก	22	33.33
ปลา	13	19.70
เนื้อหมู/ไก่	12	18.18
แป้ง/พืชผัก	8	12.12
ไข่	7	10.61
ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมสมุนไพร	4	6.06
	66	100.00

การตั้งกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการก่อตั้งที่เริ่มต้นโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้ประสานการจัดตั้ง มีจำนวน 157 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 76.6 และเป็นกลุ่มที่เริ่มก่อตั้งกัน โดยการรวมตัวของชุมชนเอง มีจำนวน 48 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 23.4 ไม่มีกลุ่มที่หน่วยงานเอกชนเป็นผู้ประสานการจัดตั้ง ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 การตั้งกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าชุมชน

การตั้งกลุ่มโดย	จำนวน	ร้อยละ
ชุมชน	48	23.4
รัฐ	157	76.6
เอกชน	0	0
รวม	205	100

อายุของการก่อตั้งนับถึงปีที่สำรวจกล่าวคือปี พ.ศ.2544 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 1 ปี และเป็นกลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง น้อยที่สุดมีจำนวน 74 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 36.1 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 2 ปี จำนวน 39 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 19 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 3 ปี จำนวน 12 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 5.9 กลุ่มที่มีอายุการก่อ

ตั้ง 4 ปี จำนวน 68 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 33.2 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 5 ปี และเป็นกลุ่มที่มีอายุก่อตั้งมากที่สุด มีจำนวน 12 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 5.9 โดยเฉลี่ยแล้วมีอายุการก่อตั้งกลุ่มเฉลี่ยตั้งมาแล้ว 2.54 ปี

ลักษณะของการรวมกลุ่มโดยที่กลุ่มหนึ่งๆอาจจัดอยู่ในหลายระดับ พบว่าเป็นการรวมกลุ่มระดับกลุ่มย่อยมีจำนวน 165 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 80.5 การรวมกลุ่มระดับหมู่บ้านมีจำนวน 114 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 55.6 การรวมกลุ่มระดับตำบลมีจำนวน 88 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 42.9 การรวมกลุ่มระดับอำเภอมีจำนวน 46 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 22.4 การรวมกลุ่มระดับจังหวัดมีจำนวน 40 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 19.5 การรวมกลุ่มระดับเครือข่ายมีจำนวน 44 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 21.5 ดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ลักษณะของการรวมกลุ่มโดยที่กลุ่มหนึ่งๆอาจจัดอยู่ในหลายระดับ

ลักษณะของการรวมกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับกลุ่มย่อย	165	80.5
ระดับหมู่บ้าน	114	55.6
ระดับตำบล	88	42.9
ระดับอำเภอ	46	22.4
ระดับจังหวัด	40	19.5
ระดับเครือข่าย	44	21.5

จำนวนสมาชิกในกลุ่มของแต่ละกลุ่ม กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มน้อยที่สุดคือ 7 คน มีจำนวน 11 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 5.4 จำนวนสมาชิกในกลุ่มมากที่สุดคือ 220 คน จำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 0.5 สมาชิกโดยเฉลี่ยแล้วจำนวนสมาชิกในกลุ่มของแต่ละกลุ่มมีกลุ่มละประมาณ 29.46 คน

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของกลุ่มส่วนใหญ่แล้วเป็นเพศหญิง เมื่อพิจารณาตามอายุพบว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของกลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 25 ปี อายุที่มีมากที่สุดคือ 65 ปี โดยเฉลี่ยแล้วผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของกลุ่มมีอายุเฉลี่ย 41.69 ปี

สถานที่ตั้งเพื่อใช้เป็นที่ทำการของกลุ่ม จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 100 ตั้งที่บ้านประธานหรือบ้านสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการของกลุ่ม

เงินทุนหมุนเวียนสำหรับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าภายในกลุ่ม พบว่าจำนวนเงินทุนหมุนเวียนน้อยที่สุดคือ 1,000 บาท มีจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 1.5 กลุ่มที่มีเงินทุนหมุนเวียนมากที่สุดคือ 400,000 บาท มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 0.5 โดยเฉลี่ยแล้วเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าภายในกลุ่ม คือ 42,953.66 บาท

ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนที่ยังไม่ได้หักต้นทุนการผลิตพบว่า ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนน้อยที่สุดคือ 500 บาท มีจำนวน 5 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 2.4 ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนมากที่สุดคือ 156,000 บาท มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 0.5 โดยเฉลี่ยแล้วยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนที่ยังไม่ได้หักต้นทุนการผลิตประมาณ 21,353.95 บาท

รายได้ของกลุ่มต่อคนต่อปีที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว พบว่ารายได้ของกลุ่มต่อคนต่อปีน้อยที่สุดคือ 1,200 บาท มีจำนวน 23 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 11.2 รายได้ของกลุ่มต่อคนต่อปีมากที่สุดคือ 680,000 บาท มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 0.5 โดยเฉลี่ยรายได้ของกลุ่มที่หักค่าใช้จ่ายแล้วต่อคนต่อปี ประมาณ 46,927.80 บาท

จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำ พบว่าจำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำที่มีจำนวนน้อยที่สุดในกลุ่มคือ 1 คน มีจำนวน 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 3.9 จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำที่มีจำนวนมากที่สุด 34 คน มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 0.5 โดยเฉลี่ยแล้วจำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อกลุ่มมีจำนวน 5.63 คน

#### ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพที่ทำขึ้นนั้นส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบที่หาซื้อจากภายนอกชุมชนมีจำนวน 114 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 55.6 ส่วนที่ใช้วัตถุดิบที่หาได้ในชุมชนมีจำนวน 91 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 44.4 ดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต	จำนวน	ร้อยละ
ผลิตในชุมชน	91	44.4
ซื้อจากภายนอกชุมชน	114	55.6
รวม	205	100

อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์พบว่า ส่วนใหญ่ซื้อจากภายนอกชุมชนจำนวน 120 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 58.5 ชุมชนทำขึ้นเองหรือหาได้ในชุมชนจำนวน 85 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 41.5 ดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 แหล่งอุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต

แหล่งอุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต	จำนวน	ร้อยละ
ผลิตในชุมชน	85	41.5
ซื้อจากภายนอกชุมชน	120	58.5
รวม	205	100

แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอกพบว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เป็นส่วนราชการจำนวน 156 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 76.1 ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนจำนวน 49 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 23.9 ดังตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอก

แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอก	จำนวน	ร้อยละ
ส่วนราชการ	156	76.1
ภาคเอกชน	49	23.9
รวม	205	100

เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการสนับสนุนของภาครัฐพบว่ามีการสนับสนุนแบบให้เปล่าจำนวน 129 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 82.69 สนับสนุนแบบให้กู้ยืมจำนวน 27 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 17.30 ดังตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 รูปแบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากส่วนราชการ

รูปแบบการสนับสนุน	จำนวน	ร้อยละ
ให้เปล่า	129	82.69
กู้ยืม	27	17.30
รวม	156	100

เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการสนับสนุนของภาคเอกชนพบว่า มีแบบการสนับสนุนคือให้เปล่า จำนวน 32 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 65.30 และสนับสนุนแบบให้กู้ยืมจำนวน 17 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 34.69 ดังตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.10 รูปแบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากเอกชน

รูปแบบการสนับสนุน	จำนวน	ร้อยละ
ให้เปล่า	32	65.30
กู้ยืม	17	34.69
รวม	49	100

จำนวนคนงานที่ผลิตสินค้าอยู่เป็นประจำของกลุ่มมีจำนวนต่อกลุ่มที่น้อยที่สุดคือ 1 คน มีจำนวน 5 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 2.4 จำนวนแรงงานประจำที่มากที่สุดต่อกลุ่มคือ 34 คน มีจำนวน 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 2 เฉลี่ยแรงงานประจำที่ใช้ในการผลิตสินค้าต่อกลุ่มคือ 10.64 คน

ระดับการศึกษา เมื่อถามถึงระดับการศึกษาของตัวแทนที่ให้ข้อมูล แต่ไม่ได้หมายถึงสมาชิกทั้งหมดในกลุ่ม เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลของสมาชิกในกลุ่มที่เกิดจากการสุ่มโดยบังเอิญ พบว่า แรงงานที่ผลิตสินค้าส่วนใหญ่โดยเฉลี่ยจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 82.4 ศึษาาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 ระดับอนุปริญญา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 ระดับปริญญาตรีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ดังตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 ระดับการศึกษาของแรงงานที่ผลิตสินค้าของชุมชน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 4	169	82.4
ประถมศึกษาปีที่ 6	27	13.2
อนุปริญญา	5	2.4
ปริญญาตรี	3	1.5
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.5
รวม	205	100

ค่าแรง เมื่อถามถึงค่าแรงของตัวแทนที่ให้ข้อมูล แต่ไม่ได้หมายถึงสมาชิกทั้งหมดในกลุ่ม เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลของสมาชิกในกลุ่มที่เกิดจากการสุ่มโดยบังเอิญ พบว่า ค่าแรงที่ได้รับเฉลี่ยต่อคนต่อวันที่ได้รับน้อยที่สุดคือ 15 บาท มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ได้รับค่าแรงต่อวันมากที่สุดคือ 100 บาท จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 โดยเฉลี่ยค่าแรงต่อคนต่อวัน คิดเป็นวันละ 52.24 บาท

การจำหน่ายสินค้าในประเด็นการค้าปลีกหรือค้าส่ง พบว่าการจำหน่ายสินค้านั้นส่วนใหญ่มีการจำหน่ายโดยการขายปลีกจำนวน 140 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 68.3 จำหน่ายโดยการขายส่งจำนวน 65 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 31.7 ดังตารางที่ 3.12

ตารางที่ 3.12 การจำหน่ายสินค้า

การจำหน่ายสินค้า	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ขายปลีก	140	68.3
ขายส่ง	65	31.7
รวม	205	100

การขายปลีก เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการค้าปลีกจากทั้งหมด 205 กลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่งอาจขายปลีกและหรือขายส่ง ได้หลายทาง จากการศึกษาพบว่ามีการขายปลีกโดยขายที่ร้านค้าหรือสหกรณ์ของหมู่บ้านจำนวน 95 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 46.3 สมาชิกนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาดจำนวน 161 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 78.5 สมาชิกนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาดนัดหรืองานประเพณีต่างๆจำนวน 94 กลุ่มคิดเป็นร้อยละ 45.9 และนำไปจำหน่ายที่ร้านค้าสมาชิกอื่นๆจำนวน 131 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 63.9 ดังตารางที่ 3.13

ตารางที่ 3.13 การขายปลีกโดยกลุ่มหนึ่งอาจขายปลีกได้หลายทาง

การขายปลีก	จำนวน	ร้อยละ
ร้านค้าหรือสหกรณ์ของหมู่บ้าน	95	46.3
สมาชิกร้านค้าปลีกที่ตลาด	161	78.5
สมาชิกร้านค้าปลีกที่ตลาดนัด	94	45.9
หรืองานประเพณีต่างๆ		
จำหน่ายที่ร้านค้าสมาชิก	131	63.9

การขายส่ง เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการขายส่งจากทั้งหมด 205 กลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่งอาจขายปลีกและหรือขายส่งได้หลายวิธี จากการศึกษาพบว่ามีการขายส่งให้ร้านค้าในหมู่บ้านจำนวน 131 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 63.9 ขายส่งให้ร้านค้าภายนอกหมู่บ้านจำนวน 79 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 38.5 ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางในจังหวัดจำนวน 144 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70.2 ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางต่างจังหวัดจำนวน 52 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 25.4 ขายส่งให้ส่วนราชการจำนวน 96 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 46.8 ขายส่งให้สมาชิกเครือข่ายจำนวน 96 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 46.8 ดังตารางที่ 3.14

ตารางที่ 3.14 การขายส่งโดยกลุ่มหนึ่งอาจขายส่งได้หลายทาง

การขายส่ง	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ขายส่งให้ร้านค้าในหมู่บ้าน	131	63.9
ขายส่งให้ร้านค้าหรือสหกรณ์ภายนอกหมู่บ้าน	79	38.5
ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางในจังหวัด	144	70.2
ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางต่างจังหวัด	52	25.4
ขายส่งให้ส่วนราชการ	96	46.8
ขายส่งให้สมาชิกเครือข่าย	96	46.8

สภาพปัญหา เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาของกลุ่มโดยกลุ่มหนึ่งอาจมีหลายปัญหาจากการศึกษาพบว่ากลุ่มมีปัญหา กล่าวคือ ขาดแคลนแรงงานทั่วไป ลูกมือ หรือ คนงานจำนวน 50 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 24.4 ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ หรือช่างเทคนิค จำนวน 61 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 29.8 ขาดแคลนวัตถุดิบจำนวน 66 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 32.2 ขายได้ราคาถูก ไม่คุ้มกับการลงทุน จำนวน 114 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ

55.6 เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้อยู่ไม่ทันสมัยจำนวน 163 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 79.5 เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้อยู่เสียบ่อย จำนวน 137 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 66.8 วัตถุดิบราคาแพง จำนวน 113 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 55.1 สินค้าที่ผลิตได้คุณภาพไม่ดีพอจำนวน 136 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 66.3 ลูกค้าสั่งสินค้าเข้ามามาก ผลิตสินค้าไม่ทันจำนวน 41 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 20 ไม่มีที่จำหน่ายสินค้า หรือตลาดยังแคบมาก จำนวน 96 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 46.8 เงิน ไม่พอลงทุน และไม่มีเงินหมุนเวียนจำนวน 161 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 78.5 ขายสินค้าไม่ดี ทำให้รายได้ไม่พอที่จะเลี้ยงสมาชิกจำนวน 48 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 23.4 ดังตารางที่ 3.15

ตารางที่ 3.15 ปัญหาของกลุ่มโดยกลุ่มหนึ่งอาจมีหลายปัญหา

ปัญหาของกลุ่ม	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ขาดแคลนแรงงานทั่วไป	50	24.4
ขาดแคลนแรงงานมีฝีมือ	61	29.8
ขาดแคลนวัตถุดิบ	66	32.2
ขายได้ราคาถูก ไม่คุ้มการลงทุน	114	55.6
เครื่องมือ เครื่องจักรไม่ทันสมัย	163	79.5
เครื่องมือ เครื่องจักรเสียบ่อย	137	66.8
วัตถุดิบราคาแพง	113	55.1
สินค้าคุณภาพไม่ดีพอ	136	66.3
ผลิตสินค้าไม่ทัน	41	20
ตลาดยังแคบมาก	96	46.8
ไม่มีเงินหมุนเวียน	161	78.5
ขายสินค้าได้ไม่พอที่จะเลี้ยงสมาชิก	48	23.4

ความต้องการ ซึ่งกลุ่มหนึ่งอาจมีความต้องการหลายอย่างจากการศึกษาพบว่ากลุ่มมีความต้องการ ดังนี้คือ เงินทุน หรือเงินกู้ยืมเพื่อการลงทุนจำนวน 133 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 64.9 มีพื้นที่ที่จำหน่ายสินค้า จำนวน 136 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 66.3 สนับสนุนเครื่องจักรในการผลิตจำนวน 131 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 63.9 การรวมกลุ่มในระดับจังหวัดจำนวน 72 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 35.1 การมีที่แลกเปลี่ยนสินค้าจำนวน 90 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 43.9 แรงงานที่มีฝีมือจำนวน 132 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 64.4 ออกร้านเร็ว เพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์และชื่อเสียงของกลุ่มจำนวน 137 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 66.8 การจัดหาตลาดเพื่อขายส่งจำนวน 138 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 67.3 ต้องการขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้นจำนวน 170 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 82.9 ต้องการลดต้นทุนการผลิตจำนวน 77 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 37.6 ต้องการมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า



ค้าจำนวน 117 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 57.1 ต้องการมีที่ฝากขายสินค้าจำนวน 161 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 78.5 สินค้าไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายต่อจำนวน 108 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 52.7 ต้องการตลาดต่างประเทศจำนวน 134 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 65.4 ต้องการฝึกอบรมจำนวน 156 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 76.1 ดังตารางที่ 3.16

ตารางที่ 3.16 ความต้องการซึ่งกลุ่มหนึ่งอาจมีความต้องการหลายอย่าง

ความต้องการ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
เงินทุน หรือเงินกู้ยืม	133	64.9
มีที่จำหน่ายสินค้า	136	66.3
สนับสนุนเครื่องจักรในการผลิต	131	63.9
ต้องการรวมกลุ่มในระดับจังหวัด	72	35.1
ต้องการมีที่แลกเปลี่ยนสินค้า	90	43.9
แรงงานที่มีฝีมือ	132	64.4
เผยแพร่ผลิตภัณฑ์และชื่อเสียงของกลุ่ม	137	66.8
การจัดหาตลาดส่ง	138	67.3
ขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้น	170	82.9
ลดต้นทุนการผลิต	77	37.6
มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า	117	57.1
มีที่ฝากขายสินค้า	161	78.5
สินค้าไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายต่อ	108	52.7
ต้องการตลาดต่างประเทศ	134	65.4
ต้องการฝึกอบรม	156	76.1

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ พบว่า ระยะเวลาของการก่อตั้งกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของกลุ่ม เงินทุนหมุนเวียน ยอดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 การก่อตั้งกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับลักษณะของการรวมกลุ่ม เงินทุนหมุนเวียน วัตถุประสงค์ และอุปกรณ์การผลิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับ เงินทุนหมุนเวียน ยอดจำหน่ายสินค้า และรายได้สมาชิก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และมีความสัมพันธ์กับ วัตถุประสงค์ และอุปกรณ์การผลิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

2) ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจ ความต้องการ ความคาดหวังในบทบาทของผู้ติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต ได้พิจารณาใน 3 ส่วนคือ ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และความคาดหวังและความต้องการในบทบาทของผู้ติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิตโดยกำหนดระดับความรู้ดังนี้

คะแนน ต่ำกว่า ร้อยละ	50	หมายถึง	ความรู้น้อย
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	50-69	หมายถึง	ความรู้พอใช้
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	70-89	หมายถึง	ความรู้ดี
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	90-100	หมายถึง	ความรู้ดีมาก

### 1. ความรู้ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ

การศึกษากระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ ได้ทดสอบความรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับ ผู้สัมผัสอาหาร สถานที่ผลิต อุปกรณ์การผลิต ภาชนะการขนส่ง วัตถุดิบ การปรุง การควบคุมคุณภาพ พบว่า

ความรู้เกี่ยวกับผู้สัมผัสอาหารได้สอบถามในประเด็นต่างๆดังนี้ เช่น ผู้เป็นโรคไวรัสตับอักเสบสามารถปรุงอาหารได้หรือไม่ เวลาปรุงอาหารจำเป็นหรือไม่ที่ต้องมีผ้าปิดปาก เชื้อโรคเข้าทางเล็บมือได้หรือไม่ น้ำมะนาวเปรี้ยวจัดสามารถฆ่าพยาธิในเนื้อดิบได้หรือไม่ ในอากาศมีเชื้อโรคหรือไม่ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 76.88 มีความรู้ในระดับดี

ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ผลิตได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น สถานที่เตรียมหรือปรุงอาหารควรใช้พื้นอย่างไร เช่น ใช้หินขัดหรือไม่ได้หรือไม่ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 56.59 มีความรู้ในระดับพอใช้

ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การผลิตได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น โต๊ะเตรียมอาหารควรสูงจากพื้นไม่น้อยกว่ากี่เซนติเมตร ตู้เก็บอาหารควรสูงจากพื้นไม่น้อยกว่ากี่เซนติเมตร เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.98 มีความรู้ในระดับดี

ความรู้เกี่ยวกับภาชนะได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น เชียงใบเดียวกันใช้ทำทั้งอาหารสุกและอาหารดิบได้หรือไม่ ล้างภาชนะ 3 ขั้นตอนล้างอย่างไร เมื่อล้างอุปกรณ์ปรุงอาหารแล้วควรใช้ผ้าเช็ดให้แห้งหรือไม่ เก็บช้อนที่ล้างแล้วใส่ในภาชนะอย่างไร งานอะลูมิเนียม พลาสติก กระดาษเหมาะสำหรับใช้ใส่อาหารชนิดไหน เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 69.17 มีความรู้ในระดับพอใช้

ความรู้เกี่ยวกับการขนส่งได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น รถที่ใช้ในการขนวัตถุดิบที่ใช้ปรุงอาหารและรถที่ใช้ขนอาหารควรใช้รถคันเดียวกันหรือไม่ ขณะขนควรจัดการอย่างไร เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 64.88 มีความรู้ในระดับพอใช้

ความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น ควรล้างเนื้อสดก่อนแช่ตู้เย็น ควรล้างผักโดยใช้น้ำไหลตลอดเวลาอย่างน้อย 2 นาที ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 มีความรู้ในระดับพอใช้

ความรู้เกี่ยวกับการปรุงได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น การใช้ช้อนสะอาดเพื่อตักอาหาร ควรใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ห่อขนมที่ทอด เพราะดูดซับน้ำมันได้ดี ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 71.95 มีความรู้ในระดับดี

ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น เชื้อราอะฟลาท็อกซินสามารถพบได้ในถั่วลิสงบ่นเท่านั้น อาหารผัก ผลไม้ต้องล้างกรุยทุกชนิด พริกแกง เนื้อสัตว์ ห้ามใส่สีหรือไม่อย่างไร ผู้ผลิตอาหารสามารถตรวจสอบโคลิฟอร์มในอาหารที่ทำให้เกิดโรคอุจจาระร่วงได้ด้วยตัวเองหรือไม่ หน่วยงานตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างอาหารมีที่ไหนบ้าง วิธีทดสอบน้ำส้มสายชู การทดสอบผงชูรส การดูน้ำปลาแท้ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 61.74 มีความรู้ในระดับพอใช้ ดังตารางที่ 3.17

ตารางที่ 3.17 ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ

ความรู้เกี่ยวกับ	คะแนน	ระดับความรู้
ผู้สัมผัสอาหาร	76.88	ดี
สถานที่ผลิต	56.59	พอใช้
อุปกรณ์การผลิต	80.98	ดี
ภาชนะ	69.17	พอใช้
การขนส่ง	64.88	พอใช้
กับวัตถุดิบ	60	พอใช้
การปรุง	71.95	ดี
การควบคุมคุณภาพ	61.74	พอใช้
รวม	68.19	พอใช้

## 2. กฎหมาย

จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น อยากรู้จริงเรียกว่าโรงงาน และการเรียกโรงงานแต่ละประเภทใช้อะไรเป็นเกณฑ์ เกณฑ์อย่างไร การขออนุญาตตั้งโรงงาน ขึ้นขอที่ไหนอย่างไร ผลิตภัณฑ์ที่ต้องขอ อย ต้องส่งตัวอย่างอาหารเพื่อตรวจวิเคราะห์เชื้อโรค และการปนเปื้อนในอาหารทุกชนิดหรือไม่ อาหารที่ต้องขออนุญาตการผลิต ต้องแสดงฉลากอย่างไร การ

โฆษณาสรรพคุณคุณภาพอาหารทางวิทยุ โทรทัศน์ ต้องขออนุญาตหรือไม่ ฉลากของกลุ่มอาหารที่ไม่ต้องขอเครื่องหมาย อย จำเป็นต้องระบุวันเดือนปีที่ผลิตหรือไม่ กลุ่มแม่บ้าน สามารถขอ อย. ในนามของกลุ่มได้หรือไม่ กลุ่มที่ทำน้ำผลไม้ถ้าไม่เข้าข่ายโรงงาน ก็ต้องขอมิไบคำขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร กลุ่มทำนผลิตอาหารอะไรบ้าง ต้องขอ อย.หรือไม่ เป็นต้นได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 68.19 มีความรู้ในระดับพอใช้

### 3. ความคาดหวังและความต้องการในบทบาทผู้ติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต

การศึกษาความคาดหวังและความต้องการในบทบาทผู้ติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต ได้ทดสอบในส่วนที่เกี่ยวกับ เป้าประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ทุน ตลาด การบริหารการจัดการ โดยกำหนดตัวเลขค่าความคาดหวังดังนี้

1	หมายถึง	น้อยที่สุด
2	หมายถึง	น้อย
3	หมายถึง	ปานกลาง
4	หมายถึง	มาก
5	หมายถึง	มากที่สุด

ตัวเลขที่ปรากฏในตาราง หมายถึงความถี่ของแต่ละแถว และตัวเลขในวงเล็บ หมายถึงร้อยละของยอดรวมในแต่ละแถว

จากการศึกษาความคาดหวังและความต้องการในบทบาทผู้ติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิตพบว่า เป้าประสงค์ของการรวมกลุ่มผลิตสินค้ามากที่สุดก็เพื่อต้องการให้สมาชิกทุกคนมีรายได้เป็นตัวเองอย่างเพียงพอ ความคาดหวังด้านเงินทุนมากที่สุดก็เพื่อ ต้องการให้ชุมชนมีความร่วมมือร่วมแรงกัน ความคาดหวังด้านการตลาดมากที่สุดก็เพื่อ ต้องการเพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนบริโภคในชุมชน ความคาดหวังด้านการบริหารจัดการมากที่สุดก็เพื่อหวังให้ชุมชนสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพของการผลิตได้ด้วยตัวเอง ความคาดหวังด้านวิชาการและการถ่ายทอดมากที่สุดก็เพื่อต้องการให้นักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ ความคาดหวังด้านกฎหมายมากที่สุดก็เพื่อต้องการมีความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการผลิตสินค้าชุมชน ความคาดหวังด้านนโยบายของรัฐมากที่สุดก็เพื่อต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรที่จำหน่าย ดังตารางที่ 3.18

ตารางที่ 3.18 ความคาดหวังและความต้องการ ด้านกฎหมายและการปฏิบัติในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
<b>เป้าประสงค์</b>							
• ต้องการให้สมาชิกทุกคนมีราย ได้เป็นตัวแทนอย่างเพียงพอ	0	0	72 (35.1%)	24 (11.7%)	109 (53.2%)	4.18*	0.92
• ต้องการให้สมาชิกมีความเป็น อยู่พอเพียงตามแนวพระราช ดำริฯ	19 (9.3%)	0	86 (42.0%)	28 (13.7%)	72 (35.1%)	3.65*	1.22
• ตั้งกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน พึ่งตนเองได้	0	38 (18.5%)	18 (8.8%)	60 (29.3%)	89 (43.4%)	3.98*	1.13
• เพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณค่า มาก กว่าการแสวงหากำไร	0	19 (9.3%)	41 (20%)	73 (35.6%)	72 (35.1%)	3.97*	0.96
• ต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้อง พึ่งพาต่างประเทศ	0	0	24 (11.7%)	90 (43.9%)	91 (44.4%)	4.33*	0.68
• ต้องการผลิตสินค้าชุมชนแข่ง ขันในตลาดได้	0	49 (23.9%)	25 (12.2%)	5 (2.4%)	126 (61.5%)	4.01*	1.30
<b>ทุน</b>							
• ต้องการให้รัฐหรือเอกชนให้ เงินสนับสนุนมากขึ้น	0	0	85 (41.5%)	24 (11.7%)	96 (46.8%)	4.05*	0.94
• ต้องการให้รัฐหรือเอกชนให้ เงินกู้ยืมมากขึ้น	72(35.1%)	0	68 (33.2%)	65 (31.7%)	0	2.61*	1.26
• ต้องการให้สมาชิกร่วมกันออม เพื่อไม่ต้องยืมจากภายนอก	0	18 (8.8%)	19 (9.3%)	151 (73.7%)	17 (8.3%)	3.81*	0.70
• หวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือ ร่วมแรงกัน	0	0	0	116 (56.6%)	89 (43.4%)	4.43*	0.50

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
<ul style="list-style-type: none"> <li>• วัฒนธรรมอันดีงามที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ความเอื้อเฟื้อ การลงแขก ความเอื้ออาทร เป็นทุนที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเพียงพอ</li> </ul>	0	0	18 (8.8%)	115 (56.1%)	72 (35.1%)	4.26*	0.61
<ul style="list-style-type: none"> <li>• มีวัดอุทิศในชุมชนอย่างพอเพียง</li> </ul>	0	0	35 (17.1%)	98 (47.8%)	72 (35.1%)	4.18*	0.70
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการหาวัดอุทิศที่มีอยู่ในท้องถิ่น</li> </ul>	0	0	37 (18%)	168 (82%)	0	3.82*	0.39
<b>ตลาด</b>							
<ul style="list-style-type: none"> <li>• แปรรูปเพื่อบริโภคในครัวเรือน</li> </ul>	0	37 (18%)	17 (8.3%)	151 (73.7%)	0	3.56*	0.78
<ul style="list-style-type: none"> <li>• เพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนบริโภคในชุมชน</li> </ul>	0	37 (18%)	79 (38.5%)	89 (43.4%)	0	4.07*	1.08
<ul style="list-style-type: none"> <li>• เพื่อผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายภายนอกชุมชนในประเทศ</li> </ul>	0	9 (43.4%)	49 (23.9)	48 (23.4%)	19 (9.3%)	2.99*	1.02
<ul style="list-style-type: none"> <li>• เพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนกันในระหว่างกลุ่ม</li> </ul>	0	18 (8.8%)	55 (26.8%)	132 (64.4%)	0	3.56*	0.65
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ</li> </ul>	0	35 (17.1%)	74 (36.1%)	24 (11.7%)	72 (35.1%)	3.65*	1.13
<b>การบริหารจัดการ</b>							
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้กลุ่มเป็นผู้ก่อตั้งร่วมวางแผนและคิดกิจกรรมเอง</li> </ul>	0	0	73 (35.6%)	24 (11.7%)	108 (52.7%)	4.17*	1.93
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้รัฐเป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลือต่างๆ</li> </ul>	0	36 (17.6%)	55 (26.8%)	42 (26.8%)	72 (35.1%)	3.73*	1.12
<ul style="list-style-type: none"> <li>• หวังว่าหน่วยงานของรัฐจะมีพื้นที่ให้จำหน่ายสินค้าชุมชน</li> </ul>	0	0	49 (23.9%)	48 (23.4%)	108 (52.7%)	4.29*	0.83
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้มีตัวแทนกลุ่มออกเร่ขายสินค้า</li> </ul>	0	49 (23.9%)	19 (9.3%)	29 (14.1%)	108 (52.7%)	3.96*	1.26

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
• หวังว่าจะมีหน่วยงานของรัฐ เอกชน ประสานการจัดทำแผนการผลิตและการตลาด	0	19 (9.3%)	78 (38%)	108 (52.7%)	0	4.34*	0.89
• หวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้	0	0	24 (11.7%)	24 (11.7%)	157 (76.6%)	4.65*	0.68
<b>วิชาการและการถ่ายทอด</b>							
• ต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ	0	0	6 (2.9%)	72 (35.1%)	127 (62%)	4.59*	0.55
• กลุ่มต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น	0	37 (18%)	19 (9.3%)	60 (29.3%)	89 (43.4%)	3.98*	1.12
• ชุมชนสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆกันเองได้	0	36 (17.6%)	68 (33.2%)	29 (14.1%)	72 (35.1%)	3.67*	1.13
• หวังว่าภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนจะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งได้	0	19 (9.3%)	5 (2.4%)	92 (44.9%)	89 (43.4%)	4.22*	0.88
• กลุ่มต้องการไปศึกษาเรียนรู้การผลิตสินค้าชนิดเดียวกับที่กลุ่มอื่นๆทำสำเร็จ	0	0	0	93 (45.4%)	112 (54.6%)	4.55*	0.5
<b>กฎหมาย</b>							
• ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชนมากขึ้น	0	0	6 (2.9%)	86 (42%)	113 (55.1%)	4.52*	0.56
• หวังว่าจะมีคู่มือกฎหมายสำหรับประชาชนในด้านการผลิตสินค้าชุมชน	0	17 (8.3%)	86 (42%)	25 (12.2%)	77 (37.6%)	3.79*	1.04

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
• หวังว่ารัฐจะออกมรณรังค์ให้รู้ กฎหมายแก่กลุ่มที่ผลิตสินค้า ชุมชน	0	0	54 (26.3%)	74 (36.1%)	77 (37.6%)	4.11*	0.79
• หวังว่ากฎหมายไม่เป็นตัวขัด ขวางการทำกิจกรรมของกลุ่ม	0	17 (8.3%)	62 (30.2%)	54 (26.3%)	72 (35.1%)	3.88*	0.99
• ต้องการให้กลุ่มชุมชนสามารถ ทำนิติกรรมสัญญาได้ โดยถือว่า องค์กรชุมชนเป็นนิติบุคคลถูก ต้องตามกฎหมาย	0	0	36 (17.6%)	97 (47.3%)	72 (35.1%)	4.18*	0.71
<b>นโยบายและการสนับสนุน</b>							
• ต้องการให้งบประมาณ สนับสนุนถึงกลุ่มโดยตรงอย่าง ต่อเนื่องในรูปกองทุนไม่ต้อง ผ่านหน่วยงานของรัฐหรือ หน่วยงานเอกชน	0	0	19 (9.3%)	79 (35.5%)	107 (52.2%)	0.43*	0.66
• หวังว่านโยบายของรัฐจะมีส่วน ช่วยให้้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง	0	5 (2.4%)	0	111 (54.1%)	89 (43.4%)	4.39*	0.62
• ต้องการให้สถาบันการเงินให้ สินเชื่อกับองค์กรชุมชน	0	66 (32.2%)	24 (11.7%)	6 (2.9%)	109 (53.2%)	3.77*	1.38
• ต้องการให้รัฐควบคุมราคาสาร เคมีหรือปุ๋ย เครื่องมือทางการ เกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมี ความสมดุลกับราคาวัตถุดิบ ทางการเกษตรที่จำหน่าย	0	0	0	102 (49.8%)	103 (50.2%)	4.50*	0.50
รวม	91(1.17)	641 (8.23)	1485 (19.00)	2716 (34.87)	2857 (36.68)	3.92*	0.90

$\bar{X}$  = ค่าเฉลี่ย

(....%) = ค่า % เมื่อรวมค่าในแถวเดียวกันจะได้ 100%

SD = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

\* = มีนัยสำคัญทางสถิติ



3) ผลการตรวจข้อมูลการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตอาหารตามเกณฑ์ที่วัดของคณะกรรมการอาหารและยา ได้พิจารณาใน 7 ส่วนคือ ผู้สัมผัสอาหาร สถานที่ผลิตอาหาร ภาชนะและอุปกรณ์การผลิต การขนส่ง การจัดการวัตถุดิบ การปรุงอาหาร การบรรจุผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดระดับการปฏิบัติดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ต่ำกว่า ร้อยละ	50	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องขั้นไม่ดี
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	50-69	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องขั้นพอใช้
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	70-89	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องขั้นดี
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	90-100	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องขั้นดีมาก

จากการศึกษาการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตตามเกณฑ์ที่วัดของคณะกรรมการอาหารและยา พบว่า

การปฏิบัติตัวของผู้สัมผัสอาหาร เช่น การตรวจสุขภาพร่างกายประจำปี การแต่งกาย สุขวิทยาของผู้สัมผัสอาหารด้านต่างๆ เป็นต้น ได้คะแนน 81.88 เป็นการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

สถานที่ผลิตอาหาร เช่น โครงสร้างของสถานที่ผลิตในด้านที่ตั้ง พื้นที่เตรียมและปรุงอาหารผนัง เพดาน แสงสว่าง การถ่ายเทอากาศ ห้องน้ำห้องส้วม อ่างล้างมือ เป็นต้น ได้คะแนน 69.53 เป็นการปฏิบัติถูกต้องขั้นพอใช้

ภาชนะและอุปกรณ์การผลิต เช่น วัสดุและการออกแบบในด้านองค์ประกอบของวัสดุที่ใช้ ความแข็งแรงทนทาน การใช้งานที่ถูกต้องเหมาะสม รูปทรงและความยากง่ายในการทำความสะดวก การล้างภาชนะและอุปกรณ์ในด้านสถานที่ล้าง วิธีการล้าง การทำให้แห้ง การฆ่าเชื้อ การเก็บภาชนะและอุปกรณ์ในด้าน วิธีการเก็บ บริเวณที่เก็บ ลักษณะการเก็บ การใช้ภาชนะและอุปกรณ์ในการทำความสะดวกก่อนใช้ การใช้ภาชนะเหมาะสมกับประเภทอาหาร ความสามารถในการป้องกันการปนเปื้อนเชื้อโรคจากสัตว์นำโรคต่างๆ เป็นต้น ได้คะแนน 81.63 เป็นการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

การขนส่ง เช่น ภาชนะและพาหนะที่ใช้ในการขน ลักษณะการขน สถานที่รับส่ง และการแยกประเภทการขน เป็นต้น ได้คะแนน 84.88 เป็นการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

การจัดการวัตถุดิบ เช่น การเลือกวัตถุดิบที่เป็นอาหารสดและ อาหารแห้งๆ การล้างวัตถุดิบประเภทต่างๆ เนื้อสัตว์ ผักผลไม้ การเก็บวัตถุดิบ อุณหภูมิที่เหมาะสม การทำความสะอาดก่อนเก็บ เป็นต้น ได้คะแนน 81.65 เป็นการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

การปรุงอาหาร เช่น การใช้สารปรุงแต่งรส แต่งกลิ่น การเก็บอาหารที่ปรุงเสร็จ เป็นต้น ได้คะแนน 84.76 เป็นการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

การบรรจุผลิตภัณฑ์ เช่น การเลือกและใช้กระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะให้เหมาะสมกับอาหาร แต่แต่ละประเภทที่จะบรรจุ สุขลักษณะบรรจุภัณฑ์ ความสะอาด การปนเปื้อน เป็นต้น ได้คะแนน 78.34 เป็นการปฏิบัติถูกต้องขั้นพอใช้

โดยสรุปค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพอยู่ในขั้นดี คือมีคะแนน ร้อยละ 80.38 ดังตารางที่ 3.19

ตารางที่ 3.19 การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ

การปฏิบัติเกี่ยวกับ	คะแนน	ระดับการปฏิบัติ
ผู้สัมผัสอาหาร	81.88	ดีมาก
สถานที่ผลิต	69.53	พอใช้
ภาชนะและอุปกรณ์การผลิต	81.63	ดีมาก
การขนส่ง	84.88	ดีมาก
การจัดการวัตถุดิบ	81.65	ดีมาก
การปรุงอาหาร	84.76	ดีมาก
การบรรจุผลิตภัณฑ์	78.34	ดี
ค่าเฉลี่ย	80.38	ดี

### ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

สมุนไพรที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลนี้ไม่เฉพาะเจาะจงที่เป็น ยาสมุนไพร แต่รวมถึงเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของพืชสมุนไพร ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพที่มีส่วนผสมสมุนไพร เช่น ขนมหางปลาสมุนไพรและยาสมุนไพร ที่กลุ่มแม่บ้านมีจุดประสงค์ในการดูแลสุขภาพที่เป็นส่วนผสมเป็นจุดเด่นของการจำหน่าย

#### 1) ข้อมูลทั่วไป

เมื่อพิจารณากลุ่มที่ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร สามารถแยกย่อยเป็น ประเภทอาหารที่มีส่วนผสมสมุนไพร มีจำนวน 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 32 ประเภทเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมสมุนไพร มีจำนวน 7 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 28 ประเภทยาสมุนไพร มีจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12 ประเภทสมุนไพร มีจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12 ประเภทเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมสมุนไพร มีจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12 ดังตารางที่ 3.20

ตารางที่ 3.20 ประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ประเภทอาหารที่มีส่วนผสมสมุนไพร	8	32.00
ประเภทเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมสมุนไพร	7	28.00
ประเภทยาสมุนไพร	3	12.00
ประเภทสมุนไพร	3	12.00
ประเภทเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมสมุนไพร	3	12.00
รวม	24	100.00

การตั้งกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการก่อตั้งที่เริ่มต้นโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้ประสานการจัดตั้ง มีจำนวน 21 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 87.5 และเป็นกลุ่มที่เริ่มก่อตั้งกันโดยการรวมตัวของชุมชนเอง มีจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.5 ไม่มีเอกชนที่เป็นผู้ประสานการจัดตั้ง ดังตารางที่ 3.21

ตารางที่ 3.21 การตั้งกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าชุมชน

การตั้งกลุ่มโดย	จำนวน(กลุ่ม)	ร้อยละ
ชุมชน	3	12.5
รัฐ	21	87.5
เอกชน	0	0
รวม	24	100

อายุของการก่อตั้งนับถึงปีที่สำรวจกล่าวคือปี พ.ศ.2544 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 1 ปี และเป็นกลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง น้อยที่สุดมีจำนวน 11 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 45.8 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 2 ปี จำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.5 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 3 ปี จำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.5 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 4 ปี จำนวน 5 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 20.8 กลุ่มที่มีอายุการก่อตั้ง 5 ปี และเป็นกลุ่มที่มีอายุการก่อตั้งมากที่สุดคือ 5 ปี มีจำนวน 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 8.3 โดยเฉลี่ยแล้วมีอายุการก่อตั้งกลุ่มเฉลี่ยตั้งมาแล้ว 2.33 ปี

ลักษณะของการรวมกลุ่มโดยที่กลุ่มหนึ่งๆอาจจัดอยู่ในหลายระดับ พบว่าเป็นการรวมกลุ่มระดับกลุ่มย่อย จำนวน 24 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 100 การรวมกลุ่มระดับหมู่บ้าน จำนวน 16 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 66.7 การรวมกลุ่มระดับตำบล จำนวน 12 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 50 การรวมกลุ่มระดับอำเภอ จำนวน 10 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 41.7 การรวมกลุ่มระดับจังหวัด จำนวน 6 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 25 การรวมกลุ่มระดับเครือข่าย จำนวน 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 8.3 ดังตารางที่ 3.22

ตารางที่ 3.22 ลักษณะของการรวมกลุ่ม โดยที่กลุ่มหนึ่งๆอาจจัดอยู่ในหลายระดับ

ลักษณะของการรวมกลุ่ม	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ระดับกลุ่มย่อย	24	100
ระดับหมู่บ้าน	16	66.7
ระดับตำบล	12	50
ระดับอำเภอ	10	41.7
ระดับจังหวัด	6	25
ระดับเครือข่าย	2	8.3

จำนวนสมาชิกในกลุ่มของแต่ละกลุ่ม กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มน้อยที่สุดคือ 5 คน มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.2 จำนวนสมาชิกในกลุ่มมากที่สุดคือ 67 คน จำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.2 สมาชิกโดยเฉลี่ยแล้วจำนวนสมาชิกในกลุ่มของแต่ละกลุ่มมีกลุ่มละประมาณ 24.67 คน

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของกลุ่มส่วนใหญ่แล้วเป็นเพศหญิง เมื่อพิจารณาตามอายุพบว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของกลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 25 ปี อายุที่มากที่สุดคือ 59 ปี โดยเฉลี่ยแล้วผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของกลุ่มมีอายุเฉลี่ย 36 ปี

สถานที่ตั้งเพื่อใช้เป็นที่ทำการของกลุ่ม จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 100 ตั้งที่บ้านประธานหรือบ้านสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการของกลุ่ม

เงินทุนหมุนเวียนสำหรับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าภายในกลุ่ม พบว่าจำนวนเงินทุนหมุนเวียนน้อยที่สุดคือ 500 บาท มีจำนวน 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 8.3 กลุ่มที่มีเงินทุนหมุนเวียนมากที่สุดคือ 30,000 บาท มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.2 โดยเฉลี่ยแล้วเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าภายในกลุ่ม คือ 3,979.17 บาท

ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนที่ยังไม่ได้หักต้นทุนการผลิตพบว่า ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนน้อยที่สุดคือ 1,000 บาท มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.2 ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนมากที่สุดคือ 50,000 บาท มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.2 กลุ่ม โดยเฉลี่ยแล้วยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนที่ยังไม่ได้หักต้นทุนการผลิตประมาณ 17,037.50 บาท

รายได้ของสมาชิกเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว ซึ่งสำรวจจากสมาชิกของกลุ่มแบบบังเอิญ กลุ่มละ 1 คน พบว่ารายได้ของสมาชิกเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนน้อยที่สุดคือ 150 บาท มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 รายได้ของสมาชิกเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนมากที่สุดคือ 3,000 บาท มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 โดยเฉลี่ยรายได้ของสมาชิกเฉลี่ยต่อคนที่หักค่าใช้จ่ายแล้วต่อเดือน ประมาณ 872 บาท

จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำ ซึ่งสำรวจจากสมาชิกของกลุ่มแบบบังเอิญ กลุ่มละ 1 คน พบว่าจำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำที่มีจำนวนน้อยที่สุดในกลุ่มคือ 1 คน มีจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.5 จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำที่มีจำนวนมากที่สุด 12 คน มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.2 โดยเฉลี่ยแล้วจำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อกลุ่มมีจำนวน 4.29 คน

ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ทำขึ้นนั้นส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบที่หาซื้อจากภายนอกชุมชนมีจำนวน 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 16.7 ส่วนที่ใช้วัตถุดิบที่หาได้ในชุมชนมี จำนวน 20 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 83.3 ดังตารางที่ 13.23

ตารางที่ 3.23 แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต	จำนวน	ร้อยละ
หาได้ในชุมชน	20	83.3
ซื้อจากภายนอกชุมชน	4	16.7
รวม	24	100

อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์พบว่า ส่วนใหญ่ซื้อจากภายนอกชุมชน จำนวน 17 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70.8 ชุมชนทำขึ้นเองหรือหาได้ในชุมชนจำนวน 7 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 29.2 ดังตารางที่ 3.24

ตารางที่ 3.24 แหล่งอุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต

แหล่งอุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต	จำนวน	ร้อยละ
หาได้ในชุมชน	7	29.2
ซื้อจากภายนอกชุมชน	17	70.8
รวม	24	100

แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอกพบว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เป็นส่วนราชการจำนวน 17 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70.8 ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนจำนวน 7 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 29.2 ดังตารางที่ 3.25

ตารางที่ 3.25 แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอก

แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการ ของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอก	จำนวน	ร้อยละ
ส่วนราชการ	17	70.8
ภาคเอกชน	7	29.2
รวม	24	100

เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการสนับสนุนของภาครัฐพบว่าการสนับสนุนแบบให้เปล่า  
จำนวน 14 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 82.35 สนับสนุนแบบให้กู้ยืมจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 17.65  
ดังตารางที่ 3.26

ตารางที่ 3.26 รูปแบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากส่วนราชการ

รูปแบบการสนับสนุน	จำนวน	ร้อยละ
ให้เปล่า	14	82.35
กู้ยืม	3	17.65
รวม	17	100

เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการสนับสนุนของภาคเอกชนพบว่า มีแบบการสนับสนุนคือให้  
เปล่า จำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 42.86 และสนับสนุนแบบให้กู้ยืมจำนวน 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ  
57.14 ดังตารางที่ 3.27

ตารางที่ 3.27 รูปแบบการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากเอกชน

รูปแบบการสนับสนุน	จำนวน	ร้อยละ
ให้เปล่า	3	42.86
กู้ยืม	4	57.14
รวม	7	100

จำนวนคนงานที่ผลิตสินค้าอยู่เป็นประจำของกลุ่มมีจำนวนต่อกลุ่มที่น้อยที่สุดคือ 1 คน มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.2 จำนวนคนงานประจำที่มากที่สุดต่อกลุ่มคือ 20 คน มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.2 เฉลี่ยคนงานประจำที่ใช้ในการผลิตสินค้าต่อกลุ่มคือ 6.96 คน

ระดับการศึกษา เมื่อถามถึงระดับการศึกษาของตัวแทนที่ให้ข้อมูล แต่ไม่ได้หมายถึงสมาชิกทั้งหมดในกลุ่ม เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลของสมาชิกในกลุ่มที่เกิดจากการสุ่มโดยบังเอิญ พบว่า แรงงานที่ผลิตสินค้าส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 ศึกษาาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ระดับอนุปริญญา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ระดับปริญญาตรีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 ดังตารางที่ 3.28

ตารางที่ 3.28 ระดับการศึกษาของแรงงานที่ผลิตสินค้าของชุมชน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 4	15	62.5
ประถมศึกษาปีที่ 6	4	16.7
อนุปริญญา	2	8.3
ปริญญาตรี	2	8.3
สูงกว่าปริญญาตรี	1	4.2
รวม	24	100

ค่าแรง เมื่อถามถึงค่าแรงของตัวแทนที่ให้ข้อมูล แต่ไม่ได้หมายถึงสมาชิกทั้งหมดในกลุ่ม เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลของสมาชิกในกลุ่มที่เกิดจากการสุ่มโดยบังเอิญ พบว่า ค่าแรงที่ได้รับเฉลี่ยต่อคนต่อวันที่ได้รับน้อยที่สุดคือ 20 บาท มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ได้รับค่าแรงต่อวันมากที่สุดคือ 100 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 25 โดยเฉลี่ยค่าแรงต่อคนต่อวัน คิดเป็นวันละ 56.67 บาท

การจำหน่ายสินค้าในประเด็นการค้าปลีกหรือค้าส่ง พบว่าการจำหน่ายสินค้านั้นส่วนใหญ่มีการจำหน่ายโดยการขายปลีกจำนวน 18 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 75 จำหน่ายโดยการขายส่งจำนวน 6 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 25 ดังตาราง 3.29



ตารางที่ 3.29 การจำหน่ายสินค้าสมุนไพร

การจำหน่ายสินค้า	จำนวน	ร้อยละ
ขายปลีก	18	75
ขายส่ง	6	25
รวม	24	100

การขายปลีก เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการค้าปลีกจากทั้งหมด 24 กลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่งอาจขายปลีกและหรือขายส่งได้หลายทางจากการศึกษาพบว่าการขายปลีกโดยขายที่ร้านค้าหรือสหกรณ์ของหมู่บ้านจำนวน 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 33.3 สมาชิกนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาดจำนวน 16 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 66.7 สมาชิกนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาดนัดหรืองานประเพณีต่างๆจำนวน 18 กลุ่มคิดเป็นร้อยละ 75 และนำไปจำหน่ายที่ร้านค้าสมาชิกอื่นๆจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.5 ดังตารางที่ 3.30

ตารางที่ 3.30 การขายปลีกโดยกลุ่มหนึ่งอาจขายปลีกได้หลายทาง

การขายปลีก	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ร้านค้าหรือสหกรณ์ของหมู่บ้าน	8	33.3
สมาชิกนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาด	16	66.7
สมาชิกนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาดนัดหรืองานประเพณีต่างๆ	18	75
จำหน่ายที่ร้านค้าสมาชิก	3	12.5

การขายส่ง เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการขายส่งจากทั้งหมด 24 กลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่งอาจขายส่งและหรือขายปลีกได้หลายวิธี จากการศึกษามองพบว่าการขายส่งให้ร้านค้าในหมู่บ้านจำนวน 7 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 29.2 ขายส่งให้ร้านค้าภายนอกหมู่บ้านจำนวน 13 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 54.2 ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางในจังหวัดจำนวน 18 กลุ่ม คิดเป็น ร้อยละ 75 ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางต่างจังหวัดจำนวน 7 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 29.2 ขายส่งให้ส่วนราชการจำนวน 7 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 29.2 ขายส่งให้สมาชิกเครือข่ายจำนวน 13 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 54.2 ดังตารางที่ 3.31

ตารางที่ 3.31 การขายส่งโดยกลุ่มหนึ่งอาจขายส่งได้หลายทาง

การขายส่ง	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ขายส่งให้ร้านค้าในหมู่บ้าน	7	29.2
ขายส่งให้ร้านค้าหรือสหกรณ์ภายนอกหมู่บ้าน	13	54.2
ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางในจังหวัด	18	75
ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางต่างจังหวัด	7	29.2
ขายส่งให้ส่วนราชการ	7	29.2
ขายส่งให้สมาชิกเครือข่าย	13	54.2

สภาพปัญหา เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาของกลุ่มโดยกลุ่มหนึ่งอาจมีหลายปัญหา จากการศึกษาพบว่ากลุ่มมีปัญหาหลักคือ ขาดแคลนแรงงานทั่วไป ลูกมือ หรือ คนงานจำนวน 6 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 25 ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ หรือช่างเทคนิค จำนวน 11 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 45.8 ขาดแคลนวัตถุดิบ จำนวน 16 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 66.7 ขายได้ราคาถูก ไม่คุ้มกับการลงทุน จำนวน 13 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 54.2 เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้อยู่ไม่ทันสมัยจำนวน 19 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 79.2 เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ อยู่เสียบ่อย จำนวน 19 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 79.2 วัตถุดิบมีราคาแพง จำนวน 13 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 54.2 สินค้าคุณภาพไม่ดีพอจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.5 ลูกค้าสั่งสินค้าเข้ามาทำให้ผลิตสินค้าไม่ทันจำนวน 15 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 62.5 ไม่มีที่จำหน่ายสินค้า หรือตลาดยังแคบมากจำนวน 17 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70.8 เงินไม่พอลงทุน และไม่มีเงินหมุนเวียนจำนวน 20 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 83.3 ขายสินค้าไม่ดี ทำให้รายได้ไม่พอที่จะเลี้ยงสมาชิกจำนวน 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 33.3 ดังตารางที่ 3.32

ตารางที่ 3.32 ปัญหาของกลุ่มโดยกลุ่มหนึ่งอาจมีหลายปัญหา

ปัญหาของกลุ่ม	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ขาดแคลนแรงงานทั่วไป	6	25
ขาดแคลนแรงงานมีฝีมือ	11	45.8
ขาดแคลนวัตถุดิบ	16	66.7
ขายได้ราคาถูก ไม่คุ้มการลงทุน	13	54.2
เครื่องมือ เครื่องจักรไม่ทันสมัย	19	79.2
เครื่องมือ เครื่องจักรเสียบ่อย	19	79.2
วัตถุดิบราคาแพง	13	54.2
สินค้าคุณภาพไม่ดีพอ	3	12.5
ผลิตสินค้าไม่ทัน	15	62.5
ตลาดยังแคบมาก	17	70.8
ไม่มีเงินหมุนเวียน	20	83.3
ขายสินค้าได้ไม่พอที่จะเลี้ยงสมาชิก	8	33.3

ความต้องการ ซึ่งกลุ่มหนึ่งอาจมีความต้องการหลายอย่าง จากการศึกษาค้นพบว่ากลุ่มมีความต้องการ ดังนี้คือ เงินทุน หรือเงินกู้ยืมเพื่อการลงทุนจำนวน 19 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 79.2 มีพื้นที่ที่จำหน่ายสินค้าจำนวน 20 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 83.3 สนับสนุนเครื่องจักรในการผลิตจำนวน 9 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 37.5 การรวมกลุ่มในระดับจังหวัดจำนวน 12 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 50 การมีที่แลกเปลี่ยนสินค้าจำนวน 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 33.3 แรงงานที่มีฝีมือจำนวน 18 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 75 ออกร้านเร่ เพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์และชื่อเสียงของกลุ่มจำนวน 18 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 75 การจัดหาตลาดเพื่อขายส่งจำนวน 20 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 83.3 ต้องการขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้นจำนวน 22 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 91.7 ต้องการลดต้นทุนการผลิตจำนวน 17 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70.8 ต้องการมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้าจำนวน 13 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 54.2 ต้องการมีที่ฝากขายสินค้าจำนวน 12 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 50 สินค้าไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายต่อจำนวน 19 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 79.2 ต้องการตลาดต่างประเทศจำนวน 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 16.7 ต้องการฝึกอบรมจำนวน 17 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70.8 ดังตารางที่ 3.33

ตารางที่ 3.33 ความต้องการซึ่งกลุ่มหนึ่งอาจมีความต้องการหลายอย่าง

ความต้องการ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
เงินทุน หรือเงินกู้ยืม	19	79.2
มีที่จำหน่ายสินค้า	20	83.3
สนับสนุนเครื่องจักรในการผลิต	9	37.5
ต้องการรวมกลุ่มในระดับจังหวัด	12	50
ต้องการมีที่แลกเปลี่ยนสินค้า	8	33.3
แรงงานที่มีฝีมือ	18	75
เผยแพร่ผลิตภัณฑ์และชื่อเสียงของกลุ่ม	18	75
การจัดหาตลาดขายส่ง	20	83.3
ขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้น	22	91.7
ลดต้นทุนการผลิต	17	70.8
มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า	13	54.2
มีที่ฝากขายสินค้า	12	50
สินค้าไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายต่อ	19	79.2
ต้องการตลาดต่างประเทศ	4	16.7
ต้องการฝึกอบรม	17	70.8

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ พบว่า ระยะเวลาของการก่อตั้งกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับเงินทุนหมุนเวียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์กับอุปกรณ์การผลิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 การก่อตั้งกลุ่ม ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะของการรวมกลุ่ม เงินทุนหมุนเวียน วัตถุประสงค์ และอุปกรณ์การผลิต จำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับยอดจำหน่ายสินค้าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับ เงินทุนหมุนเวียน และรายได้สมาชิก

2) ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจ ความต้องการ ความคาดหวังในบทบาทชีวิตของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต ได้พิจารณาใน 3 ส่วนคือ ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ความคาดหวังและความต้องการในบทบาทชีวิตของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิตโดยกำหนดระดับความรู้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ต่ำกว่า ร้อยละ	50	หมายถึง	ความรู้น้อย
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	50-69	หมายถึง	ความรู้พอใช้

คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	70-89	หมายถึง	ความรู้ดี
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	90-100	หมายถึง	ความรู้ดีมาก

## 2.1) ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ

การศึกษาองค์ประกอบการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ ได้ทดสอบความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิต สถานที่ผลิต อุปกรณ์การผลิต วัตถุดิบและการจัดการ การดำเนินการผลิตและการบรรจุ การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การคัดเลือกสิ่งแปลกปลอมและการทำความสะอาด การทำสมุนไพรให้แห้ง การเก็บบรรจุสมุนไพร การบดร่อนสมุนไพร การตรวจมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร พบว่า

ความรู้เกี่ยวกับผู้ผลิตได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น รู้ความหมายของยาสมุนไพร พืชที่ใช้เป็นยาสมุนไพรมีเชื้อโรคเจือปนอยู่หรือไม่ ผู้ผลิตยาสมุนไพรและผู้ควบคุมคุณภาพใช้คนๆเดียวกันได้หรือไม่ การผลิตยาสมุนไพรพื้นบ้านจำเป็นต้องมีผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณสาขาเภสัชกรรมดูแลหรือไม่ จุดประสงค์ของการสวมหมวกขณะผลิตยาคือป้องกันแคดร็อน ลมหายใจของคนปกติไม่สามารถทำให้เชื้อปนเปื้อนในอาหารได้ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 51.39 มีความรู้ในระดับพอใช้

สถานที่ผลิตได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น ผลิตยาสมุนไพรจำเป็นต้องขออนุญาตสถานที่ผลิตหรือไม่ อาคารผลิตยาสมุนไพรสามารถใช้อาคารที่อยู่อาศัยได้หรือไม่ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 25 มีความรู้ในระดับน้อย

อุปกรณ์การผลิตได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น เครื่องมือผลิตสมุนไพรชนิดถาวรควรตั้งติดผนังหรือไม่ ไม้เหมาะที่จะใช้บดยาสมุนไพรหรือไม่ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 72.92 มีความรู้ในระดับดี

วัตถุดิบและการจัดการ ได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น วัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่ได้จากชุมชนต้องตรวจสอบคุณภาพเพราะเห็นอยู่เป็นประจำหรือไม่ วัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่ได้จากชุมชนต้องระบุวันซื้อ หรือจำนวนที่ซื้อหรือไม่ วัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรขณะส่งตรวจวิเคราะห์หาสารออกฤทธิ์ สามารถนำไปผลิตได้เลยหรือไม่ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 27.88 มีความรู้ในระดับน้อย

การดำเนินการผลิตและการบรรจุ ได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น สมุนไพรที่มีหลายขนานที่ใช้รักษาโรคเดียวกันควรใส่บรรจุเป็นชุดในซองเดียวกันหรือไม่ ห้องบรรจุสมุนไพรสามารถใช้ร่วมกับห้องอื่นได้หรือไม่ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 45.83 มีความรู้ในระดับน้อย

การเพาะปลูก ได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น ชุมชนไม่สามารถควบคุมคุณภาพของการผลิตยาสมุนไพรได้โดยชุมชนเองหรือไม่ ชุมชนสามารถปลูกพืชสมุนไพรเองได้หรือไม่ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 56.25 มีความรู้ในระดับพอใช้

การเก็บเกี่ยวได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น การเก็บวัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่เป็นใบ หรือทั้งต้น ราก ดอก เมล็ด ควรเก็บส่วนไหน ในเวลาไหน เพราะอะไร เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50 มีความรู้ในระดับพอใช้

การคัดเลือกถึงแปลกปลอมและการทำความสะอาดได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น สิ่งแปลกปลอมที่มากับพืชสมุนไพรหมายถึงสิ่งที่มองเห็นด้วยตาเปล่าเท่านั้นหรือเปล่า การล้างสมุนไพรควรล้างอย่างไร เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 27.08 มีความรู้ในระดับน้อย

การทำสมุนไพรให้แห้งได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น วัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่เป็นรากควรนึ่งก่อนทำให้แห้งหรือไม่ ควรตากสมุนไพรในแดดที่ร้อนจัดหรือไม่เพราะอะไร เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 41.67 มีความรู้ในระดับน้อย

การเก็บบรรจุสมุนไพรได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น ควรเก็บสมุนไพรที่ตากแล้วในถุงนึ่งได้หรือไม่ โดยทั่วไปไม่ควรเก็บสมุนไพรนานเกินกี่ปี เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.17 มีความรู้ในระดับพอใช้

การบดร่อนสมุนไพร ได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น ขณะบดสมุนไพรควรบดต่อเนื่องนานๆหรือไม่เพราะอะไร ตะแกรงร่อนยาสมุนไพรเบอร์ 100 ยาละเอียดมาก เบอร์ 60 ยาละเอียดน้อย เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 64.58 มีความรู้ในระดับพอใช้

การตรวจมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพรได้สอบถามในประเด็นต่างๆ เช่น สมุนไพรสามารถมีสิ่งแปลกปลอมที่เป็นอัฐิ ดิน ไม่เกินร้อยละ 2 นำสมุนไพรที่บดแล้วความชื้นไม่เกินร้อยละ 10 ชุดตรวจ อะฟลาท็อกซิน หาซื้อได้ที่ไหน ชุดตรวจหาสารพิษตกค้างจากยาฆ่าแมลงกลุ่มฟอสเฟตคาร์บาริเมต ซื้อได้ที่ไหน จำนวนวัตถุดิบสมุนไพรที่ซื้อมา 10 ห่อ ต้องส่งตัวอย่างตรวจ 2 ห่อ ห้ามผสมแอลกอฮอล์ในสมุนไพร ต้องไม่มีน้ำประสานทอง หรือ บอเล็กเจอปนในสมุนไพร ชุมชนสามารถตรวจสอบกระบวนการผลิตยาสมุนไพรได้หรือไม่ การโฆษณาสมุนไพรขออนุญาตได้ที่ไหน อายุของใบอนุญาตโฆษณาสมุนไพรทั่วไปมีอายุกี่ปี ยาสมุนไพรสามารถให้ผู้มีความรู้รับรองโดยยกย่องสรรพคุณยาได้หรือไม่ ยาสมุนไพรสามารถโฆษณาโดยการแจกแถมหรือออกฉลากชิงรางวัลได้หรือไม่ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.90 มีความรู้ในระดับพอใช้

โดยสรุปภาพรวมความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย โดยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 49.79 ดังตารางที่ 3.34

ตารางที่ 3.34 ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ

ความรู้เกี่ยวกับ	คะแนน	ระดับความรู้
ผู้ผลิต	51.39	พอใช้
สถานที่ผลิต	25	น้อย
อุปกรณ์การผลิต	72.92	ดี
วัตถุดิบและการจัดการ	27.88	น้อย
การดำเนินการผลิตและการบรรจุ	45.83	น้อย
การเพาะปลูก	56.25	พอใช้
การเก็บเกี่ยว	50	พอใช้
การคัดเลือกสิ่งแปลกปลอมและการทำความสะอาด	27.08	น้อย
การทำสมุนไพรให้แห้ง	41.67	น้อย
การเก็บบรรจุสมุนไพร	54.17	พอใช้
การตรวจมาตรฐาน	64.58	พอใช้
การตรวจมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร	55.90	พอใช้
รวม	49.79	น้อย

#### 4. กฎหมาย

จากการศึกษาวิจัยความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรของกลุ่มต่างๆ พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 61.27 มีความรู้ในระดับพอใช้

5. ความคาดหวังและความต้องการในบทบัญญัติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิตสมุนไพร การศึกษาความคาดหวังและความต้องการในบทบัญญัติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต ได้ทดสอบในส่วนที่เกี่ยวกับ เป้าประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ทูน ตลาด การบริหารการจัดการ วิชาการและการถ่ายทอด กฎหมาย นโยบายและการสนับสนุน ดังนี้ โดยกำหนดตัวเลขค่าความคาดหวังดังนี้

- |   |         |            |
|---|---------|------------|
| 1 | หมายถึง | น้อยที่สุด |
| 2 | หมายถึง | น้อย       |
| 3 | หมายถึง | ปานกลาง    |
| 4 | หมายถึง | มาก        |
| 5 | หมายถึง | มากที่สุด  |

ตัวเลขที่ปรากฏในตาราง หมายถึงความถี่ของแต่ละแถว และตัวเลขในวงเล็บ หมายถึงร้อยละของยอดรวมในแต่ละแถว

จากการศึกษาความคาดหวังและความต้องการในบทบัญญัติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิตพบว่า เป้าประสงค์ของการรวมกลุ่มผลิตสินค้ามากที่สุดก็เพื่อต้องการให้ชุมชน สังคมไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศ ความคาดหวังด้านเงินทุนมากที่สุดก็เพื่อ ต้องการให้ชุมชนมีความร่วมมือร่วมแรงกัน ความคาดหวังด้านการตลาดมากที่สุดก็เพื่อ ต้องการเพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนบริโภคในชุมชนและต้องการส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศ ความคาดหวังด้านการบริหารจัดการมากที่สุดก็เพื่อหวังให้ชุมชนสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพของการผลิตได้ด้วยตัวเอง ความคาดหวังด้านวิชาการและการถ่ายทอดมากที่สุดก็เพื่อต้องการให้นักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ ความคาดหวังด้านกฎหมายมากที่สุดก็เพื่อต้องการมีความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการผลิตสินค้าชุมชน ความคาดหวังด้านนโยบายของรัฐมากที่สุดก็เพื่อต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรเกี่ยวกับพืชสมุนไพรที่จำหน่าย ดังตารางที่ 3.35

ตารางที่ 3.35 แสดงความคาดหวังและความต้องการ ด้านกฎหมายและการปฏิบัติในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
<b>เป้าประสงค์</b>							
• ต้องการให้สมาชิกทุกคนมีราย ได้เป็นตัวเองอย่างเพียงพอ	0	0	9 (37.5%)	3 (12.5%)	12 (50%)	4.13	0.95
• ต้องการให้สมาชิกมีความเป็น อยู่พอเพียงตามแนวพระราช ดำริฯ	2 (8.3%)	0	10 (41.7%)	3 (12.5%)	9 (37.5%)	3.71	1.23
• ตั้งกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน พึ่งตนเองได้	0	4 (16.7%)	1 (4.2%)	8 (33.3%)	11 (45.8%)	4.08	1.10
• เพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณค่า มาก กว่าการแสวงหากำไร	0	2 (8.3%)	3 (12.5%)	10 (41.7%)	9 (37.5%)	4.08	0.93
• ต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้อง พึ่งพาต่างประเทศ	0	0	1 (4.2%)	12 (50%)	11 (45.8%)	4.42	0.58



ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการผลิตสินค้าชุมชนแข่งขันในตลาดได้</li> </ul>	0	7 (29.2%)	7 (29.2%)	3 (12.5%)	7 (29.2%)	3.42	1.21
<b>ทุน</b>							
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้รัฐหรือเอกชนให้เงินสนับสนุนมากขึ้น</li> </ul>	0	0	11 (45.8%)	3 (12.5%)	10 (41.7%)	3.96	0.95
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้รัฐหรือเอกชนให้เงินกู้ยืมมากขึ้น</li> </ul>	9 (37.5%)	0	9 (37.5%)	6 (25.0%)	0	2.50	1.25
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้สมาชิกร่วมกันออมเพื่อไม่ต้องยืมจากภายนอก</li> </ul>	0	1 (4.2%)	4 (16.7%)	17 (70.8%)	2 (8.3%)	3.83	0.64
<ul style="list-style-type: none"> <li>• หวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือร่วมแรงกัน</li> </ul>	0	0	0	13 (54.2%)	11 (45.8%)	4.46	0.51
<ul style="list-style-type: none"> <li>• วัฒนธรรมอันดีงามที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ความเอื้อเฟื้อ การลงแขก ความเอื้ออาทร เป็นทุนที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเพียงพอ</li> </ul>	0	0	1 (4.2%)	14 (58.3%)	9 (37.5%)	4.33	0.56
<ul style="list-style-type: none"> <li>• มีวัตถุดิบในชุมชนอย่างพอเพียง</li> </ul>	0	0	3 (12.5%)	12 (50.0%)	9 (37.5%)	4.25	0.68
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการหาวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น</li> </ul>	0	0	3 (12.5%)	21 (87.5%)	0	3.88	0.34
<b>ตลาด</b>							
<ul style="list-style-type: none"> <li>• แปรรูปเพื่อบริโภคในครัวเรือน</li> </ul>	0	3 (12.5%)	2 (8.3%)	19 (79.2%)	0	3.67	0.70
<ul style="list-style-type: none"> <li>• เพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนบริโภคในชุมชน</li> </ul>	0	3 (12.5%)	0	10 (41.7%)	11 (45.8%)	4.21	0.98
<ul style="list-style-type: none"> <li>• เพื่อผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายภายนอกชุมชนในประเทศ</li> </ul>	0	11 (45.8%)	7 (29.2%)	4 (16.7%)	2 (8.3%)	2.88	0.99
<ul style="list-style-type: none"> <li>• เพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนกันในระหว่างกลุ่ม</li> </ul>	0	1 (4.2%)	7 (29.2%)	16 (66.7%)	0	3.75	1.11

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ</li> </ul>	0	3 (12.5%)	9 (37.5%)	3 (12.5%)	9 (37.5%)	4.21	0.93
<b>การบริหารจัดการ</b>							
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้กลุ่มเป็นผู้ก่อตั้งร่วมวางแผนและคืดกิจกรรมเอง</li> </ul>	0	0	8 (33.3%)	3 (12.5%)	13 (54.2%)	4.21	0.93
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้รัฐเป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลือต่างๆ</li> </ul>	0	4 (16.7%)	7 (29.2%)	4 (16.7%)	9 (37.5%)	3.75	1.15
<ul style="list-style-type: none"> <li>• หวังว่าหน่วยงานของรัฐจะมีพื้นที่ให้จำหน่ายสินค้าชุมชน</li> </ul>	0	0	7 (29.2%)	4 (16.7%)	13 (54.2%)	4.25	0.90
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้มีตัวแทนกลุ่มออกเรขายสินค้า</li> </ul>	0	7 (29.2%)	2 (8.3%)	2 (8.3%)	13 (54.2%)	3.88	1.36
<ul style="list-style-type: none"> <li>• หวังว่าจะมีหน่วยงานของรัฐเอกชน ประสานการจัดทำแผนการผลิตและการตลาด</li> </ul>	0	2 (8.3%)	9 (37.5%)	13 (54.2%)	0	4.38	0.51
<ul style="list-style-type: none"> <li>• หวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้</li> </ul>	0	0	1 (4.2%)	3 (12.5%)	20 (83.3%)	4.63	0.49
<b>วิชาการและการถ่ายทอด</b>							
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ</li> </ul>	0	0	0	9 (37.5%)	15 (62.5%)	4.63	0.49
<ul style="list-style-type: none"> <li>• กลุ่มต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น</li> </ul>	0	3 (12.5%)	2 (8.3%)	8 (33.3%)	11 (45.8%)	4.13	1.03
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชุมชนสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆกันเองได้</li> </ul>	0	4 (16.7%)	9 (37.5%)	2 (8.3%)	9 (37.5%)	3.67	1.17
<ul style="list-style-type: none"> <li>• หวังว่าภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนจะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งได้</li> </ul>	0	2 (8.3%)	1 (4.2%)	10 (41.7%)	11 (45.8%)	4.25	0.90

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
<ul style="list-style-type: none"> <li>กลุ่มต้องการไปศึกษาเรียนรู้การผลิตสินค้าชนิดเดียวกับที่กลุ่มอื่นๆทำสำเร็จ</li> </ul>	0	0	0	11 (45.8%)	13 (54.2%)	4.54	0.51
<b>กฎหมาย</b>							
<ul style="list-style-type: none"> <li>ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชนมากขึ้น</li> </ul>	0	0	0	10 (41.7%)	14 (58.3%)	4.58	0.50
<ul style="list-style-type: none"> <li>หวังว่าจะมีคู่มือกฎหมายสำหรับประชาชนในด้านการผลิตสินค้าชุมชน</li> </ul>	0	2 (8.3%)	10 (41.7%)	2 (8.3%)	10 (41.7%)	3.83	1.09
<ul style="list-style-type: none"> <li>หวังว่ารัฐจะออกบรรณรงค์ให้รู้กฎหมายแก่กลุ่มที่ผลิตสินค้าชุมชน</li> </ul>	0	0	5 (20.8%)	9 (37.5%)	10 (41.7%)	4.21	0.78
<ul style="list-style-type: none"> <li>หวังว่ากฎหมายไม่เป็นตัวขัดขวางการทำกิจกรรมของกลุ่ม</li> </ul>	0	2 (8.3%)	5 (20.8%)	8 (33.3%)	9 (37.5%)	4.00	0.98
<ul style="list-style-type: none"> <li>ต้องการให้กลุ่มชุมชนสามารถทำนิติกรรมสัญญาได้ โดยถือว่าองค์กรชุมชนเป็นนิติบุคคลถูกต้องตามกฎหมาย</li> </ul>	0	0	4 (16.7%)	11 (45.8%)	9 (37.5%)	4.21	0.72
<b>นโยบายและการสนับสนุน</b>							
<ul style="list-style-type: none"> <li>ต้องการให้งบประมาณสนับสนุนถึงกลุ่มโดยตรงอย่างต่อเนื่องในรูปกองทุน ไม่ต้องผ่านหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชน</li> </ul>	0	0	2 (8.3%)	10 (41.7%)	12 (50.0%)	4.42	0.65
<ul style="list-style-type: none"> <li>หวังว่านโยบายของรัฐจะมีส่วนช่วยให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง</li> </ul>	0	1 (4.2%)	0	12 (50.0%)	11 (45.8%)	4.38	0.71

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	$\bar{X}$	SD
• ต้องการให้สถาบันการเงินให้ สินเชื่อกับองค์กรชุมชน	0	9 (37.5%)	3 (12.5%)	0	12 (50.0%)	3.63*	1.44
• ต้องการให้รัฐควบคุมราคาสาร เคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการ เกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมี ความสมดุลกับราคาวัตถุดิบ สมุนไพรที่จำหน่าย	0	0	0	12 (50.0%)	12 (50.0%)	4.50*	0.51
รวม	11(1.21)	71(7.79)	162 (17.76)	320 (35.09)	348(38.16)	4.05*	0.85

$\bar{X}$  = ค่าเฉลี่ย

SD = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(...%) = ค่า % เมื่อรวมค่าในแถวเดียวกันจะได้ 100%

\* = มีนัยสำคัญทางสถิติ

3) ผลการตรวจสอบข้อมูลการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตสมุนไพรตามเกณฑ์ชี้วัดของคณะกรรมการอาหารและยา ได้พิจารณาใน 7 ส่วนคือ ผู้ผลิต สถานที่ผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต วัตถุดิบและการจัดการวัตถุดิบ การดำเนินการผลิตและการบรรจุ การควบคุมคุณภาพ โดยกำหนดระดับการปฏิบัติดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ต่ำกว่า ร้อยละ	50	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องขั้นไม่ดี
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	50-69	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องขั้นพอใช้
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	70-89	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องขั้นดี
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	90-100	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องขั้นดีมาก

จากการศึกษาการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตสมุนไพรตามเกณฑ์ชี้วัดของคณะกรรมการอาหารและยา พบว่า

การปฏิบัติตัวของผู้ผลิตสมุนไพร โดยตรวจสอบข้อมูลการปฏิบัติ เช่น มีจำนวนผู้ผลิตเพียงพอ มีผู้รับผิดชอบในการผลิต มีผู้รับผิดชอบในการควบคุมคุณภาพ ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความชำนาญในการ

ผลิตยา ได้รับการอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะต่างๆ ไปและการผลิตยาที่ถูกต้อง มีผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ (บก./บว.) คู่มือประจำ ผู้ปฏิบัติไม่เป็นโรคติดต่อหรือมีบาดแผลที่ทำให้เอนยา ตรวจร่างกายอย่างน้อยปีละครั้ง สวมเสื้อผ้าสะอาดหรือใส่เสื้อคลุม ไม่สวมชุดปฏิบัติงานออกนอกอาคารผลิต สวมหมวกหรือผ้าคลุมผมหรือตาข่ายเก็บผมให้มิดชิด ใช้ผ้าปิดจมูกและปาก เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของน้ำมูก น้ำลาย ล้างมือแขน ให้สะอาดทุกครั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงานและใส่ถุงมือ ไม่กินอาหาร ดื่มเครื่องดื่มหรือสูรา สูบบุหรี่ระหว่างปฏิบัติงาน เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ย 81.88 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

สถานที่ผลิตอาหารโดยตรวจสอบข้อมูลการปฏิบัติ เช่น มีใบอนุญาตให้ผลิตยา บริเวณอาคารสะอาดปราศจากฝุ่น สิ่งปฏิกูลที่จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ แมลง และเชื้อโรคต่างๆ บริเวณอาคารไม่มีน้ำขังและ และสกปรก มีทางหรือท่อระบายน้ำ อาคารผลิตแยกเป็นสัดส่วน ไม่ปนกับที่อยู่อาศัย การจัดแบ่งสถานที่ภายในต่อเนื่องตามขั้นตอนการผลิต พื้น ฝาผนังและเพดานของอาคารสะอาด ก่อสร้างด้วยวัสดุที่คงทน เรียบ ทำความสะอาดง่าย มีระบบป้องกันฝุ่นละออง สัตว์และแมลงไม่ให้เข้าในอาคาร ไม่มีสิ่งของที่ไม่ใช่แล้วหรือไม่เกี่ยวข้องอยู่ในบริเวณผลิต ห้องน้ำห้องส้วมอ่างล้างมือมีเพียงพอสะอาดเหมาะสม ภายในอาคารมีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เหมาะสม อุปกรณ์ไฟฟ้าติดตั้งเหมาะสม และได้รับการดูแลซ่อมแซมอยู่เสมอ มีมาตรการที่เหมาะสมในการเก็บขยะและการนำขยะไปทำลาย ห้องผลิตยา ห้องเก็บวัตถุดิบ และห้องเก็บยาสมุนไพรสำเร็จรูป มีบริเวณที่ตากยา สะอาด ปราศจากฝุ่น แมลงและสัตว์รบกวน มีห้องเก็บวัตถุดิบ พื้นที่ไม่น้อยกว่า 12 ตารางเมตร เป็นสัดส่วน มีห้องเก็บวัตถุดิบ มีบริเวณพื้นที่สำหรับชั่ง ตวง วัด บริเวณสะอาดเรียบร้อย ห้องเก็บวัตถุดิบต้องไม่มีแมลง นก หนู สัตว์อื่นๆ หรือสิ่งของที่ไม่เกี่ยวข้อง มีห้องหรือบริเวณบดยา สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีห้องหรือบริเวณถนอมยา สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีห้องผลิตยา พื้นที่ไม่น้อยกว่า 16 ตารางเมตร สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีห้องบรรจุยา พื้นที่ไม่น้อยกว่า 16 ตารางเมตร สะอาด ถูกสุขลักษณะ ไม่มีสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่บริเวณนั้น มีห้องหรือบริเวณปิดฉลากและบรรจุหีบห่อ สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีห้องเก็บยาสำเร็จรูป พื้นที่ไม่น้อยกว่า 12 ตารางเมตร สะอาด ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ย 69.53 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นพอใช้

เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตโดยตรวจสอบข้อมูลการปฏิบัติ เช่น มีเครื่องมือพอเพียงและขนาดเหมาะสมกับปริมาณการผลิต การติดตั้งเครื่องมือมีระยะห่างพอควร ไม่แออัด เครื่องมือการผลิตชนิดติดตั้งถาวรไม่อยู่ชิดฝาผนัง ทำจากวัสดุที่ไม่ทำปฏิกิริยากับยาหรือดูดซับยาใดๆ การใช้งานง่าย สะดวก ทำความสะอาดง่ายไม่มีการรั่วของสารหล่อลื่นใดๆ จากเครื่องมือการผลิต หรือไม่ดัดแปลงเครื่องมือ ที่ทำให้มีผลเสียต่อยาที่ผลิต การชะล้างอุปกรณ์ที่ติดตั้งถาวรลงสู่ท่อระบายน้ำได้ถูกสุขลักษณะ ทำความสะอาดอุปกรณ์หลังการใช้แต่ละครั้ง ดูแลบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์หลังการใช้แต่ละครั้ง ดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือให้ใช้งานได้อยู่เสมอ เครื่องชั่งและอุปกรณ์ทดสอบ ต้องตรวจสอบให้เที่ยงตรงอยู่เสมอ เก็บอุปกรณ์ในที่สะอาด แห้ง และป้องกันการปนเปื้อนขณะที่ไม่ได้ใช้ และตรวจสอบความสะอาดก่อนใช้ทุกครั้ง เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ย 81.63 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

วัตถุดิบสมุนไพรและการจัดการวัตถุดิบโดยตรวจสอบข้อมูลการปฏิบัติ เช่น ชุมชนปลูกและเก็บเกี่ยวสมุนไพรเองโดยไม่ใช้สารเคมี ถ้าต้องซื้อวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน เลือกซื้อจากแหล่งที่ไว้ใจได้ มีการบันทึกการรับวัตถุดิบ ชื่อวัตถุดิบ ชื่อผู้จำหน่าย และวันที่รับเข้าและปิดฉลาก บนวัตถุดิบนั้นทันที มีการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบทุกครั้ง ในระหว่างที่รอผลการตรวจสอบ ได้แยกวัตถุดิบเก็บไว้ต่างหาก วัตถุดิบที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้จัดแยกไว้ต่างหาก รีบทำลาย จัดเก็บในภาชนะที่สะอาด มีฝาปิดมิดชิด ไม่มีปฏิกิริยากับวัตถุดิบ โดยใช้ถุงพลาสติกกรองอีกชั้นหนึ่ง จัดวางเป็นระเบียบตามลำดับตัวอักษร และอายุการเก็บ เพื่อให้สะดวก ในการหยิบใช้ ก่อน-หลัง วัตถุดิบที่เป็นอันตราย เช่น สารเคมี แยกเก็บไว้ต่างหาก วัตถุดิบที่เป็นของสด ต้องเข้ากระบวนการผลิตทันที เตรียมเป็นวัตถุดิบแห้งไว้ผลิตยาต่อไป มีบัญชีคุมจ่ายวัตถุดิบเพื่อการเบิกจ่าย เป็นบัญชีคงเหลือและบัญชีการรับ-จ่ายวัตถุดิบเป็นต้น ได้คะแนน เฉลี่ย 81.65 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

การดำเนินการผลิตและการบรรจุ เช่น มีสูตรตำหรับ วิธีการ และขั้นตอนการผลิตในขนาดปริมาณที่จะผลิตจริง สำหรับใช้ปฏิบัติตามเพื่อป้องกันความผิดพลาด มีการวางแผนการผลิตยาให้เหมาะสม เพื่อไม่มียาค้างคงเหลือมาก เตรียมวัตถุดิบ เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ทุกขั้นตอน และห้องที่ปฏิบัติงานให้พร้อมใช้งาน สะอาด จัดไว้เป็นระเบียบ ก่อนการผลิต 1 วัน การเตรียมยาเป็นไปตามสูตรตำหรับที่กำหนดไว้ ตั้งแต่การชั่งยา การปรุง ให้เป็นไปตามลำดับขั้นให้ถูกต้อง และมีการบันทึกการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน มีการสุ่มตัวอย่างยาระหว่างการผลิต หรือที่ผลิตแล้วพร้อมบรรจุนำไปตรวจวิเคราะห์ เพื่อควบคุมคุณภาพก่อนการบรรจุ ยาที่ผลิตแล้วในภาชนะที่สะอาด มีฝาปิดมิดชิด มีฉลากแสดงชื่อยาปริมาณและครั้งที่ผลิต เก็บล้างทำความสะอาดอุปกรณ์ เครื่องมือ และบริเวณที่ผลิตทุกครั้งหลังผลิต พร้อมที่จะใช้งานในการผลิตครั้งต่อไป มีวิธีการผลิตยาแต่ละชนิด ระบุขนาด ชนิดของภาชนะ ปริมาณ ปริมาตร หรือจำนวน ที่จะบรรจุลงในภาชนะ ฉลาก หีบ ห่อ ไม่มีการบรรจุยาหลายชนิดในบริเวณเดียวกัน เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องชั่ง ต้องอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สะอาด เทียงตรง จัดไว้เป็นระเบียบ ไม่มีสิ่งของที่ไม่เกี่ยวข้องปะปนอยู่ มีการเบิก และจัดวางภาชนะบรรจุ ฉลาก หีบ ห่อ และอุปกรณ์อื่นๆที่จำเป็น ไว้อย่างเป็นระเบียบ ลำดับขั้นตอนพร้อมปฏิบัติงาน ภาชนะมีคุณภาพและเหมาะสมกับการใช้งาน ภาชนะบรรจุ ฉลากและหีบห่อ เตรียมให้พอดีกับยาที่บรรจุ การลำเลียงยาสู่ขั้นตอนบรรจุ ต้องไม่ให้ปนเปื้อนจากภายนอกขณะลำเลียง ต้องมีป้ายระบุชื่อยา ครั้งที่ผลิต และปริมาณติดแสดงไว้ในทุกแห่งที่บรรจุอยู่ จนกว่ายาที่ได้รับการติดฉลากแล้วโดยสมบูรณ์ มีการตรวจสอบฉลาก (ชื่อยา และเลขทะเบียนยา) ให้ตรงกับยาที่ผลิต การพิมพ์วัน เดือน ปี ที่ผลิตยาตรงกับวันที่ผลิตจริง มีการตรวจคุณภาพเมื่อบรรจุเสร็จแล้ว เป็นต้น ได้คะแนนเฉลี่ย 84.76 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

การควบคุมคุณภาพโดยตรวจสอบข้อมูลการปฏิบัติ เช่น รู้ข้อกำหนด และวิธีการในการควบคุมคุณภาพยาที่ผลิต มีคู่มือวิธีการในการควบคุมคุณภาพยาไว้ใช้ในการปฏิบัติงาน มีแผนการเก็บตัวอย่างจากข้อมูลของฝ่ายการจัดหา หรือจัดซื้อวัตถุดิบและฝ่ายผลิต มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นในการจัดซื้อ

วัตถุประสงค์ ภาชนะบรรจุ การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิต มีการตรวจสอบความคงทนของยาเป็นอิสระ เพื่อหาจุดบกพร่อง ในกระบวนการผลิต หรือการเก็บรักษา มีการบันทึกการตรวจสอบ วิเคราะห์ตัวอย่างทุกชนิด มีการพิจารณาแก้ไข หรือทำลายเสีย กรณีที่มีการคืนยา หรือร้องเรียนว่ายามีปัญหาด้านคุณภาพ ได้คะแนนเฉลี่ย 78.34 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

การจัดการอื่นๆ โดยตรวจสอบข้อมูลการปฏิบัติ เช่น ทะเบียนยาทุกตำหรับ รายการยา สรรพคุณ ยาพร้อมขนาดบรรจุ และราคาเป็นปัจจุบัน วิธีการผลิตยาตามตำหรับที่ใช้เป็นแม่แบบในการผลิตยา บันทึกการผลิตทุกขั้นตอน วิธี และข้อกำหนด ในการวิเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพต่างๆ บันทึกรายงานผลการวิเคราะห์ ทะเบียนเครื่องมือการผลิตและบันทึกประวัติการซ่อม บันทึกประวัติและคู่มือการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ บัญชีรายจ่าย วัตถุประสงค์ ยาสำเร็จรูป และวัสดุสำหรับบรรจุมีกำหนดการเก็บ ในระยะเวลาที่กำหนด คุณลักษณะเฉพาะของวัตถุประสงค์ เครื่องมือการผลิตยาและภาชนะที่บรรจุ บันทึกประวัติบุคคล ได้คะแนนเฉลี่ย 78.34 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี

โดยสรุปภาพรวมของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติเพื่อความ ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพอยู่ในขั้นดี คือมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 79.45 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี ดังตารางที่ 3.36

ตารางที่ 3.36 การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ

การปฏิบัติเกี่ยวกับ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับการปฏิบัติถูกต้องขั้น
ผู้ผลิต	81.88	ดี
สถานที่ผลิต	69.53	พอใช้
เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต	81.63	ดี
วัตถุประสงค์การจัดการวัตถุประสงค์	81.65	ดี
การดำเนินการผลิตและการบรรจุ	84.76	ดี
การควบคุมคุณภาพ	78.34	ดี
การจัดการอื่นๆ	78.34	ดี
ค่าเฉลี่ย	79.45	ดี

## บทที่ 4

### สรุปผลการวิจัย

#### ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม

การตั้งกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าชุมชนของกลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการก่อตั้งที่เริ่มต้นโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้ประสานการจัดตั้ง ซึ่งกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านเองยังมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ตามกระแสของการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งและหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โดยอายุของการก่อตั้งโดยเฉลี่ยแล้วมีอายุการก่อตั้ง 2.54 ปี ลักษณะของการรวมกลุ่มพบว่าเป็นการรวมกลุ่มระดับกลุ่มย่อยมากกว่า ส่วนการรวมกลุ่มระดับตำบล และการรวมกลุ่มระดับเครือข่ายยังมีน้อย ขนาดของกลุ่มเป็นขนาดไม่ใหญ่นัก จำนวนสมาชิกในกลุ่มของแต่ละกลุ่ม โดยเฉลี่ยแล้วแต่ละกลุ่มมีกลุ่มละประมาณ 29.46 คน ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขของกองทุนทางสังคมและหน่วยงานของรัฐ ที่กำหนดขนาดของกลุ่มจากจำนวนสมาชิกขั้นต่ำในการพิจารณาประมาณช่วยเหลือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของกลุ่มส่วนใหญ่แล้วเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 41.69 ปี สถานที่ตั้งเพื่อใช้เป็นที่ทำการของกลุ่ม ตั้งที่บ้านประธานหรือบ้านสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการของกลุ่ม โดยเฉลี่ยแล้วเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าภายในกลุ่ม คือ 42,953.66 บาท ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนที่ยังไม่ได้หักต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยแล้วประมาณ 21,353.95 บาท รายได้ของกลุ่มต่อปีโดยเฉลี่ยที่หักค่าใช้จ่ายแล้วประมาณ 46,927.80 บาท จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำมีจำนวนน้อย เฉลี่ยต่อกลุ่มมีจำนวน 5.63 คน ซึ่งจะเห็นว่ารายได้ของกลุ่มยังไม่สามารถให้ผลตอบแทนแก่สมาชิกส่วนใหญ่ได้ ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้ระบบการรวมกลุ่มเพื่อผลิตและจำหน่ายสินค้าไม่ยั่งยืน และกลุ่มมีลักษณะปัจเจกมากกว่าเครือข่าย

#### การผลิตและการจำหน่ายสินค้า

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพที่ทำขึ้นนั้นส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบที่หาซื้อจากภายนอกชุมชนมีจำนวน 114 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 55.6 ส่วน อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ซื้อจากภายนอกชุมชน จำนวน 120 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 58.5 แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอกพบว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เป็นส่วนราชการจำนวน 156 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 76.1 เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการสนับสนุนของภาครัฐพบว่ามีการสนับสนุนแบบให้เปล่า จำนวน 129 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 82.69 เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการสนับสนุนของภาคเอกชนพบว่า มีแบบการสนับสนุนคือให้เปล่า จำนวน 32 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 65.30 จะเห็นว่าในกระบวนการผลิตด้านวัตถุดิบ เงินทุน ชาวบ้านยังพึ่งพิงจากภายนอก

จำนวนคนงานที่ผลิตสินค้าอยู่เป็นประจำของกลุ่มมีจำนวนแรงงานประจำที่ใช้ในการผลิตสินค้าต่อกลุ่มโดยเฉลี่ยคือ 10.64 คน ระดับการศึกษา แรงงานที่ผลิตสินค้าส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ



ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 82.4 ค่าแรง ค่าแรงที่ได้รับเฉลี่ยต่อคนต่อวันที่ได้รับ คิดเป็นวันละ 52.24 บาท การจำหน่ายสินค้าในประเด็นการค้าปลีกหรือค้าส่ง พบว่าการจำหน่ายสินค้านั้นส่วนใหญ่มีการจำหน่ายโดยการขายปลีกจำนวน 140 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 68.3 การขายปลีกโดยสมาชิกรนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาดจำนวน 161 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 78.5 การขายส่งโดยขายให้ร้านค้าในหมู่บ้านจำนวน 131 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 63.9 จะเห็นว่าแรงงานในการผลิต ช่วยกันดีในระดับกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อค่าแรงต่อหัวต่ำ ซึ่งต่ำกว่าแรงงานขั้นต่ำมาก สอดคล้องกับการขายเร่ซึ่งทำให้จำกัดต่อการกระจายสินค้า เพราะแรงงานที่ขายเร่ภายในกลุ่มจะมีอยู่ประมาณ 1-2 คนเท่านั้น

สภาพปัญหาของกลุ่ม ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับ เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ยังไม่ทันสมัย จำนวน 163 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 79.5 และไม่มีเงินหมุนเวียนจำนวน 161 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 78.5 กลุ่มมีความต้องการในการรวมกลุ่มในระดับจังหวัดจำนวน 72 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 35.1 ต้องการขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้นจำนวน 170 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 82.9 จากสภาพปัญหาและความต้องการจะเห็นได้ว่าชาวบ้านมีมุมมองสภาพปัญหาที่แคบและความต้องการไม่สอดคล้องกับปัญหา แต่ความต้องการก็เป็นไปในทิศทางที่ดีที่เอื้อต่อการทำงานในระดับกลุ่มของชาวบ้าน

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ พบว่า ระยะเวลาของการก่อตั้งกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของกลุ่ม เงินทุนหมุนเวียน ยอดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 การก่อตั้งกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับลักษณะของการรวมกลุ่ม เงินทุนหมุนเวียน วัตถุประสงค์ และอุปกรณ์การผลิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับ เงินทุนหมุนเวียน ยอดจำหน่ายสินค้า และรายได้สมาชิก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และมีความสัมพันธ์กับ วัตถุประสงค์ และอุปกรณ์การผลิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ความรู้ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ ได้ทดสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สัมผัสอาหาร สถานที่ผลิต อุปกรณ์การผลิต ภาชนะการขนส่ง วัตถุประสงค์ การปรุง การควบคุมคุณภาพ พบว่า คะแนนเฉลี่ย 68.19 ความรู้ระดับพอใช้ ซึ่งถือว่ากลุ่มยังมีความรู้ด้านกระบวนการผลิต ที่จะผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพและความปลอดภัยจากการปนเปื้อนเชื้อโรคต่างๆ น้อยอยู่

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น โรงงาน หมายถึงสถานที่ผลิตที่มีเครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิต 5 แรงม้าขึ้นไป หรือใช้แรงงานตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป ในสถานที่ผลิต การขออนุญาตตั้งโรงงานผลิตอาหารขอได้ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลิตภัณฑ์ที่ต้องขอ อย ต้องส่งตัวอย่างอาหารเพื่อตรวจวิเคราะห์เชื้อโรค และการปนเปื้อนในอาหารทุกชนิด อาหารที่ต้องขออนุญาตการผลิต ต้องแสดงฉลากครบถ้วน การโฆษณาสรรพคุณคุณภาพอาหารทางวิทยุ โทรทัศน์ ไม่ต้องขออนุญาต สามารถโฆษณาได้เลย ฉลากของกลุ่มอาหารที่ไม่ต้องขอเครื่องหมาย อย. ไม่จำเป็นต้องระบุวันเดือนปีที่ผลิต โรงงานประเภท 2 ที่มีคนงานไม่เกิน 50 คนสามารถตั้งโรงงานได้ทันที โดยไม่ต้องขออนุญาตก่อน กลุ่มแม่บ้าน สามารถขอ อย. ในนามของกลุ่มได้ กลุ่มที่ทำน้ำผลไม้ถ้าไม่เข้าข่ายโรงงาน ก็

ต้องขอมิใบคำขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร กลุ่มผลิตอาหารอะไรบ้าง ต้องขอ อย.หรือไม่ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 68.19 มีความรู้ในระดับพอใช้ ซึ่งถือว่ากลุ่มยังมีความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการผลิตอาหารน้อย โดยเฉพาะเรื่องการขอเครื่องหมายรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา การตั้งโรงงาน เป็นต้น

ความคาดหวังและความต้องการในบทบาทผู้ติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต ได้ทดสอบในส่วนที่เกี่ยวกับ เป้าประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ทูน ตลาด การบริหารจัดการ พบว่า ชาวบ้านตั้งกลุ่มผลิตสินค้าชุมชนเพื่อ ต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศ ในด้าน เงินทุนหวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือร่วมแรงกัน ด้านการตลาดหวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้ ด้านวิชาการและการถ่ายทอดต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ ด้านกฎหมายต้องการมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชนมากขึ้น ด้านนโยบายและการสนับสนุนต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรที่จำหน่าย

การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตอาหารตามเกณฑ์ชี้วัดของคณะกรรมการอาหารและยา ได้พิจารณาใน 7 ส่วนคือ ในด้านการปฏิบัติตัวของผู้สัมผัสอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ย 81.88 การปฏิบัติระดับดีมาก ด้านสถานที่ผลิตอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ย 69.53 การปฏิบัติระดับพอใช้ ด้านภาชนะและอุปกรณ์การผลิต ได้คะแนนเฉลี่ย 81.63 การปฏิบัติระดับดีมาก ด้านการขนส่ง ได้คะแนนเฉลี่ย 84.88 การปฏิบัติระดับดีมาก ด้านการจัดการวัตถุดิบ ได้คะแนนเฉลี่ย 81.65 การปฏิบัติระดับดีมาก ด้านการปรุงอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ย 84.76 การปฏิบัติระดับดีมาก ด้านการบรรจุผลิตภัณฑ์ ได้คะแนนเฉลี่ย 78.34 การปฏิบัติระดับดี โดยสรุปภาพรวมของการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพอยู่ในขั้นดี คือมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 80.33 ส่วนที่ค่อนข้างมีปัญหาคือพื้นที่การผลิตซึ่งส่วนใหญ่ใช้พื้นที่เดียวกับที่อยู่อาศัย การปรับปรุงด้านสุขาภิบาลยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร

### ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

การตั้งกลุ่มเพื่อผลิตสมุนไพรของกลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการก่อตั้งที่เริ่มต้นโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้ประสานการจัดตั้ง อายุของการก่อตั้งโดยเฉลี่ยมีอายุการก่อตั้งมาแล้ว 2.33 ปี การรวมกลุ่มเป็นการรวมกันระดับกลุ่มย่อย ส่วนการรวมกลุ่มในระดับเครือข่าย ระดับตำบลมีน้อย จำนวนสมาชิกในกลุ่มของแต่ละกลุ่มโดยเฉลี่ยแล้วมีกลุ่มละประมาณ 24.67 คน ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของกลุ่มส่วนใหญ่แล้วเป็นเพศหญิง สถานที่ตั้งเพื่อใช้เป็นที่ทำการของกลุ่ม จะใช้ที่บ้านประธานหรือบ้านสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการของกลุ่มเป็นที่ทำการ เงินทุนหมุนเวียนสำหรับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าภายในกลุ่ม ประมาณ 3,979.17 บาท ยอดจำหน่ายสินค้าต่อเดือนที่ยังไม่ได้หักต้นทุนการผลิตประมาณ

17,037.50 บาท รายได้ของสมาชิกเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว ประมาณ 872 บาท จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อกลุ่มมีจำนวน 4.29 คน

การผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ทำขึ้นนั้นส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในชุมชน อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์พบว่า ส่วนใหญ่ซื้อจากภายนอกชุมชน แหล่งเงินทุนหมุนเวียนดำเนินการของกลุ่มที่ได้รับจากภายนอกพบว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เป็นส่วนราชการ รูปแบบการสนับสนุนของภาครัฐคือเป็นแบบให้เปล่า ส่วนรูปแบบการสนับสนุนของภาคเอกชนเป็นแบบให้กู้ยืม ด้านแรงงานประจำที่ใช้ในการผลิตสินค้าต่อกลุ่มคือ 6.96 คน แรงงานที่ผลิตสินค้าส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ค่าแรงที่ได้รับเฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 56.67 บาท

การจำหน่ายสมุนไพรส่วนใหญ่มีการจำหน่ายโดยการขายปลีก รูปแบบการค้าปลีกทำกันมากคือให้สมาชิกรับไปเร่ขายปลีกที่ตลาดนัดหรืองานประเพณีต่างๆ ส่วนรูปแบบการขายส่งคือขายส่งให้พ่อค้าคนกลางในจังหวัด

สภาพปัญหา ส่วนใหญ่มีปัญหาคือเครื่องจักรที่ใช้ยังไม่ทันสมัยและ เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้อยู่เสียบ่อย

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ พบว่า ระยะเวลาของการก่อตั้งกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับเงินทุนหมุนเวียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์กับอุปกรณ์การผลิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 การก่อตั้งกลุ่ม ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะของการรวมกลุ่ม เงินทุนหมุนเวียน วัตถุดิบ และอุปกรณ์การผลิต จำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับยอดจำหน่ายสินค้าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับ เงินทุนหมุนเวียน และรายได้สมาชิก

ความต้องการ ส่วนใหญ่กลุ่มมีความต้องการ ขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้น

ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพ ได้ทดสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ผู้ผลิต สถานที่ผลิต อุปกรณ์การผลิต วัตถุดิบและการจัดการ การดำเนินการผลิตและการบรรจุ การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การคัดเลือกสิ่งแปลกปลอมและการทำความสะอาด การทำสมุนไพรให้แห้ง การเก็บบรรจุสมุนไพร การบดร่อนสมุนไพร การตรวจมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร ได้คะแนนเฉลี่ย 49.79 ความรู้ระดับน้อย

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรพบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 61.27 มีความรู้ในระดับพอใช้

ความคาดหวังและความต้องการในบทบัญญัติของกฎหมาย การปฏิบัติในการผลิต ได้ทดสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ เป้าประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ทุน ตลาด การบริหารการจัดการ วิชาการและการถ่ายทอดกฎหมาย นโยบายและการสนับสนุน พบว่าจุดประสงค์ของการรวมกลุ่มผลิตสมุนไพรคือ ต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศ ด้านเงินทุนหวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือร่วมแรงกัน ด้านการตลาดต้องการเพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนบริโภคในชุมชน และต้องการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ด้านการบริหารจัดการหวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้ ด้านวิชาการ

และการถ่ายทอดต้องการให้มีความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ ด้านกฎหมาย ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชน ด้านนโยบายและการสนับสนุนต้องการให้รัฐ ควบคุมราคาสารเคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรที่จำหน่าย

การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตสมุนไพรตามเกณฑ์ชี้วัดของ คณะกรรมการอาหารและยา พบว่า การปฏิบัติตัวของผู้ผลิตสมุนไพร ได้คะแนนเฉลี่ย 81.88 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี สถานที่ผลิตอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ย 69.53 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นพอใช้ เครื่องมือ และอุปกรณ์การผลิต ได้คะแนนเฉลี่ย 81.63 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี วัตถุดิบสมุนไพรและการจัดการ วัตถุดิบ ได้คะแนนเฉลี่ย 81.65 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี การดำเนินการผลิตและการบรรจุ ได้คะแนนเฉลี่ย 84.76 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี การควบคุมคุณภาพ ได้คะแนนเฉลี่ย 78.34 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี การจัดการอื่นๆ ได้คะแนนเฉลี่ย 78.34 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี โดยสรุปภาพรวมของการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตสมุนไพรให้มีคุณภาพอยู่ในขั้นดี คือมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 79.45 ผลการปฏิบัติถูกต้องขั้นดี ส่วนที่ค่อนข้างมีปัญหาคือพื้นที่การผลิตซึ่งส่วนใหญ่ใช้พื้นที่เดียวกับที่อยู่อาศัย การปรับปรุงด้านสุขาภิบาลยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร

#### ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัย

1. ควรศึกษาลงลึกด้านเทคนิคมากขึ้น เช่น พัฒนาเทคนิคการยืดอายุของผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการผลิต และกระบวนการด้านการตลาด
2. ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน
3. ศึกษาเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม โดยกลุ่มชุมชนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สร้างความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน ในทุกระดับทั้งหน่วยส่งเสริมและองค์กรชุมชน
2. จัดระบบองค์ความรู้ และรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน
3. ส่งเสริมความรู้ในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนในด้านความปลอดภัยต่อสุขภาพ และเทคนิคการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพและลดต้นทุนการผลิต
4. ประสานการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดโครงสร้างและหน้าที่ จะได้ลดความซ้ำซ้อนของงาน

## บรรณานุกรม

- Mortimor, S., and Wallace, C. ( 1998 ) **HACCP A Practical Approach** Aspen Publishers : Great Britain.
- จุมพต ทิพย์วิไล ( 2542 ) คอนยัคกี ผลิตภัณฑ์ในไทยแจ้งเกิดที่เมืองนอก **คู่แข่ง** ปีที่ 17 ฉบับ 345 ( หน้า 35-41 ).
- ฉัตรทิพย์ นารณสุภา และคณะ ( 2541 ) **ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์  
พรินติ้งแอนพลับลิชชิ่ง จำกัด.
- เพลินใจ ตั้งคณะกุล (2541) **การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปชนิดโยโยอาหาร** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย  
เกษตรศาสตร์.
- ภวิกา ขันทเขตต์ ( 2542 ) ผู้ยุคทองของตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร **คู่แข่ง** ปีที่ 17 ฉบับ 336 ( หน้า 32-36 ).
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ( 2544 ) **โครงการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพชุมชน**  
เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข (2543) **คู่มือผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจ**  
**ชุมชน** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข (2543) **คู่มือผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเพื่อ**  
**เศรษฐกิจชุมชน** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข (2543) **คู่มือผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ**  
**ชุมชน** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- สุมาลี ทองแก้ว ( 2542 ) ไคโตซานและสารสกัดจากผลส้มแขกช่วยลดน้ำหนักได้อย่างไร **หมอชาวบ้าน** ปีที่  
21 ฉบับ 248 ( หน้า 9-15 ).
- สุเวทย์ นิงสานนท์ และ ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข ( 2543 ) **การประเมินศักยภาพการผลิตพืชสมุนไพรในภาค**  
**ตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อใช้เป็นอาหารสุขภาพและสารให้คุณสมบัติเฉพาะในอาหาร** นครราชสีมา :  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สุรพจน์ วงศ์ใหญ่ (2542) **การควบคุมคุณภาพยาจากสมุนไพรไทยตามมาตรฐานสากล** ปทุมธานี :  
มหาวิทยาลัยรังสิต
- อดิศักดิ์ เอกโสภา ( 2542 ) การปรับปรุงการผลิตหมูขยและไก่ขย ลดไขมันด้วยแป้งบุก **อาหาร**  
ปีที่ 29 ฉบับ 1 ( หน้า 37-49 ).

## ภาคผนวก ก

## ผลิตภัณฑ์อาหาร

ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
1	น้ำพริกนรก	6	หนองสะเดา	แก่งสนามนาง	แก่งสนามนาง	นครราชสีมา
2	ข้าวเหนียวผักผลไม้	1	หนองสรวง	หนองสรวง	ขามทะเลสอ	นครราชสีมา
3	ไข่เค็มดินปลวก	5	โคกแฝก	ขามทะเลสอ	ขามทะเลสอ	นครราชสีมา
4	แหนมหมู	1	พันดุง	พันดุง	ขามทะเลสอ	นครราชสีมา
5	น้ำพริกต่าง ๆ ข้าว แต่น	1	ขาม	ขามทะเลสอ	ขามทะเลสอ	นครราชสีมา
6	ขนมจีน	7	บูกกล้วย	ชีวิ๊ก	ขามทะเลสอ	นครราชสีมา
7	กล้วยแปรรูป	7	โจด	หนองหัวฟาน	ขามทะเลสอ	นครราชสีมา
8	กล้วยอบเนย	2	หนองคู	ขามทะเลสอ	ขามทะเลสอ	นครราชสีมา
9	กล้วยกวน, กล้วยฉาบ	2	โนน	โป่งแดง	ขามทะเลสอ	นครราชสีมา
10	พริกแกง	12	หนองบง	เมืองคง	คง	นครราชสีมา
11	แปรรูปกล้วย	3	ห้วยไผ่	หนองบัว	คง	นครราชสีมา
12	ขนมทองม้วน	1	ปรางค์	บ้านปรางค์	คง	นครราชสีมา
13	ซาไบหม่อน	12	หนองบง	เมืองคง	คง	นครราชสีมา
14	ขนมนางเล็ด	3	หนองหว้า	เจดีย์	ครบุรี	นครราชสีมา
15	กล้วยแปรรูป	5	หนองสองห้อง	มาบตะโกเอน	ครบุรี	นครราชสีมา
16	ขนมพื้นบ้าน(ขนม นางเล็ด)	3	ห้วยทราย	บ้านใหม่	ครบุรี	นครราชสีมา
17	กล้วยเบรคแตก	3	ชะ	ชะ	ครบุรี	นครราชสีมา
18	ปลาแปรรูป	5	มาบกรด	โคกกระชาย	ครบุรี	นครราชสีมา
19	ปลาแปรรูป	7	มูลบน	จระเข้หิน	ครบุรี	นครราชสีมา
20	ถั่วตัด	5	หนองโสมง	อรพิมพ์	ครบุรี	นครราชสีมา
21	กล้วยแปรรูป	5	หนองสองห้อง	มาบตะโกเอน	ครบุรี	นครราชสีมา
22	ขนมไทย	7	ลูงดอน	ศรีตะกอก	จักราช	นครราชสีมา

ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
23	แหนมหมูทอด	1	ศรีสะเกอ	ศรีสะเกอ	จักราช	นครราชสีมา
24	สาโทช้างไทย			หินโคน	จักราช	นครราชสีมา
25	ไวน์ สาโท	10	มะดัน	ท่าช้าง	เฉลิมพระเกียรติ	นครราชสีมา
26	น้ำพริก	5	พระพุทธ	พระพุทธ	เฉลิมพระเกียรติ	นครราชสีมา
27	ไข่เค็ม	3	พระพุทธ	พระพุทธ	เฉลิมพระเกียรติ	นครราชสีมา
28	เครื่องปรุงลาบ	6	โสง	หนองยาง	เฉลิมพระเกียรติ	นครราชสีมา
29	ขนมถั่วตัด ถั่วกระจก	3	รวง	หนองงูเห่า	เฉลิมพระเกียรติ	นครราชสีมา
30	ชาเขียวใบหม่อน	5	ตาจง	ตลาดไทร	ชุมพวง	นครราชสีมา
31	น้ำพริกเผา	2	ยาง	โนนยอ	ชุมพวง	นครราชสีมา
32	ชิงผงสำเร็จรูป	4	โคกหินช้าง	สาหร่าย	ชุมพวง	นครราชสีมา
33	กล้วยฉาบ	2	โคกพะงาด	ท่าลาด	ชุมพวง	นครราชสีมา
34	ขนม	4	โคกเพชร	โนนรัง	ชุมพวง	นครราชสีมา
35	ผลิตภัณฑ์จากกล้วย	1	ท่าลาด	ท่าลาด	ชุมพวง	นครราชสีมา
36	ไก่ย่าง	9	โนนสะอาด	ท่าเยี่ยม	โชคชัย	นครราชสีมา
37	ผลิตภัณฑ์จากถั่วลิสง (ทอफी, กระจายสารท)	5	สะแกกรัง	ทุ่งอรุณ	โชคชัย	นครราชสีมา
38	กระจายสารท			ทุ่งอรุณ	โชคชัย	นครราชสีมา
39	กระจายสารท		ละลม	ละลม	โชคชัย	นครราชสีมา
40	ทอफी ถั่วลิสง			ทุ่งอรุณ	โชคชัย	นครราชสีมา
41	เส้นหมี่			โชคชัย	โชคชัย	นครราชสีมา
42	นางเล็ด			โชคชัย	โชคชัย	นครราชสีมา
43	ข้าวเกรียบสมุนไพร	5	พิชิตกชนทร์	โชคชัย	โชคชัย	นครราชสีมา
44	แปรรูปพริก	6	คอนป่าโอบ	หนองไทร	ด่านขุนทด	นครราชสีมา
45	แปรรูปจากพริก	4	แปรงใหม่	บ้านแปรง	ด่านขุนทด	นครราชสีมา
46	กล้วยนางอายปาปริก้า	5	เขื่อน	หนองบัวละคร	ด่านขุนทด	นครราชสีมา
47	ข้าวเกรียบสมุนไพร	9	สระสี่เหลี่ยม	โนนเมือง พัฒนา	ด่านขุนทด	นครราชสีมา
48	นางเล็ด	2	ท่าชีเหล็ก	หินคาค	ด่านขุนทด	นครราชสีมา

ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
49	ไวน์ผลไม้			วังตะเคียน	ด่านขุนทด	นครราชสีมา
50	น้ำลูกขอม			วังตะเคียน	ด่านขุนทด	นครราชสีมา
51	แปรรูปพริก	2	หนองแวง	หนองแวง	เทพารักษ์	นครราชสีมา
52	แปรรูปกล้วย	3	กุศสระแก้ว	วังยายทอง	เทพารักษ์	นครราชสีมา
53	ข้าวแตน	4	วังยายทอง	วังยายทอง	เทพารักษ์	นครราชสีมา
54	กล้วยฉาบ			โนนตาเถร	เทพารักษ์	นครราชสีมา
55	กล้วยอบสมุนไพร			สำนักตะคร้อ	เทพารักษ์	นครราชสีมา
56	กระทรีพีฟ			วังยายทอง	เทพารักษ์	นครราชสีมา
57	ขนมทองม้วน	8	บง	โนนแดง	โนนแดง	นครราชสีมา
58	ขนมทองพับ	8	โนนแดง	หนองบง	โนนแดง	นครราชสีมา
59	กล้วยอบม้วน	1	สายออ	สายออ	โนนไทย	นครราชสีมา
60	พริกคุณภาพ	1	โนนเจดีย์	บัลลังก์	โนนไทย	นครราชสีมา
61	ข้าวตั้งหมูหยอง	7	หอกลอง	ด่านจาก	โนนไทย	นครราชสีมา
62	เส้นหมี่	10	โนนพริก	สายออ	โนนไทย	นครราชสีมา
63	ขนมทองม้วน	8	ม่วง	สายออ	โนนไทย	นครราชสีมา
64	กระทรีพีฟ	15	ตะเม่หิน	บัลลังก์	โนนไทย	นครราชสีมา
65	ผลิตภัณฑ์จากหมู	5	คอนหวาย	คอนหวาย	โนนสูง	นครราชสีมา
66	ปลาร้า	1	โนนพรหม	ลำคองษ์	โนนสูง	นครราชสีมา
67	สมุนไพรมะตูม	5	หนองสะแก	ด่านคล้า	โนนสูง	นครราชสีมา
68	มะตูมเชื่อม	14	หนองแมว	ด่านคล้า	โนนสูง	นครราชสีมา
69	ผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร	8	ทุ่งมน	โตนด	โนนสูง	นครราชสีมา
70	ผลิตภัณฑ์จากกล้วย	8	ไพล	มะขามเฒ่า	โนนสูง	นครราชสีมา
71	ปลาร้า	1	โนนพรม	มะค่า	โนนสูง	นครราชสีมา
72	ขนมถั่วตัด	10	โคกน้อย	คอนตะหนัก	บัวใหญ่	นครราชสีมา
73	น้ำพริก	6		คอนเป้า	บ้านเหลื่อม	นครราชสีมา
74	ปลาสวรรค์ทรงเครื่อง	7		บ้านเหลื่อม	บ้านเหลื่อม	นครราชสีมา
75	ปลาฉลาดย่างรมควัน	8		คอนเป้า	บ้านเหลื่อม	นครราชสีมา
76	กล้วยอบม้วน	1	โคกสี	วังไม้แดง	ประทาย	นครราชสีมา



ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
77	ขนมโมจิ	2	หนองช่างตาย	โนนเพ็ด	ประทาย	นครราชสีมา
78	ข้าวเหนียวปักทอง	12	โนนกลาง	หนองค่าย	ประทาย	นครราชสีมา
79	ขนมนางเล็ด	6	หนองม่วงน้อย	เมืองโคน	ประทาย	นครราชสีมา
80	ข้าวแตน	3	ขี้เหล็ก	ทุ่งสว่าง	ประทาย	นครราชสีมา
81	ข้าวแตน	9	นางิ้ว	ประทาย	ประทาย	นครราชสีมา
82	เส้นหมี่	8	หนองโจด	นางรำ	ประทาย	นครราชสีมา
83	ไข่เค็ม	1	โคกศิลา	ธงชัยเหนือ	ปักธงชัย	นครราชสีมา
84	ข้าวแตน	6	ปอนางเจริญ	เกษมทรัพย์	ปักธงชัย	นครราชสีมา
85	ข้าวหลาม	3	โคก	สะแกราช	ปักธงชัย	นครราชสีมา
86	ขนมนางเล็ด	6	ตำโรง	ตำโรง	ปักธงชัย	นครราชสีมา
87	ข้าวเม่า	4	พุดลาไหล	สุขเกษม	ปักธงชัย	นครราชสีมา
88	ผลไม้แช่อิ่ม	8	พรหมราช	ดุม	ปักธงชัย	นครราชสีมา
89	ข้าวตังเสวย	3	งิ้ว	งิ้ว	ปักธงชัย	นครราชสีมา
90	ข้าวหลาม	12	ตะกุด	ดอน	ปักธงชัย	นครราชสีมา
91	หมี่ตะกุด	5	โคกครีမ်	ตะกุด	ปักธงชัย	นครราชสีมา
92	ข้าวหลาม	5	สระน้อย	นกออก	ปักธงชัย	นครราชสีมา
93	พริกแปรรูป	8	หนองหว่า	ภูหลวง	ปักธงชัย	นครราชสีมา
94	กล้วยฉาบ	5	หลุมเงิน	ภูหลวง	ปักธงชัย	นครราชสีมา
95	กระยาสารทเสวย	6	บุพระเมือง	ดุม	ปักธงชัย	นครราชสีมา
96	ข้าวหลาม	5	สระน้อย	นกออก	ปักธงชัย	นครราชสีมา
97	น้ำพริก	1	ห้วย	โคกไทย	ปักธงชัย	นครราชสีมา
98	ไข่เค็มพอกดินสอด พอง	7	ลำลาย	งิ้ว	ปักธงชัย	นครราชสีมา
99	นางเล็ด	8	บุไผ่	ตะขบ	ปักธงชัย	นครราชสีมา
100	มะม่วงแช่อิ่ม	4	วะกะเจียว	หนองน้ำแดง	ปากช่อง	นครราชสีมา
101	ข้าวเหนียวปักทอง	1	ขนางพระเหนือ	ขนางพระ	ปากช่อง	นครราชสีมา
102	ขนมนางเล็ด	8	คลองดินดำ	หมูสี	ปากช่อง	นครราชสีมา
103	กระยาสารทเสวย	15	หนองผักบุ้ง	คลองม่วง	ปากช่อง	นครราชสีมา

ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
104	น้ำพริกเผาเสริม ไอโอดีน	2	หนองคุ้ม	โป่งตาลอง	ปากช่อง	นครราชสีมา
105	องุ่นไร้เมล็ด	1	คลองตาลอง	ปากช่อง	ปากช่อง	นครราชสีมา
106	ข้าวแตน	13	หนองสง	ปากช่อง	ปากช่อง	นครราชสีมา
107	ข้าวเกรียบ (ฟักทอง)	1	ขนงพระเหนือ	ขนงพระ	ปากช่อง	นครราชสีมา
108	ขนมนางเล็ด, กล้วย ฉาบ	18	หนองไทรใต้	คลองม่วง	ปากช่อง	นครราชสีมา
109	ขนมคุกกี	5	อีซ่อม	โป่งตาลอง	ปากช่อง	นครราชสีมา
110	มะม่วงแช่อิ่ม	4	วะกะเจียว	หนองน้ำแดง	ปากช่อง	นครราชสีมา
111	ผลิตภัณฑ์ผลไม้แช่ อิม (มะกรูดเชื่อม, มะยมหยี)	12	อ่างหิน	พญาเย็น	ปากช่อง	นครราชสีมา
112	ไส้กรอกปลา สมุนไพร	23	ชุมชนศาลเจ้าแม่ กวนอิม	ปากช่อง	ปากช่อง	นครราชสีมา
113	แปรรูปอาหาร	12	ทำนบพัฒนาใต้	หนองหอย	พระทองคำ	นครราชสีมา
114	แปรรูปอาหาร	1	พังเทียม	พังเทียม	พระทองคำ	นครราชสีมา
115	ขนมไทย (ข้าวโป่ง)	5	หนองเขว้า	พังเทียม	พระทองคำ	นครราชสีมา
116	ผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก กล้วย		ถนนหัก	หนองหอย	พระทองคำ	นครราชสีมา
117	แปรรูปสุกร	15	น้อย	ในเมือง	พิมาย	นครราชสีมา
118	น้ำอ้อยสด	6	หนองระเวียง	หนองระเวียง	พิมาย	นครราชสีมา
119	แปรรูปน้ำพริก	8	วังหิน	ในเมือง	พิมาย	นครราชสีมา
120	น้ำพริกเผา	3	ตะบอง	โบสถ์	พิมาย	นครราชสีมา
121	หมีพิมาย	1	ในเมือง	ในเมือง	พิมาย	นครราชสีมา
122	กล้วยปาปริก้า	9	พุทรา	รังกาใหญ่	พิมาย	นครราชสีมา
123	ถั่วตัด	2	สัมฤทธิ์	สัมฤทธิ์	พิมาย	นครราชสีมา
124	กุนเชียง	1	สัมฤทธิ์	สัมฤทธิ์	พิมาย	นครราชสีมา
125	ข้าวหลาม	3	ละหลอด	ธารละหลอด	พิมาย	นครราชสีมา

ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
126	ข้าวหลาม	5	ไผ่	กระเบื้องใหญ่	พิมาย	นครราชสีมา
127	น้ำพริก	12	สระตาราข	จอหอ	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
128	นางเล็ด	5	อ่างหนองแทน	หนองบัวศาล	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
129	ขนมเบเกอรี่	1	หนองหญ้างาม	หนองกระทุ่ม	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
130	ไข่เค็ม	4	ระงม	โคกสูง	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
131	ปลาร้าบอง	5	บุญเรือง	หนองจะบก	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
132	แคปหมู	11	ยางน้อย	บ้านใหม่	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
133	น้ำพริก	6	ทับช้าง	หนองระเวียง	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
134	ไวน์	5	พบสุข	ปรุใหญ่	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
135	น้ำพริกนรก	6	ทับช้าง	หนองระเวียง	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
136	น้ำพริกปั่นปลาฉลาด	10	มะกอก	สีมูม	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
137	ผลิตภัณฑ์แปรรูป อาหาร(น้ำพริก)	12	สระตาราข	จอหอ	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
138	ผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก เห็ด	6	สระมนโนราห์	โคกกรวด	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
139	แหนม	1	คนชุม	ปรุใหญ่	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
140	แหนมหมู	3	หนองสายไพร	พะเนา	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
141	ขนมจีนน้ำยา (ขนมจีนประโดก)	1	ประโดก	หมื่นไวย	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
142	ขนมจีน	6	พระ	มะเริง	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
143	ขนมชนิดต่างๆ	3	ถนนหัก	หนองจะบก	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
144	ขนมอบฉาบบรรจุถุง	10	หนองสองห้อง	หัวทะเล	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
145	ขนมชนิดต่างๆ	3	หนองปลิง	หนองบัวศาลา	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
146	ขนมเบเกอรี่	1	หนองหญ้างาม	หนองกระทุ่ม	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
147	กะหรี่ปั๊ป	8	กระโดน	หนองไข่น้ำ	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
148	ขนมไทย	1	เกาะ	บ้านเกาะ	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
149	ปลาต้ม	4	กระเบื้องนอก	กระเบื้องนอก	เมืองยาง	นครราชสีมา
150	แปรรูปเห็ด	2	ดอนใหญ่	กระเบื้องนอก	เมืองยาง	นครราชสีมา

ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
151	ข้าวเกรียบเห็ด	2	หนองโน	โนนอุดม	เมืองยาง	นครราชสีมา
152	น้ำอ้อยสด	5	บะค่าน	อุดมทรัพย์	วังน้ำเขียว	นครราชสีมา
153	ต้นกล้าสมุนไพรมะนาวัง	2	ท่าวังไทร	วังหมี	วังน้ำเขียว	นครราชสีมา
154	กล้วยอบม้วน	11	ห้วยน้ำเค็ม	อุดมทรัพย์	วังน้ำเขียว	นครราชสีมา
155	น้ำผลไม้แปรรูป	2	วังกระสวย	กฤษณา	สีคิ้ว	นครราชสีมา
156	น้ำตาลอ้อย	7	โสกกรวก	หนองหญ้าขาว	สีคิ้ว	นครราชสีมา
157	กล้วยกรอบแก้ว เบรกดก	2	ลาดบัวขาว	ลาดบัวขาว	สีคิ้ว	นครราชสีมา
158	ไข่เค็ม	7		กุดน้อย	สีคิ้ว	นครราชสีมา
159	ไข่เค็ม	8		กุดน้อย	สีคิ้ว	นครราชสีมา
160	ไข่เค็ม	13		กุดน้อย	สีคิ้ว	นครราชสีมา
161	น้ำพริก	4	หนองกระทุ่ม	วังโรงใหญ่	สีคิ้ว	นครราชสีมา
162	อาหารแปรรูป (ข้าวเกรียบ, ผลไม้)	8	ปางโก	ดอนเมือง	สีคิ้ว	นครราชสีมา
163	ขนมนางเล็ด	5	หนองสะแก	โนนประดู่	สีดา	นครราชสีมา
164	ขนมไทย	3	โนนเมือง	สีดา	สีดา	นครราชสีมา
165	ขนมพื้นบ้าน	4	หัวนาคำ	หนองดาดใหญ่	สีดา	นครราชสีมา
166	ขนมดอกจอก, ข้าวเกรียบฟักทอง	3	โนนเมือง	สีดา	สีดา	นครราชสีมา
167	กระทู้พีป	3	หนองจะบก	หนองดาดใหญ่	สีดา	นครราชสีมา
168	ขนมนางเล็ด	5	โนนเมือง	โนนประดู่	สีดา	นครราชสีมา
169	ถั่วเคลือบ	6	นาใหญ่พัฒนา	นากลาง	สูงเนิน	นครราชสีมา
170	ถั่วกรอบแก้ว ถั่วป่าปริก้า	6	วะภูแก้ว	มะเกลือใหม่	สูงเนิน	นครราชสีมา
171	ไข่เค็มไอโอดีน	8	สุขาวดี	สูงเนิน	สูงเนิน	นครราชสีมา
172	แปรรูปอาหาร (กล้วยกวน)	4	คลองพุดชา	โค้งยาง	สูงเนิน	นครราชสีมา

ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
173	น้ำปลาแท้	4	คลองพุดซา	ไค้ยาง	สูงเนิน	นครราชสีมา
174	กล้วยแปรรูป	7	บุนใหญ่	สูงเนิน	สูงเนิน	นครราชสีมา
175	น้ำตาลปึก	11	หนองเลาใหญ่	มะเกลือเก่า	สูงเนิน	นครราชสีมา
176	น้ำปลา	4	คลองพุดซา	ไค้ยาง	สูงเนิน	นครราชสีมา
177	น้ำยาสระผม	3	สลักไค้	กุดจิก	สูงเนิน	นครราชสีมา
178	กล้วยตาก	6	นาใหญ่พัฒนา	นากลาง	สูงเนิน	นครราชสีมา
179	ผลิตภัณฑ์จากพริก	6	ลุงเขว้า	ลุงเขว้า	หนองบุญมาก	นครราชสีมา
180	น้ำลูกยอ	1	หนองหัวแรด	แหลมทอง	หนองบุญมาก	นครราชสีมา
181	งาคั่วเสริมไอโอดีน	12	เครือวัลย์	ห้วยแถลง	ห้วยแถลง	นครราชสีมา
182	ข้าวเกรียบสมุนไพร	6	หนองม่วง	ห้วยแคน	ห้วยแถลง	นครราชสีมา
183	ไค้ย่างเจริญผล	4	ทับสวาย	ทับสวาย	ห้วยแถลง	นครราชสีมา
184	ข้าวเกรียบพืชผักและ ผลไม้	1	ทับสวาย	ทับสวาย	ห้วยแถลง	นครราชสีมา
185	ข้าวเกรียบฟักทอง	7	หนองม่วง	ห้วยแคน	ห้วยแถลง	นครราชสีมา
186	งาคั่ว	3	หนองพลอง	หินดาด	ห้วยแถลง	นครราชสีมา
187	แตงน้ำหยด	7	สมสะอาด	เมืองพลับพลา	ห้วยแถลง	นครราชสีมา
188	แตงน้ำหยด	2	หนองม่วงหวาน	จิว	ห้วยแถลง	นครราชสีมา
189	ข้าวรังแตน,น้ำพริก	1	ขาม	ขามสะแกแสง	ขามสะแกแสง	นครราชสีมา
190	กล้วยกรอบ	8	โนนนา	ขามสะแกแสง	ขามสะแกแสง	นครราชสีมา
191	ขนมจีน	7	บุงกล้วย	ชีวิ๊ก	ขามสะแกแสง	นครราชสีมา
192	ถั่วตัด			พะงาด	ขามสะแกแสง	นครราชสีมา
193	กล้วยกวน	2	สระประทีป	เสิงสาง	เสิงสาง	นครราชสีมา
194	สับปะรดกวน	5	หนองขนาก	สุขไพบุลย์	เสิงสาง	นครราชสีมา
195	จังหวัดสามรส			เสิงสาง	เสิงสาง	นครราชสีมา
196	น้ำปลา			เสิงสาง	เสิงสาง	นครราชสีมา
197	กล้วยฉาบ			หนองบุญมาก	หนองบุญมาก	นครราชสีมา
198	น้ำลูกยอ			แหลมทอง	หนองบุญมาก	นครราชสีมา

ที่	รายการ	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
199	กล้วยแปรรูป	7	มูลบน	จระเข้หิน	ครบุรี	นครราชสีมา
200	ขนมถั่วตัด	5	คอนหวาย	คอนหวาย	โนนสูง	นครราชสีมา
201	ขนมโมจิ	12	โนนกลาง	หนองค่าย	ประทาย	นครราชสีมา
202	กล้วยอบมัน	3	ชีเหล็ก	ทุ่งสว่าง	ประทาย	นครราชสีมา
203	ข้าวหลาม	6	ลำโรง	ลำโรง	ปักธงชัย	นครราชสีมา
204	ขนมจีน	13	หนองสง	ปากช่อง	ปากช่อง	นครราชสีมา
205	น้ำลูกขอม	4	โคกหินช้าง	สาหร่าย	ชุมพวง	นครราชสีมา

**ภาคผนวก ข**

## แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ  
เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา”  
โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา

## คำชี้แจง

1. โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง
2. โปรดเติมข้อความใน “.....” (ช่องว่าง) และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน  หน้าข้อความ  
ที่ตรงกับคำตอบของท่าน (ในแต่ละข้อ อาจเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ได้หลายข้อความ)

## หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม

## 1. ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ชื่อกลุ่ม.....เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ. ....
- 1.2 การก่อตั้งกลุ่ม
  - เริ่มตั้งโดยชุมชนเอง
  - หน่วยงานของรัฐแนะนำให้ตั้ง คือ.....
  - หน่วยงานของรัฐแนะนำให้ตั้ง คือ.....
- 1.3 ลักษณะของการรวมกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ระดับกลุ่มย่อย  ระดับหมู่บ้าน
  - ระดับตำบล  ระดับอำเภอ
  - ระดับจังหวัด  ระดับเครือข่าย
- 1.4 สมาชิกกลุ่มปัจจุบัน จำนวน ..... คน
- 1.5 ชื่อประธานกลุ่ม (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....อายุ.....ปี
- 1.6 ที่อยู่หรือที่ตั้งของกลุ่ม เลขที่..... หมู่ที่..... ชื่อบ้าน..... ตำบล.....  
อำเภอ..... จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ ..... โทร.....
- 1.7 เงินทุนหมุนเวียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ..... บาท
- 1.8 ยอดจำหน่ายสินค้ารวมของกลุ่ม..... บาทต่อเดือน
- 1.9 รายได้
  - รายได้ของกลุ่ม ..... บาทต่อปี
  - เฉลี่ยรายได้สมาชิกต่อราย..... บาทต่อเดือน
- 1.10 รายได้ของสมาชิก
  - มีรายได้ประจำจากการผลิตสินค้าในกลุ่มจำนวน.....ราย
  - ไม่มีรายได้ประจำจากการผลิตสินค้าในกลุ่มจำนวน.....ราย

## 2. ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต



## 2.1 ผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่ทำขึ้น ได้แก่

- (1).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (2).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (3).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (4).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (5).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (6).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (7).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (8).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (9).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....
- (10).....ราคาต่อหน่วย.....บาท ผลิตได้เดือนละ.....

## 2.2 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต (ตอบได้หลายข้อ)

- 1).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 2).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 3).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 4).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 5).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 6).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 7).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 8).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 9).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้
- 10).....  หาได้ในชุมชน  ซื้อจากภายนอกชุมชน  เศษวัสดุเหลือใช้

## 2.3 อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์

- 1).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค
- 2).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค
- 3).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค
- 4).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค
- 5).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค
- 6).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค
- 7).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค
- 8).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค
- 9).....  ชุมชนทำขึ้นเอง  ซื้อจากภายนอกชุมชน  ได้รับบริจาค

## 2.4 แหล่งเงินทุนของท่านที่ดำเนินการอยู่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งใดบ้าง

ส่วนราชการ ได้แก่

- 1).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 2).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 3).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 4).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 5).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 6).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า

 องค์กรเอกชน ได้แก่

- 1).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 2).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 3).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 4).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า

 บริษัทเอกชน ได้แก่

- 1).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า
- 2).....ปีพ.ศ.....โดยวิธี  กู้ยืมร้อยละ.....  ให้เปล่า

## 2.4 แรงงานที่ใช้เป็นประจำของกลุ่ม ประมาณ ..... คน ประกอบด้วย

- 1) ทำหน้าที่.....จำนวน.....คน จบการศึกษา.....  ค่าแรงงานวันละ.....บาท  ไม่ได้รับค่าแรง
- 2) ทำหน้าที่.....จำนวน.....คน จบการศึกษา.....  ค่าแรงงานวันละ.....บาท  ไม่ได้รับค่าแรง
- 3) ทำหน้าที่.....จำนวน.....คน จบการศึกษา.....  ค่าแรงงานวันละ.....บาท  ไม่ได้รับค่าแรง
- 4) ทำหน้าที่.....จำนวน.....คน จบการศึกษา.....  ค่าแรงงานวันละ.....บาท  ไม่ได้รับค่าแรง
- 5) ทำหน้าที่.....จำนวน.....คน จบการศึกษา.....  ค่าแรงงานวันละ.....บาท  ไม่ได้รับค่าแรง
- 6) ทำหน้าที่.....จำนวน.....คน จบการศึกษา.....  ค่าแรงงานวันละ.....บาท  ไม่ได้รับค่าแรง
- 7) ทำหน้าที่.....จำนวน.....คน จบการศึกษา.....  ค่าแรงงานวันละ.....บาท  ไม่ได้รับค่าแรง
- 8) ทำหน้าที่.....จำนวน.....คน จบการศึกษา.....  ค่าแรงงานวันละ.....บาท  ไม่ได้รับค่าแรง

## 2.5 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

 ขายปลีก

- ที่ร้านค้าหรือสหกรณ์ของหมู่บ้าน  สมาชิกนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาด
- สมาชิกนำไปเร่ขายปลีกที่ตลาดนัดหรืองานประเพณีต่างๆ  จำหน่ายที่ร้านค้าสมาชิก

 ขายส่ง

- ขายส่งให้ร้านค้าในหมู่บ้าน  ขายส่งให้ร้านค้าหรือสหกรณ์ภายนอกหมู่บ้าน
- ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางในจังหวัด  ขายส่งให้พ่อค้าคนกลางต่างจังหวัด
- ขายส่งให้ส่วนราชการ  ขายส่งให้สมาชิกเครือข่าย

ขายส่งให้ลูกค้าจากต่างประเทศที่สั่งสินค้ามาเช่น.....

ขายส่งให้โรงงาน ชื่อโรงงาน/ที่ตั้ง.....

..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

อื่น ๆ เช่น.....

## 2.6 ปัญหาที่สำคัญของท่านหรือของกลุ่ม ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- |   |   |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> ขาดแคลนแรงงานทั่วไป ลูกมือ หรือ คนงาน      | <input type="checkbox"/> ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ หรือช่างเทคนิค   |
| <input type="checkbox"/> ขาดแคลนวัตถุดิบ                            | <input type="checkbox"/> ขายได้ราคาถูก ไม่คุ้มการลงทุน            |
| <input type="checkbox"/> เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้อยู่ไม่ทันสมัย | <input type="checkbox"/> เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้อยู่เสียบ่อย |
| <input type="checkbox"/> วัตถุดิบราคาแพง                            | <input type="checkbox"/> สินค้าคุณภาพไม่ดีพอ                      |
| <input type="checkbox"/> ลูกค้าสั่งสินค้าเข้ามามาก ผลิตสินค้าไม่ทัน | <input type="checkbox"/> ไม่มีที่ขาย หรือตลาดยังแคบมาก            |
| <input type="checkbox"/> เงินไม่พอลงทุน และไม่มีเงินหมุนเวียน       | <input type="checkbox"/> ขายสินค้าไม่ได้ พอที่จะเลี้ยงสมาชิก      |
| <input type="checkbox"/> ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่.....                    |   |

2.7 สิ่งทีกลุ่มหรือท่านต้องการได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยเรียงลำดับความสำคัญ)

- |  |                                       |
|--|---------------------------------------|
| [.....] เงินทุน หรือเงินกู้ยืม                               | [.....] มีที่จำหน่ายสินค้า            |
| [.....] สนับสนุนเครื่องจักรในการผลิต                         | [.....] ต้องการรวมกลุ่มในระดับจังหวัด |
| [.....] ต้องการมีที่แลกเปลี่ยนสินค้า                         | [.....] แรงงานที่มีฝีมือ              |
| [.....] ออกร้านเร่ เพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์และชื่อเสียงของกลุ่ม | [.....] การจัดหาตลาดส่ง               |
| [.....] ต้องการขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้น                       | [.....] ต้องการลดต้นทุนการผลิต        |
| [.....] ต้องการมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า               | [.....] ต้องการมีที่ฝากขายสินค้า      |
| [.....] สินค้าไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายต่อ                 | [.....] ต้องการตลาดต่างประเทศ         |
| [.....] ต้องการฝึกอบรมในเรื่อง.....                          |                                       |
| [.....] ความต้องการอื่น ๆ ได้แก่.....                        |                                       |

3. ข้อมูลการบริหารจัดการของกลุ่ม

- 3.1 สมาชิกมีการถือหุ้นหรือไม่  มีถือหุ้นละ.....บาทต่อหุ้น  ไม่มี
- 3.2 มีการปันผลสมาชิกหรือไม่  มีการปันผลทุกกี่เดือนต่อครั้ง.....  ไม่มี
- 3.3 มีหน่วยงานที่สนับสนุนหรือไม่  มีคือ.....  ไม่มี
- 3.4 การบริหารงานโดย  คณะกรรมการจำนวน.....คน  ดำเนินการเอง

กรรมการแบ่งออกเป็น.....ฝ่าย ดังนี้

- |          |          |
|----------|----------|
| 1).....  | 2).....  |
| 3).....  | 4).....  |
| 5).....  | 6).....  |
| 7).....  | 8).....  |
| 9).....  | 10)..... |
| 11)..... | 12)..... |
| 13)..... | 14)..... |

- 3.5 มีการประชุมสมาชิกหรือไม่  มีทุกกี่เดือนต่อครั้ง.....  ไม่มี

**แบบตรวจกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ**  
**โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ**  
**เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา”**  
**โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา**

**คำชี้แจง**

1. โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง โดยการตรวจและหรือสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่ม
2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน  ข้อที่ตรวจสอบว่าถูกต้อง
3. โปรดทำเครื่องหมาย ✗ ใน  ข้อที่ตรวจสอบว่าไม่ถูกต้อง

**ข้อมูลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพในกระบวนการผลิต**  
**ตามเกณฑ์ชี้วัดของคณะกรรมการอาหารและยา**

**ผลการตรวจ**

1. ผู้สัมผัสอาหาร คือผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการผลิตอาหารทั้งหมด
  - 1) มีสุขภาพดีไม่เป็นโรคติดต่อ มีการตรวจร่างกายอย่างน้อยปีละครั้ง
  - 2) แต่งกายสะอาด โดยสวมเสื้อมีแขน สวมหมวกคลุมผม มีผ้าปิดปากระหว่างปรุงอาหาร
  - 3) มีสุขนิสัยดี
    - (1) ต้องรักษามือและเล็บให้สะอาด
    - (2) ใช้อุปกรณ์หยิบหรือตักอาหาร ไม่ใช่มือสัมผัสโดยตรง
    - (3) ไม่ไอ จาม สูดบุหรี่ พูดคุ้ยกัน ขณะปฏิบัติเกี่ยวกับอาหาร
    - (4) ใช้ช้อนกลางในการชิมอาหาร
2. สถานที่ที่ผลิตอาหาร เช่น โครงสร้างและวัสดุ สิ่งแวดล้อม น้ำ การกำจัดของเสีย และการจัดระบบภายในอาคารสถานที่
  - 1) โครงสร้างของสถานที่
    - (1) ที่ตั้ง ไม่อยู่ใกล้แหล่งที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนอาหาร แหล่งขยะ
    - (2) พื้นของสถานที่เตรียมและปรุงอาหาร ต้องทำด้วยวัสดุแข็งแรง สะดวกต่อการทำความสะอาด

- (3) ผนังและเพดาน ต้องเรียบ ทำด้วยวัสดุแข็งแรง สะดวกต่อการทำความสะอาด  
ไม่ควรทำจากใบไม้หรือไม้ไผ่
- (4) แสงสว่าง ไม่น้อยกว่า 30 ฟุตแรงเทียน
- (5) การถ่ายเทอากาศ มีระบบระบายอากาศที่ถูกต้อง มีปล่องควัน
- (6) หน้าต่างและประตู อยู่ในทิศทางลมระบายอากาศ สามารถปิดป้องกันสัตว์  
และแมลงได้
- (7) มีห้องน้ำ ห้องส้วมสะอาด มีอ่างล้างมือ
- 2) อุปกรณ์ในการผลิตอาหาร
- (1) อ่างล้างอาหารสด สูงจากพื้น 60 เซนติเมตร มีระบบระบายน้ำทิ้ง
- (2) ตู้เย็นเก็บอาหาร สะอาด ล้างอาหารก่อนเก็บเข้าตู้เย็น
- (3) โถ๊ะและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับเตรียมอาหารสูงจากพื้น 60 เซนติเมตร ปูด้วยวัสดุเรียบ
- (4) ที่ปรุงอาหารต้องบุด้วยวัสดุไม่ซึมน้ำ ล้างทุกวัน ไม่ล้างในที่ที่ปรุงอาหาร
- (5) ตู้เก็บอาหารสูงจากพื้น 60 เซนติเมตร ป้องกันสัตว์และแมลงนำโรคได้
- 3) การกำจัดของเสีย
- (1) ถังขยะแยกประเภทขยะ และป้องกันสัตว์และแมลงนำโรคได้
- (2) มีระบบกำจัดน้ำเสีย
- 4) การจัดระบบภายในสถานที่ในการผลิตอาหาร
- (1) การส่งผ่านของวัตถุดิบและอาหาร ควรแยกสัดส่วน การล้าง การปรุง การเก็บ
- (2) การส่งผ่านของภาชนะบรรจุอาหาร ควรแยกสัดส่วน การล้าง ฆ่าเชื้อ การเก็บ
- (3) การส่งผ่านของขยะและน้ำเสีย ควรแยกสัดส่วน การแยก การเก็บ การทำลาย
3. ภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้กับอาหาร เช่นการเลือก วิธีล้าง การเก็บ
- 1) วัสดุและการออกแบบ
- (1) ภาชนะและอุปกรณ์ต้องไม่ทำหรือประกอบด้วยวัตถุมีพิษ
- (2) ภาชนะและอุปกรณ์ต้องมีความแข็งแรงทนทาน
- (3) รูปแบบของภาชนะและอุปกรณ์ต้องทำความสะอาดง่าย
- (4) เขียงต้องมีคุณภาพดี และแยกประเภทการใช้งานสำหรับอาหารสุกและดิบ
- 2) การล้างภาชนะและอุปกรณ์
- (1) ที่ล้างภาชนะและอุปกรณ์สูงจากพื้น 60 เซนติเมตร ต้องทำความสะอาดง่าย
- (2) วิธีล้างตามหลักสุขาภิบาลอาหาร 3 ขั้นตอน และมีวิธีการฆ่าเชื้อโรค
- (3) การทำให้แห้ง ห้ามใช้ผ้าเช็ด

## 3) การเก็บภาชนะและอุปกรณ์

- (1) ไม่เก็บอุปกรณ์ที่ยังเปียกอยู่
- (2) บริเวณที่เก็บต้องสะอาด ไม่มีสัตว์รบกวน
- (3) ลักษณะการเก็บ
- ซ้อนซ้อน เอาค้ำขึ้น ใส่ภาชนะที่สะอาด
  - งานขามคว่ำในภาชนะที่สะอาด
  - เครื่องครัวเก็บเรียงเป็นระเบียบ ปลอดภัย
  - อุปกรณ์แห้งดีแล้ว ที่ยังไม่ใช้งาน เก็บในตู้มิดชิด

## 4) การใช้ภาชนะและอุปกรณ์

- (1) ภาชนะและอุปกรณ์ก่อนใช้งานต้องสะอาด
- (2) ต้องใช้ภาชนะและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับงาน เช่นการใช้กับของร้อน กับกรด ฯลฯ
- (3) มีฝาชีครอบอาหาร
- (4) ไม่ใช้ภาชนะอุปกรณ์กับงานอย่างอื่นเช่นใส่ปุ๋ย ใส่ยา

## 4. การขนส่ง พาหนะที่ใช้ในการขนส่งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์อาหาร และข้อควรระวังในการขนส่ง

- 1) พาหนะและภาชนะที่ใช้ขนส่งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์อาหาร ควรแยกจากกัน และสะอาด
- 2) การขนส่งวัตถุดิบ ต้องมีรถขนส่งอาหาร โดยเฉพาะ และแยกขนส่งตามประเภทอาหาร มีอุปกรณ์ปกปิดมิดชิด
- 3) การขนส่งผลิตภัณฑ์อาหาร ต้องปกปิดมิดชิด อุณหภูมิเหมาะสม
- 4) สถานที่ใช้เป็นจุดรับส่งอาหาร ต้องสะอาด ไม่ใกล้แหล่งสกปรก

## 5. วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหาร การเลือก การล้าง การเก็บที่ถูกต้องลักษณะ

- 1) การเลือกวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหาร
- (1) อาหารสด
- (2) อาหารแห้ง
- 2) การล้างวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหาร
- (1) ผลไม้ ล้างน้ำไหลตลอดเวลา 2 นาที หรือแช่น้ำ 1 นาที
- (2) เนื้อสัตว์ แยกประเภทเนื้อสัตว์ ล้างก่อนเก็บ

## 3) การเก็บวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหาร ที่ถูกสุขลักษณะ

(1) อาหารสดที่ล้างแล้วไม่ควรเก็บในอุณหภูมิห้องนานเกิน 1 ชั่วโมง 

แยกเก็บตามประเภทอาหาร

● ผักสด ผลไม้ เก็บที่อุณหภูมิ 7-10 องศาเซลเซียส ● เนื้อสัตว์ เก็บที่อุณหภูมิ ต่ำกว่า 4 องศาเซลเซียส ● นม เก็บที่อุณหภูมิ 4-10 องศาเซลเซียส ไม่เกิน 3 วัน ● อาหารแห้ง เก็บไว้เป็นสัดส่วน ระบายอากาศดี 

## 6. การปรุงอาหาร วิธีการปรุงอาหารที่ถูกต้อง การเก็บอาหารที่พร้อมจำหน่าย

1) ขณะปรุงอาหาร ใช้สารปรุงแต่งอาหารถูกต้อง ปรุงอาหารให้สุก 

2) การเก็บอาหารที่สุกและมีความชื้นสูง

(1) สูงจากพื้น 60 เซนติเมตร (2) เก็บในอุณหภูมิห้องไม่เกิน 4 ชั่วโมง (3) เก็บในตู้เย็นที่อุณหภูมิ 5 องศาเซลเซียส ไม่เกิน 7 วัน ที่อุณหภูมิ 7 องศาเซลเซียส 

ไม่เกิน 4 วัน

## 7. การบรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้ให้เหมาะกับประเภทผลิตภัณฑ์และการใช้อย่างถูกสุขลักษณะ

1) ประเภทและคุณสมบัติของวัสดุบรรจุภัณฑ์

(1) กระดาษ ใช้ให้ถูกประเภท (2) พลาสติก ใช้ให้ถูกประเภท (3) แก้ว ราบเรียบ (4) โลหะ แข็งแรงทนทาน ไม่มีรูรั่วซึม 

2) สุขลักษณะบรรจุภัณฑ์

(1) ความสะอาดก่อนบรรจุอาหาร (2) ไม่มีส่วนผสมหรือสิ่งเจือปนในวัสดุ ภาชนะทำให้ปนเปื้อนอาหารได้

## แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา”

โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา

### คำชี้แจง

- โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง
- โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน  ข้อที่ท่านเห็นว่าถูกต้อง
- โปรดทำเครื่องหมาย ✗ ใน  ข้อที่ท่านเห็นว่าไม่ถูกต้อง
- โปรดเติมข้อความใน “.....” (ช่องว่าง)

ข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจและความต้องการ ความคาดหวังในบทบาทผู้ติของกฎหมาย และการปฏิบัติในการผลิต ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ

### 1. กระบวนการผลิตอาหารให้มีคุณภาพ

#### ผู้สัมผัส

- ผู้เป็นโรคไวรัสตับอักเสบบสามารถปรุงอาหารได้
- เวลาปรุงอาหารไม่จำเป็นต้องมีผ้าปิดปาก
- เชื้อโรคเข้าทางเล็บมือไม่ได้
- น้ำมะนาวเปรี้ยวจัดสามารถฆ่าพยาธิในเนื้อดิบได้
- ในอากาศไม่มีเชื้อโรค

#### สถานที่ผลิต

- สถานที่เตรียมหรือปรุงอาหารควรใช้พื้นหินขัดหรือไม่

#### อุปกรณ์การผลิต

- โต๊ะเตรียมอาหารควรสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร
- ตู้เก็บอาหารควรสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร

#### ภาชนะ

- เขียงใบเดียวกันใช้ทำทั้งอาหารสุกและอาหารดิบ
- ล้างภาชนะ 3 ขั้นตอนคือ ล้างน้ำเปล่า ล้างด้วยน้ำยาล้างจาน ล้างด้วยน้ำเปล่า
- เมื่อล้างอุปกรณ์ปรุงอาหารแล้วควรใช้ผ้าเช็ดให้แห้ง
- เก็บช้อนที่ล้างแล้วใส่ในภาชนะโดยเอาด้ามจับใส่ลงไปให้ตัวช้อนอยู่ด้านบน
- จานอะลูมิเนียมเหมาะสำหรับใช้ใส่อาหารรสเผ็ด



### การขนส่ง

14. รถที่ใช้ในการขนวัตถุดิบที่ใช้ปรุงอาหารและรถที่ใช้ขนอาหารควรใช้รถคนละคัน  
วัตถุดิบ
15. ควรล้างเนื้อสดก่อนแช่ตู้เย็น
16. ควรล้างผักโดยใช้น้ำไหลตลอดเวลาอย่างน้อย 2 นาที

### การปรุง

17. การใช้ซอสมะเขือเทศควรซื้อชนิดขังเป็นกิโลเพื่อนำมาปรุงอาหาร
18. ควรใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ห่อขนมที่ทอด เพราะดูดซับน้ำมันได้ดี

### การควบคุมคุณภาพ

19. เชื้อราอะฟลาท็อกซินสามารถพบได้ในถั่วลิสงปนเท่านั้น
20. อาหารผัก ผลไม้สด ข้าวเกรียบทุกชนิด พริกแกง เนื้อสัตว์ ห้ามใส่สีทุกชนิด  
ยกเว้นสีจากธรรมชาติ
21. ผู้ผลิตอาหารสามารถตรวจสอบโคลิฟอร์มในอาหารที่ทำให้เกิดโคอูจาระร่วงได้ด้วยตัวเอง
22. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมาเป็นหน่วยงานตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างอาหารได้เลย
23. วิธีทดสอบน้ำส้มสายชู โดยการนำน้ำส้มสายชูจุ่มแช่ในน้ำส้ม 1 ชม ถ้าเป็น  
น้ำส้มสายชูแท้ผักจะเหี่ยวเฉา
24. การทดสอบผงชูรส โดยใส่ในชิ้นเผา ถ้าเป็นผงชูรสแท้จะมีสีขาวที่ซ้อน
25. น้ำปลาแท้ถ้าเก็บยิ่งนานก็ยิ่งใส

### 2. กฎหมาย

26. โรงงาน หมายถึงสถานที่ผลิตที่มีเครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิต 5 แรงม้าขึ้นไป  
หรือใช้แรงงานตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป ในสถานที่ผลิต
27. การขออนุญาตตั้งโรงงานผลิตอาหารขอได้ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด
28. ผลิตภัณฑ์ที่ต้องขอ อย ต้องส่งตัวอย่างอาหารเพื่อตรวจวิเคราะห์เชื้อโรค  
และการปนเปื้อนในอาหารทุกชนิด
29. อาหารที่ต้องขออนุญาตการผลิต ต้องแสดงฉลากครบถ้วน
30. การโฆษณาสรรพคุณคุณภาพอาหารทางวิทยุ โทรทัศน์ ไม่ต้องขออนุญาต  
สามารถโฆษณาได้เลย
31. ฉลากของกลุ่มอาหารที่ไม่ต้องขอเครื่องหมาย อย ไม่จำเป็นต้องระบุวันเดือนปีที่ผลิต
32. โรงงานประเภท 2 ที่มีคนงานไม่เกิน 50 คนสามารถตั้งโรงงานได้ทันที  
โดยไม่ต้องขออนุญาตก่อน
33. กลุ่มแม่บ้าน สามารถขอ อย ในนามของกลุ่มได้



ความคาดหวังและความต้องการ ด้านกฎหมายและการปฏิบัติในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
<b>เป้าประสงค์</b>					
ต้องการให้สมาชิกทุกคนมีรายได้เป็นตัวเงินอย่างเพียงพอ					<input type="checkbox"/>
ต้องการให้สมาชิกมีความเป็นอยู่พอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ					<input type="checkbox"/>
ตั้งกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฟังตนเองได้					<input type="checkbox"/>
เพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณค่า มากกว่าการแสวงหากำไร					<input type="checkbox"/>
ต้องการให้ชุมชนสังคมไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศ					<input type="checkbox"/>
ต้องการผลิตสินค้าชุมชนแข่งขันในตลาดได้					<input type="checkbox"/>
<b>ทุน</b>					
ต้องการให้รัฐหรือเอกชนให้เงินสนับสนุนมากขึ้น					<input type="checkbox"/>
ต้องการให้รัฐหรือเอกชนให้เงินกู้ยืมมากขึ้น					<input type="checkbox"/>
ต้องการให้สมาชิกร่วมกันออมเพื่อ ไม่ต้องยืมจากภายนอก					<input type="checkbox"/>
หวังว่าชุมชนจะมีความร่วมมือร่วมแรงกัน					<input type="checkbox"/>
วัฒนธรรมอันดีงานที่มีอยู่ในชุมชนเช่นความเอื้อเฟื้อ การลงแขก					<input type="checkbox"/>
ความเอื้ออาทร เป็นทุนที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเพียงพอ					<input type="checkbox"/>
มีวัดอุทิศในชุมชนอย่างพอเพียง					<input type="checkbox"/>
ต้องการหาวัดอุทิศที่มีอยู่ในท้องถิ่น					<input type="checkbox"/>
<b>ตลาด</b>					
แปรรูปเพื่อบริโภคในครัวเรือน					<input type="checkbox"/>
เพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนบริโภคในชุมชน					<input type="checkbox"/>
เพื่อผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายภายนอกชุมชนในประเทศ					<input type="checkbox"/>
เพื่อผลิตสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนกันในระหว่างกลุ่ม					<input type="checkbox"/>
ต้องการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ					<input type="checkbox"/>
<b>การบริหารจัดการ</b>					
ต้องการให้กลุ่มเป็นผู้ก่อตั้งร่วมวางแผนและคิดกิจกรรมเอง					<input type="checkbox"/>
ต้องการให้รัฐเป็นผู้ช่วยเหลือต่างๆ					<input type="checkbox"/>
หวังว่าหน่วยงานของรัฐจะมีพื้นที่ให้จำหน่ายสินค้าชุมชน					<input type="checkbox"/>
ต้องการให้มีตัวแทนกลุ่มออกเร่ขายสินค้า					<input type="checkbox"/>
หวังว่าจะมีหน่วยงานของรัฐ เอกชน ประสานการจัดทำแผนการผลิตและการตลาด					<input type="checkbox"/>

ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
<p>หวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพ เองได้</p>						<input type="checkbox"/>
<p><b>วิชาการและการถ่ายทอด</b></p>						
<p>ต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้าน เทคนิคต่างๆ</p>						<input type="checkbox"/>
<p>กลุ่มต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น</p>						<input type="checkbox"/>
<p>ชุมชนสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆกันเองได้</p>						<input type="checkbox"/>
<p>หวังว่าภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนจะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งได้</p>						<input type="checkbox"/>
<p>กลุ่มต้องการ ไปศึกษาเรียนรู้การผลิตสินค้าชนิดเดียวกับที่กลุ่ม กลุ่มอื่นๆทำสำเร็จ</p>						<input type="checkbox"/>
<p><b>กฎหมาย</b></p>						
<p>ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชนมากขึ้น</p>						<input type="checkbox"/>
<p>หวังว่าจะมีคู่มือกฎหมายสำหรับประชาชนในด้านการผลิตสินค้า ชุมชน</p>						<input type="checkbox"/>
<p>หวังว่ารัฐจะออกแรงค์ให้รู้กฎหมายแก่กลุ่มที่ผลิตสินค้าชุมชน</p>						<input type="checkbox"/>
<p>หวังว่ากฎหมายไม่เป็นตัวขัดขวางการทำกิจกรรมของกลุ่ม</p>						<input type="checkbox"/>
<p>ต้องการให้กลุ่มชุมชนสามารถทำนิติกรรมสัญญาได้ โดยถือว่า องค์กรชุมชนเป็นนิติบุคคลถูกต้องตามกฎหมาย</p>						<input type="checkbox"/>
<p><b>นโยบายและการสนับสนุน</b></p>						
<p>ต้องการให้งบประมาณสนับสนุนถึงกลุ่มโดยตรงอย่างต่อเนื่องใน รูปกองทุนไม่ต้องผ่านหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชน</p>						<input type="checkbox"/>
<p>หวังว่านโยบายของรัฐจะมีส่วนช่วยให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง</p>						<input type="checkbox"/>
<p>ต้องการให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อกับองค์กรชุมชน</p>						<input type="checkbox"/>
<p>ต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการ เกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทาง การเกษตรที่จำหน่าย</p>						<input type="checkbox"/>

## แบบตรวจกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ  
เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา”

โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา

### คำชี้แจง

1. โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง โดยการตรวจและหรือสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่ม
2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน  ข้อที่ตรวจสอบว่าถูกต้อง
3. โปรดทำเครื่องหมาย ✗ ใน  ข้อที่ตรวจสอบว่าไม่ถูกต้อง

ข้อมูลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในผลิตภัณฑ์สมุนไพรในกระบวนการผลิต  
ตามเกณฑ์ชี้วัดของคณะกรรมการอาหารและยา

ผลการตรวจ

### 1. ผู้ผลิต

- 1) มีจำนวนผู้ผลิตเพียงพอ
- 2) มีผู้รับผิดชอบในการผลิต
- 3) มีผู้รับผิดชอบในการควบคุมคุณภาพ
- 4) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความชำนาญในการผลิตยา
- 5) ได้รับการอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะทั่วไปและการผลิตยาที่ถูกต้อง
- 6) มีผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ (บก./บว.) คู่มือประจำ
- 7) ผู้ปฏิบัติไม่เป็นโรคติดต่อหรือมีบาดแผลที่ทำให้เปื้อนยา
- 8) ตรวจร่างกายอย่างน้อยปีละครั้ง
- 9) สวมเสื้อผ้าสะอาดหรือใส่เสื้อคลุม ไม่สวมชุดปฏิบัติงานออกนอกอาคารผลิต
- 10) สวมหมวกหรือผ้าคลุมผมหรือตาข่ายเก็บผมให้มิดชิด
- 11) ใช้ผ้าปิดจมูกและปาก เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของน้ำมูก น้ำลาย
- 12) ล้างมือแขน ให้สะอาดทุกครั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงานและใส่ถุงมือ
- 13) ไม่กินอาหาร ดื่มเครื่องดื่มหรือสุรา สูบบุหรี่ระหว่างปฏิบัติงาน

### 2. สถานที่

- 1) มีใบอนุญาตให้ผลิตยา

- 2) บริเวณอาคารสะอาดปราศจากฝุ่น สิ่งปฏิกูลที่จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ แมลง และเชื้อโรคต่างๆ
- 3) บริเวณอาคารไม่มีน้ำขังและ และสกปรก มีทางหรือท่อระบายน้ำ
- 4) อาคารผลิตแยกเป็นสัดส่วน ไม่ปนกับที่อยู่อาศัย
- 5) การจัดแบ่งสถานที่ภายในต่อเนื่องตามขั้นตอนการผลิต
- 6) พื้น ฝาผนังและเพดานของอาคารสะอาด ก่อสร้างด้วยวัสดุที่คงทน เรียบ ทำความสะอาดง่าย
- 7) มีระบบป้องกันฝุ่นละออง สัตว์และแมลงไม่ให้เข้าไปในอาคาร
- 8) ไม่มีสิ่งของที่ไม่ใช่แล้วหรือ ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในบริเวณผลิต
- 9) ห้องน้ำห้องส้วมอ่างล้างมือมีเพียงพอสะอาดเหมาะสม
- 10) ภายในอาคารมีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เหมาะสม
- 11) อุปกรณ์ไฟฟ้าติดตั้งเหมาะสม และได้รับการดูแลซ่อมแซมอยู่เสมอ
- 12) มีมาตรการที่เหมาะสมในการเก็บขยะและการนำขยะไปทำลาย
- 13) ห้องผลิตยา ห้องเก็บวัตถุดิบ และห้องเก็บยาสมุนไพรสำเร็จรูป
- 14) มีบริเวณที่ตากยา สะอาด ปราศจากฝุ่น แมลงและสัตว์รบกวน
- 15) มีห้องเก็บวัตถุดิบ พื้นที่ไม่น้อยกว่า 12 ตารางเมตร เป็นสัดส่วน
- 16) มีห้องเก็บวัตถุดิบ มีบริเวณพื้นที่สำหรับชั่ง ตวง วัด บริเวณสะอาดเรียบร้อย
- 17) ห้องเก็บวัตถุดิบต้องไม่มีแมลง นก หนู สัตว์อื่นๆหรือสิ่งของที่ไม่เกี่ยวข้อง
- 18) มีห้องหรือบริเวณบดยา สะอาด ถูกสุขลักษณะ
- 19) มีห้องหรือบริเวณอบยา สะอาด ถูกสุขลักษณะ
- 20) มีห้องผลิตยา พื้นที่ไม่น้อยกว่า 16 ตารางเมตร สะอาด ถูกสุขลักษณะ
- 21) มีห้องบรรจุยา พื้นที่ไม่น้อยกว่า 16 ตารางเมตร สะอาด ถูกสุขลักษณะ
- ไม่มีสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่บริเวณนั้น
- 22) มีห้องหรือบริเวณปิดฉลากและบรรจุหีบห่อ สะอาด ถูกสุขลักษณะ
- 23) มีห้องเก็บยาสำเร็จรูป พื้นที่ไม่น้อยกว่า 12 ตารางเมตร สะอาด ถูกสุขลักษณะ

### 3. เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต

- 1) มีเครื่องมือพอเพียงและขนาดเหมาะสมกับปริมาณการผลิต
- 2) การติดตั้งเครื่องมือมีระยะห่างพอควร ไม่แออัด
- 3) เครื่องมือการผลิตชนิดติดตั้งถาวรไม่อยู่ชิดฝาผนัง
- 4) ทำจากวัสดุที่ไม่ทำปฏิกิริยากับยาหรือดูดซับยาง่าย
- 5) การใช้งานง่าย สะดวก ทำความสะอาดง่าย

- 6) ไม่มีการรั่วของสารหล่อลื่นใดๆ จากเครื่องมือการผลิต หรือไม่ดัดแปลงเครื่องมือที่ทำให้มีผลเสียต่อยาที่ผลิต
- 7) การชะล้างอุปกรณ์ที่ติดตั้งถาวรลงสู่ท่อระบายน้ำ ได้ถูกสุกัลกษณะ
- 8) ทำความสะอาดอุปกรณ์หลังการใช้แต่ละครั้ง
- 9) ดูแลบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์หลังการใช้แต่ละครั้ง
- 10) ดูแลบำรุงรักษาเครื่องมือให้ใช้งานได้อยู่เสมอ
- 11) เครื่องชั่งและอุปกรณ์ทดสอบ ต้องตรวจสอบให้เที่ยงตรงอยู่เสมอ
- 12) เก็บอุปกรณ์ในที่สะอาด แห้ง และป้องกันการปนเปื้อนขณะที่ไม่ได้ใช้ และตรวจสอบความสะอาดก่อนใช้ทุกครั้ง

#### 4. วัตถุดิบสมุนไพรและการจัดการวัตถุดิบ

- 1) ชาวชุมชนปลูกและเก็บเกี่ยวสมุนไพรเอง โดยไม่ใช้สารเคมี
- 2) ถ้าต้องซื้อวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน เลือกซื้อจากแหล่งที่ไว้ใจได้
- 3) มีการบันทึกการรับวัตถุดิบ ชื่อวัตถุดิบ ชื่อผู้จำหน่าย และวันที่รับเข้าและปิดฉลากบนวัตถุดิบนั้นทันที
- 4) มีการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบทุกครั้ง
- 5) ในระหว่างที่รอผลการตรวจสอบ ได้แยกวัตถุดิบเก็บไว้ต่างหาก
- 6) วัตถุดิบที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้จัดแยกไว้ต่างหาก รีบทำลาย
- 7) จัดเก็บในภาชนะที่สะอาด มีฝาปิดมิดชิด ไม่มีปฏิกิริยากับวัตถุดิบ โดยใช้ถุงพลาสติกกรองอีกชั้นหนึ่ง
- 8) จัดวางเป็นระเบียบตามลำดับตัวอักษร และอายุการเก็บ เพื่อให้สะดวกในการหยิบใช้ ก่อน-หลัง
- 9) วัตถุดิบที่เป็นอันตรายเช่นสารเคมี แยกเก็บไว้ต่างหาก
- 10) วัตถุดิบที่เป็นของสด ต้องเข้ากระบวนการผลิตทันที หรือเตรียมเป็นวัตถุดิบแห้งไว้ผลิตยาต่อไป
- 11) มีบัญชีคุมจ่ายวัตถุดิบเพื่อการเบิกจ่าย เป็นบัญชีคงเหลือและบัญชีรายการรับ-จ่ายวัตถุดิบ

#### 5. การดำเนินการผลิตและบรรจุ

- 1) มีสูตรสำหรับ วิธีการ และขั้นตอนการผลิตในขนาด ปริมาณที่จะผลิตจริง สำหรับใช้ปฏิบัติตามเพื่อป้องกันความผิดพลาด
- 2) มีการวางแผนการผลิตยาให้เหมาะสม เพื่อ ไม่มียาค้างคงเหลือมาก

- 3) เตรียมวัตถุดิบ เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ทุกขั้นตอน และห้องที่ปฏิบัติงานให้พร้อมใช้งาน สะอาด จัดไว้เป็นระเบียบ ก่อนการผลิต 1 วัน
  - 4) การเตรียมยาเป็นไปตามสูตรสำหรับที่กำหนดไว้ ตั้งแต่การชั่งยา การปรุง ให้เป็นไปตามลำดับขั้นให้ถูกต้อง และมีการบันทึกการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน
  - 5) มีการสุ่มตัวอย่างระหว่างการผลิต หรือที่ผลิตแล้วพร้อมบรรจุนำไปตรวจวิเคราะห์ เพื่อดูความผิดปกติก่อนการบรรจุยา
  - 6) ยาที่ผลิตแล้วในภาชนะที่สะอาด มีฝาปิดมิดชิด มีฉลากแสดงชื่อยาปริมาณและครั้งที่ผลิต
  - 7) เก็บล้างทำความสะอาดอุปกรณ์ เครื่องมือ และบริเวณที่ผลิตทุกครั้งหลังผลิต พร้อมที่จะใช้งานในการผลิตครั้งต่อไป
  - 8) มีวิธีการผลิตยาแต่ละชนิด ระบุขนาด ชนิดของภาชนะ ปริมาณ ปริมาตร หรือจำนวน ที่จะบรรจุลงในภาชนะ ฉลาก หีบ ห่อ
  - 9) ไม่มีการบรรจุยาหลายชนิดในบริเวณเดียวกัน
  - 10) เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องชั่ง ต้องอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สะอาด เพียงตรง จัดไว้เป็นระเบียบ ไม่มีสิ่งของที่ไม่เกี่ยวข้องปะปนอยู่
  - 11) มีการเบิก และจัดวางภาชนะบรรจุ ฉลาก หีบ ห่อ และอุปกรณ์อื่นๆที่จำเป็น ไว้อย่างเป็นระเบียบ ลำดับขั้นตอนพร้อมปฏิบัติงาน
  - 12) ภาชนะมีคุณภาพและเหมาะสมกับการใช้งาน
  - 13) ภาชนะบรรจุฉลากและหีบห่อ เตรียมให้พอดีกับยาที่บรรจุ
  - 14) การลำเลียงยาสู่ขั้นตอนบรรจุ ต้องไม่ให้ปนเปื้อนจากภายนอกขณะลำเลียง
  - 15) ต้องมีป้ายระบุชื่อยา ครั้งที่ผลิต และปริมาณติดแสดงไว้ในทุกแห่งที่บรรจุอยู่ จนกว่ายาที่ได้รับการติดฉลากแล้ว โดยสมบูรณ์
  - 16) มีการตรวจสอบฉลาก (ชื่อยา และเลขทะเบียนยา) ให้ตรงกับยาที่ผลิต การพิมพ์วัน เดือน ปี ที่ผลิตยาตรงกับวันที่ผลิตจริง
  - 17) มีการตรวจคุณภาพเมื่อบรรจุเสร็จแล้ว
6. การควบคุมคุณภาพ
- 1) รู้ข้อกำหนด และวิธีการในการควบคุมคุณภาพยาที่ผลิต
  - 2) มีคู่มือวิธีการในการควบคุมคุณภาพยาไว้ใช้ในการปฏิบัติงาน
  - 3) มีแผนการเก็บตัวอย่าง จากข้อมูลของฝ่ายการจัดหา หรือจัดซื้อวัตถุดิบและฝ่ายผลิต



- 4) มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นในการจัดซื้อวัตถุดิบ ภาชนะบรรจุ การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิต
- 5) มีการตรวจสอบความคงทนของยาเป็นอิสระ เพื่อหาจุดบกพร่อง ในกระบวนการผลิต หรือการเก็บรักษา
- 6) มีการบันทึกการตรวจสอบ วิเคราะห์ตัวอย่างทุกชนิด
- 7) มีการพิจารณาแก้ไข หรือทำลายเสีย กรณีที่มีการคืนยา หรือร้องเรียนว่ายามีปัญหาด้านคุณภาพ

### 7. การจัดการอื่นๆ

มีระบบเอกสารดังนี้

- 1) ทะเบียนยาทุกตำหรับ
- 2) รายการยา สรรพคุณยาพร้อมขนาดบรรจุ และราคาอันเป็นปัจจุบัน
- 3) วิธีการผลิตยาตามตำหรับที่ใช้เป็นแม่แบบในการผลิตยา
- 4) บันทึกการผลิตทุกขั้นตอน
- 5) วิธี และข้อกำหนด ในการวิเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพต่างๆ
- 6) บันทึกรายงานผลการวิเคราะห์
- 7) ทะเบียนเครื่องมือการผลิตและบันทึกประวัติการซ่อม
- 8) บันทึกประวัติและคู่มือการใช้เครื่องมือวิเคราะห์
- 9) บัญชีรายจ่าย วัตถุดิบ ยาสำเร็จรูป และวัสดุสำหรับบรรจุมีกำหนดการเก็บ ในระยะเวลาที่กำหนด
- 10) คุณลักษณะเฉพาะของวัตถุดิบ เครื่องมือการผลิตยาและภาชนะที่บรรจุ
- 11) บันทึกประวัติบุคคล

อื่นๆ

- 1) มีระบบการเรียกเก็บยาคืน
- 2) มีระบบการบันทึกการจำหน่าย เพื่อให้สามารถติดตามได้ง่าย ถูกต้องรวดเร็ว เมื่อต้องการ เรียกเก็บยาคืนจากท้องตลาด
- 3) มีระบบการรับร้องเรียน และตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องการร้องเรียน และกำหนดข้อปฏิบัติ เมื่อข้อร้องเรียนเป็นจริง
- 4) มีระบบการรับยาคืน และมีมาตรการเพื่อพิสูจน์คุณภาพของยาที่รับคืน และมาตรการเพื่อ พิสูจน์คุณภาพของยาไม่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

## แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาด้านภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ  
เพื่อเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา”  
โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา

## คำชี้แจง

1. โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง
2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน  ข้อที่ท่านเห็นว่าถูกต้อง
3. โปรดทำเครื่องหมาย ✗ ใน  ข้อที่ท่านเห็นว่าไม่ถูกต้อง
4. โปรดเติมข้อความใน “.....” (ช่องว่าง)

ข้อมูลความต้องการ ความรู้ และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกฎหมาย และการปฏิบัติในการผลิต ผลิตภัณฑ์เพื่อ  
สุขภาพด้านอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและสมุนไพร

## 1. ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ชุมชนสามารถผลิตเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

## ความหมาย

1. จงบอกลักษณะยาสมุนไพรดังต่อไปนี้

เงื่อนไข	สมุนไพร	ยาสมุนไพร	
1. ยาที่ชุมชนสามารถผลิตเพื่อเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นยาสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานมีกี่ชนิด เช่นอะไรบ้าง			<input type="checkbox"/>
2. วัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์เป็นยาหรือไม่			<input type="checkbox"/>
3. การแสดงสรรพคุณทางยาได้หรือไม่ อย่างไร			<input type="checkbox"/>
4. ต้องขอการขออนุญาตผลิตยาหรือไม่			<input type="checkbox"/>
5. ต้องขอขึ้นทะเบียนยาหรือไม่			<input type="checkbox"/>
6. ใครคือผู้ควบคุมการผลิต			<input type="checkbox"/>
7. ต้องขออนุญาตการขายหรือไม่			<input type="checkbox"/>

## 2. องค์ประกอบการผลิตผักจากสมุนไพรให้มีคุณภาพ

### ผู้ผลิต

2. ยาสมุนไพรคือพืชที่นำมาใช้เป็นยาที่ยังไม่ผสมปรุง หรือแปรรูป
3. ในต้นไม้ที่ใช้เป็นยาสมุนไพรจะมีเชื้อโรคเจือปนอยู่
4. ผู้ผลิตยาสมุนไพรและผู้ควบคุมคุณภาพใช้คนๆเดียวกันได้
5. การผลิตยาสมุนไพรที่บ้านไม่จำเป็นต้องมีผู้ประกอบการโรคศิลปะโบราณสาขาเภสัชกรรมดูแลก็ได้
6. จุดประสงค์ของการสวมหมวกขณะผลิตยาคือป้องกันแคครีออน
7. ลมหายใจของคนปกติไม่สามารถทำให้เชื้อปนเปื้อนในอาหารได้

### สถานที่ผลิต

8. ผลิตยาสมุนไพรไม่จำเป็นต้องขออนุญาตสถานที่ผลิต
9. อาคารผลิตยาสมุนไพรสามารถใช้อาคารที่อยู่อาศัยได้

### เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต

10. เครื่องมือผลิตสมุนไพรชนิดถาวรควรตั้งติดผนัง
11. ไม้เหมาะที่จะใช้บดยาสมุนไพร

### วัตถุดิบสมุนไพรและการจัดการ

12. วัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่ได้จากชุมชนไม่ต้องตรวจสอบคุณภาพเพราะเห็นอยู่เป็นประจำ
13. วัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่ได้จากชุมชนไม่ต้องระบุวันซื้อ หรือจำนวนที่ซื้อ
14. วัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรขณะที่ส่งตรวจวิเคราะห์หาสารเคมี สามารถนำไปผลิตได้เลย

### การดำเนินการผลิตและการบรรจุ

15. สมุนไพรที่มีหลายขนานที่ใช้รักษาโรคเดียวกันให้ใส่บรรจุเป็นชุดในซองเดียวกัน
  16. ห้องบรรจุสมุนไพรสามารถใช้ร่วมกับห้องอื่นได้
- ### 3. การควบคุมคุณภาพวัตถุดิบ

### การเพาะปลูก

17. ชุมชนไม่สามารถควบคุมคุณภาพของการผลิตยาสมุนไพรได้โดยชุมชนเอง
18. ชุมชนไม่สามารถปลูกพืชสมุนไพรเองได้

### การเก็บเกี่ยว

19. การเก็บวัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่เป็นใบ หรือทั้งต้นควรเก็บในเวลาเย็น
20. การเก็บวัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่เป็นดอกควรเก็บในเวลาเย็น
21. การเก็บวัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรที่เป็นเมล็ด ควรเก็บผลที่แก่จัด

### การคัดเลือกสิ่งแปลกปลอมและการทำความสะอาด

22. สิ่งแปลกปลอมที่มากับพืชสมุนไพรหมายถึงสิ่งที่มองเห็นด้วยตาเปล่าเท่านั้น
23. การล้างสมุนไพรควรแช่น้ำไว้นานๆก่อนล้าง

### การทำสมุนไพรรักษาให้แห้ง

24. วัตถุดิบที่ใช้ปรุงยาสมุนไพรรที่เป็นรากควรนึ่งก่อนทำให้แห้ง
25. ควรตากสมุนไพรรในแดดที่ร้อนจัดจะได้ไม่เป็นเชื้อรา

### การเก็บบรรจุสมุนไพรร

26. ควรเก็บสมุนไพรรที่ตากแล้วในถุงป้วย
27. โดยทั่วไปไม่ควรเก็บสมุนไพรรนานเกิน 2 ปี

### การบดร่อนสมุนไพรร

28. ขณะบดสมุนไพรรไม่ควรบดต่อเนื่องนานๆเพราะจะทำให้ยาละเอียดเกินไป
29. ตะแกรงร่อนยาสมุนไพรรเบอร์ 100 ยาละเอียดมาก เบอร์ 60 ยาละเอียดน้อย

### การตรวจมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพรร

30. สมุนไพรรสามารถมีสิ่งแปลกปลอมที่เป็นอิฐ ดิน ไม่เกินร้อยละ 2
31. นำสมุนไพรรที่บดแล้วความชื้นไม่เกินร้อยละ 10
32. ชุดตรวจ อะฟลาท็อกซิน หาซื้อได้ที่กระทรวงสาธารณสุข
33. ชุดตรวจหาสารพิษตกค้างจากยาฆ่าแมลงกลุ่มฟอสเฟต คาร์บารเมต ซื้อได้ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
34. จำนวนวัตถุดิบสมุนไพรรที่ซื้อมา 10 ห่อต้องส่งตัวอย่างตรวจ 2 ห่อ
35. ห้ามใส่แอลกอฮอล์ในสมุนไพรร
36. ต้องไม่มีน้ำประสานทอง หรือ บอแรก สามารถเจือปนในสมุนไพรร
37. ชุมชนไม่สามารถตรวจสอบกระบวนการผลิตยาสมุนไพรรได้ต้องให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตรวจสอบเท่านั้น
38. การโฆษณายาสมุนไพรรขออนุญาตได้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
39. อายุของใบอนุญาตโฆษณายาสมุนไพรรทั่วไปมีอายุ 1 ปี
40. ยาสมุนไพรรสามารถให้ผู้มีความรู้รับรองโดยยกย่องสรรพคุณยาได้
41. ยาสมุนไพรรสามารถโฆษณาโดยการแจกแถมหรือออกฉลากชิงรางวัลได้

## 42. แนวทางการควบคุมคุณภาพยาแผนโบราณ มาตรฐานตามคำรับยาที่รัฐมนตรีประกาศ

- 1). โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน  ข้อที่ท่านผลิตตามประเภทของยาที่ผลิตด้านบนสุด
- 2). โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน  ข้อที่ท่านเห็นว่าต้องควบคุม
- 2). โปรดทำเครื่องหมาย ✗ ใน  ข้อที่ท่านเห็นว่าไม่ต้องควบคุม

		ยาผง	ยาลูกกลอน	ยาเม็ด	ยาแคปซูล	ยาน้ำ	ยาฉีด	
รายการ	ควบคุมหรือไม่							<input type="checkbox"/>
1. การตรวจลักษณะภายนอก								<input type="checkbox"/>
2. การตรวจลักษณะและปริมาณตัวยาสําคัญ								<input type="checkbox"/>
3. การผันแปรของน้ำหนักยา								<input type="checkbox"/>
4. การตรวจสอบการแตกกระจายตัว								<input type="checkbox"/>
5. การตรวจความเป็นกรดเป็นด่าง								<input type="checkbox"/>
6. การตรวจปริมาณและชนิดของแอลกอฮอล์								<input type="checkbox"/>
7. การตรวจการปนเปื้อนโลหะ								<input type="checkbox"/>
8. การตรวจการปนเปื้อนจุลินทรีย์								<input type="checkbox"/>
9. การตรวจชนิดและปริมาณสารกันเสีย								<input type="checkbox"/>
10. การตรวจปริมาณน้ำ								<input type="checkbox"/>
11. การตรวจปริมาณสิ่งสกักัดในตัวทำละลาย								<input type="checkbox"/>
12. การตรวจหาปริมาณชั้นทศกร								<input type="checkbox"/>
13. การตรวจหาปริมาณชั้นน้ำประสานทอง (Borax)								<input type="checkbox"/>
14. การตรวจสอบความปลอดภัย								<input type="checkbox"/>
								<input type="checkbox"/>



ความคาดหวังและความต้องการ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
หวังว่าชุมชนจะสามารถควบคุมและตรวจสอบระบบคุณภาพเองได้						<input type="checkbox"/>
<b>วิชาการและการถ่ายทอด</b>						
ต้องการให้มีนักวิชาการช่วยในการตรวจสอบ ให้ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ						<input type="checkbox"/>
กลุ่มต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น						<input type="checkbox"/>
ชุมชนสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆกันเองได้						<input type="checkbox"/>
หวังว่าภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนจะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งได้						<input type="checkbox"/>
กลุ่มต้องการ ไปศึกษาเรียนรู้การผลิตสินค้าชนิดเดียวกับที่กลุ่มกลุ่มอื่นๆทำสำเร็จ						<input type="checkbox"/>
<b>กฎหมาย</b>						
ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการผลิตสินค้าชุมชนมากขึ้น						<input type="checkbox"/>
หวังว่าจะมีคู่มือกฎหมายสำหรับประชาชนในด้านการผลิตสินค้าชุมชน						<input type="checkbox"/>
หวังว่ารัฐจะออกแรงค์ให้รู้กฎหมายแก่กลุ่มที่ผลิตสินค้าชุมชน						<input type="checkbox"/>
หวังว่ากฎหมายไม่เป็นตัวขัดขวางการทำกิจกรรมของกลุ่ม						<input type="checkbox"/>
ต้องการให้กลุ่มชุมชนสามารถทำนิติกรรมสัญญาได้ โดยถือว่าองค์กรชุมชนเป็นนิติบุคคลถูกต้องตามกฎหมาย						<input type="checkbox"/>
<b>นโยบายและการสนับสนุน</b>						
ต้องการให้งบประมาณสนับสนุนถึงกลุ่มโดยตรงอย่างต่อเนื่องในรูปกองทุนไม่ต้องผ่านหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชน						<input type="checkbox"/>
หวังว่านโยบายของรัฐจะมีส่วนช่วยให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง						<input type="checkbox"/>
ต้องการให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อกับองค์กรชุมชน						<input type="checkbox"/>
ต้องการให้รัฐควบคุมราคาสารเคมีหรือปุ๋ยเครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้ต้นทุนการผลิตมีความสมดุลกับราคาวัตถุดิบทางการเกษตรที่จำหน่าย						<input type="checkbox"/>

## ประวัตินักวิจัย

### หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ เกียรติกร คร. เกรียงศักดิ์ นามสกุล เอี่ยมเก็บ (Dr. Griangsak Eumkeb)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์/ ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มทส.

วัน เดือน ปีเกิด 6 มีนาคม 2504 สถานที่เกิด อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

หน่วยงานที่อยู่ติดต่อได้พร้อมเบอร์โทรศัพท์และโทรสาร

สาขาวิชาชีววิทยา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

111 ถ. มหาวิทยาลัย 1 ต. สุรนารี อ. เมือง จ. นครราชสีมา 30000.

โทร : 0 - 4422 - 3275 โทรสาร: 0-44 22- 3315 และ 0-4422- 3260

### ประวัติการศึกษา

2524 : ประกาศนียบัตรพยาบาลและอนามัย, กรมแพทยทหารเรือ, กองทัพเรือ, กรุงเทพฯ

2532 : เกษตรศาสตร์บัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ , ประเทศไทย

2542 : Ph.D. (Pharmacology) ; School of Pharmacy, Faculty of Health and Social care,

The Robert Gordon University, Aberdeen, **United Kingdom**

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ ( แตกต่างจากวุฒิการศึกษา ) ระบุสาขาวิชาการ

Medicinal Plant, Hospital Pharmacy, Toxicology , Pharmacognosy

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ( บางส่วน )

1. Reversing beta-lactam antibiotic resistance with flavonoids in Gram positive Bacteria
2. The study of antibacterial activity of some medicinal plants in Lamiaceae Family
3. Investigation of the effect of Some Flavonoids on some  $\beta$  - lactam antibiotics resistant bacteria.
4. Toxicity of *Bacillus Thruingiensis* var *Israelensis* towards *Aedes aegypti* larvae in various water containers and under different environmental conditions.
5. Comparison of the toxicity effect of neem extract and some Thai medicinal plants on house fly larvae
6. Study of Antibacterial effect of crude extract from some Thai medicinal plants in Zingiberaceae Family on some drug resistant bacteria
7. งานวิจัยอื่นๆ อีกหลายเรื่อง



## ประวัตินักวิจัย

### ผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ นายณัฐวุฒิ นามสกุล จินากูล ( Mr. Nathawuth Jinagool )

ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี  
หน่วยงานที่อยู่ติดต่อได้พร้อมเบอร์โทรศัพท์และโทรสาร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 111 ถ. มหาวิทยาลัย 1 ต. สุรนารี  
อ. เมือง จ. นครราชสีมา 30000. โทร : 044 - 224753 โทรสาร: 044 224750

### ประวัติการศึกษา

2530 : ประกาศนียบัตรเจ้าพนักงานสาธารณสุข วิทยาลัยการสาธารณสุขภาคกลาง ชลบุรี

2533 : สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ( สาธารณสุขศาสตร์ ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2535 : สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ( อาชีวอนามัย ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2538 : มานุษยวิทยามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยภายในประเทศ ( บางส่วน )

1. โครงสร้างสังคมไทย : การเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง ( 2537 )
2. ผลกระทบของการพัฒนาชายฝั่งตะวันออกต่อชาวบ้าน ในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ( 2537 )
3. การสำรวจสถานะทางสุขภาพจังหวัดนครราชสีมาแบบเร่งด่วน ( 2538 )
4. การเข้าถึงของผู้เข้าชมงานแสดงเกษตรและอุตสาหกรรมโลก ( 2538 )
5. ผลกระทบของโครงการเร่งรัดพัฒนาหมู่บ้านสาธารณสุขมูลฐาน ด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม ต่อปัญหาสุขภาพของชาวบ้าน ( 2539 )
6. การเข้าถึงโครงการประกันสุขภาพของชาวชนบท : กรณีศึกษา อำเภอปักธงชัย ( 2539 )
7. การสำรวจสถานะสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมาแบบเร่งด่วน ( 2539 )
8. การประเมินภาวะการคุ้มครองผู้บริโภคในชนบท ( 2540 )
9. วิถีชีวิตผู้ค้าแร่ ในยุคไอเอ็มเอฟ ( 2541 )
10. การพัฒนารูปแบบการเข้าถึงกลุ่มเด็กเร่ร่อน เด็กที่มากับผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพค้าแร่และแรงงานก่อสร้าง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ ( 2542 )